

Midt iblandt jer er Guds rige!

LUKASEVANGELIET MED INDLAGTE PRÆDIKENER

Erik Fonsbøl | København | 2024

Midt iblandt jer er Guds rige

Lukasevangeliet i egen oversættelse med prædikener over kirkeårets tekster

Modificerede prædikener fra 2022-2023 holdt i Nørre Søby og Heden kirker

Højærværdige Theofilus.

Skønt flere allerede har påtaget sig opgaven med at nedskrive en beretning om de begivenheder, der er foregået iblandt os – de begivenheder, som øjenvidnerne, og de, der var blevet Ordets tjenere, fra begyndelsen overleverede til os - så har jeg ikke desto mindre anset det for passende – efter nøje og metodisk at have gennemgået det hele fra begyndelsen – at skrive en til dig, så du bedre kan begribe den virkelige betydning af de fortællinger, du allerede er blevet undervist i.

*****

Oprindelsen

Dengang Herodes var konge i Judæa, var der en præst, der hed Zakarias.[1] Han havde en kone af Arons slægt, hvis navn var Elisabet. Begge var de retsindige for Gud og efterlevede fuldt og helt alle Guds bud og befalinger. Dog havde de ingen børn, da Elisabet var ufrugtbar, og begge var de højt oppe i årene. Nu skete det så engang, hvor han forrettede gudstjenesten ifølge sin tur i afdelingen, at det faldt i hans lod, som det var skik blandt præsterne, at gå ind i Guds tempel og afbrænde røgelsesofferet. Udenfor stod hele folkemængden og bad, mens røgelsesofferet foregik.

Da viste en Guds engel sig for ham lige til højre for røgelsesalteret. Zakarias blev bestyrtet ved synet, ja, han blev frygtelig bange. Men englen sagde til ham:

- Du skal ikke være bange, Zakarias! Din bøn er blevet hørt. Din kone Elisabet skal føde dig en søn, som du skal kalde Johannes. Han skal være din glæde og fryd, og mange vil juble over hans fødsel, for han skal blive stor i Guds øjne. Vin og spiritus må han endelig ikke drikke – nej, han skal fyldes med hellig ånd lige fra mors liv. Han skal omvende mange af Israels sønner til Herren, deres Gud – ja, han skal gå frem foran Ham i Elias' ånd og kraft for at vende fædres hjerter mod deres børn – ulydige mod retfærdiges visdom – og skabe et velforberedt folk for Gud.

- Men hvordan kan jeg vide, at det er sandt? spurgte Zakarias englen, jeg er jo selv en gammel mand, og min kone er højt oppe i årene.

- Jeg er Gabriel! svarede englen ham vredt, det er faktisk mig, der står for Guds ansigt, og jeg blev udsendt for at tale med dig og bringe dig disse glædelige nyheder. Hør så her: nu skal du blive stum og ude af stand til at tale, indtil den dag, dette sker, fordi du ikke troede på min fortælling, som *vil* blive opfyldt til sin tid!

Imidlertid ventede folket på Zakarias, og de undrede sig over, at han var forsinket inde i templet. Da han endelig kom ud, kunne han ikke tale til dem, så de forstod, at han havde haft et eller andet syn inde i templet. Han gjorde tegn til dem, men han forblev stum.

Da hans tjenestetid var omme, tog han hjem.

Kort efter blev hans kone Elisabet gravid, og hun skjulte sig i fem måneder, idet hun tænkte:

- Dette har Gud gjort imod mig. Han så på mig for at fjerne min skam blandt mennesker.

Da Elisabeth var i sjette måned, blev englen Gabriel udsendt af Gud til en by i Galilæa, der hed Nazareth - til en jomfru, der var forlovet med en mand, der hed

[1] Han var fra Abias afdeling.

Josef. Han var af kong Davids hus. Jomfruens navn var Mariam. Englen gik lige ind til hende og sagde:
- Godmorgen, Guds yndling! Herren være med dig!
Mariam blev bestyrtet over de ord og spekulerede på, hvad denne hilsen mon skulle betyde.
- Du skal ikke være bange, Mariam! fortsatte englen, for du er virkelig Guds yndling. Hør her, du skal blive med barn og føde en søn, og du skal give ham navnet Jesus. Han skal blive stor og kaldes Den Højestes søn, og Herren vores Gud skal skænke ham hans forfar Davids trone. Han skal herske over Jakobs hus i al evighed – ja, der skal ikke være ende på hans kongedømme.
- Men … hvordan skulle det gå til? spurgte Mariam, jeg har jo ikke været sammen med nogen mand.
- Hellig ånd skal komme over dig, svarede englen, den højestes kraft skal overskygge dig. Derfor skal din nyfødte også kaldes hellig, Guds søn.
Og hør så lige her, din slægtning Elisabet er allerede gravid med en søn i sin høje alderdom. Nu er hun, som de kaldte ufrugtbar, i sjette måned, fordi intet ord fra Gud er uden virkning.
- Jeg er Guds slavinde, sagde Mariam, lad det gå mig, som du siger.
Så forlod englen hende.

Der var engang en grønlandsk kvinde, der fortalte os, hvordan hun som ung havde født et barn og mistet det igen kort tid efter. Hun blev herover ramt dybt af fortvivlelse og vrede og håbløshed, så hun dårligt spiste eller drak eller kunne noget som helst – gik rundt som en skygge om dagen og lå søvnløs og fortvivlet om natten. Indtil en nat hvor hun sådan lå og forbandede tilværelsen, da hun pludselig hørte slæbende skridt op ad trappen til huset og så de hårde bank på yderdøren. Hun blev naturligvis skrækslagen og sad som lammet, indtil hun endelig fik fremstammet et: Hvem er det? Det er døden – jeg kommer tilbage med din lille pige, sådan som du vil! Og så råbte hun af sine lungers fulde kraft: Nej nej, gå din vej! Gå din vej! Og efter en stund hørte hun så de slæbende skridt ned ad trappen bort fra huset… Og så fortalte hun, hvordan hun stod op, gjorde sig i stand for første gang siden dødsfaldet – begyndte at gøre rent i huset, som så forfærdeligt ud, og herefter var hun igen sig selv og havde fået livsmodet tilbage. Vi kendte hende som en smilende og munter kone med en stor og herlig familie – og så var hun en gudbenådet fortæller…
Vi kom i sin tid til Grønland fra en kultur, hvor fortællingen ikke længere var hver mands eje – men ligesom var blevet autoriseret og reserveret en forfatterelite og deres anmeldere – og derfor havde vi i starten svært ved at tage disse almindelige menneskers utallige fortællinger om syner og åbenbaringer og jeg ved ikke hvad – alvorligt. Men efterhånden fik vi den mistanke, at det måske var noget meget væsentligt, vi ikke tog alvorligt, og vi lærte at lytte på en helt anden måde til fortællingen, sådan som den udspandt sig – og det gør fortællingen nemlig – udspinder sig i mødet mellem mennesker, der har tid til at fortælle og til at lytte. Det er som om fortællingen er der i forvejen og presser sig på, og der hvor mennesker tager sig tid – ja der opstår altså disse fantastiske fortællinger, som moderne fortravlede mennesker som os kun har et skævt overbærende smil til overs for. Men fortællingerne er i virkeligheden uerstattelige, fordi de på en måde er levende og kan gribe os på en måde, vi aldrig havde drømt om, og jeg tror, vi alle sammen har evnen til at give disse levende fortællinger mund og mæle. Først og fremmest kræver det mod sådan at turde lukke op, for det, der trænger sig på indefra så at sige – mod og tillid og samhørighed, så fortællingen om os selv og om vores liv kan få lov at komme til – det er vores opgave og ikke noget vi kan overlade til specialister og de professionelle skribenter og forfattere.
Det kræver også et vist mod og en enorm tillid til fortælleren at turde lytte – netop fordi enhver ægte fortælling påvirker os som den gør – det er stærke sager! Og hvis man har mistanke om, at det bare er pjat eller beregning eller ligefrem snyd og bedrag, det handler om, så falder selv den bedste fortælling. Lydhørhed er tillid og så også troen på, at fortællingen vil mig noget vigtigt. Og at jeg har brug for den fortælling.

Prøv nu, når I kommer hjem at tage jer tid til at fortælle en fantastisk fortælling og lytte og så se, hvad der sker. Vi har svært ved det, dels fordi vi ikke har tid – dels fordi vi ikke tror, vi kan - men det er også som om, vi skal undskylde sådan noget fantastisk noget, når vi så endelig gør det. F.eks. med at det var en drøm – en fantastisk drøm, og det har vi vel alle sammen prøvet at fortælle om en drøm, vi har haft – og nydt det, lige så åndssvagt det end lød. Men det behøver ikke være en drøm – det kan også være fantasi – hvis vi da har noget tilbage, og hvis vi tør bruge den efter sin hensigt – hvorfor skulle vi ellers have fået den fantastiske forestillingsevne, som mennesker nu engang er født med, og som vi altså dårligt tør bruge – måske fordi vi er blevet så indskrænkede og visne, at vi forveksler fantasi med løgn – det guddommelige med det djævelske – sådan som folk gjorde for 14 dage siden, da de påstod, at Jesus uddrev dæmoner ved hjælp af Beelzebul, dæmonernes fyrste.
Her i kirken er måske et af de sidste steder, vi virkelig dyrker fortællingen – også i den grad, så kirken tidligere slog folk ihjel på det grusomste, hvis ikke de ville lytte og nikke samstemmende til kirkens fortælling. Det var nu ikke så godt, for ægte fortællinger kræver altid fuldstændig frihed – men fortællingen er kirkens - jeg havde nær sagt ét og alt, og hver gang, vi har gudstjeneste, bliver vi indlagt til mindst én fortælling. Og det er fint nok, men det er egentlig en skam, hvis fortællingen bliver ødelagt, enten fordi den bliver påståelig og nærmest forlanger tilhørerens udelte opmærksomhed og tilslutning – eller fordi den bliver fortolket ihjel af en velmenende prædikant, der ser det som sin opgave at gøre det alt for fantastiske lidt mere spiseligt og almindeligt så at sige – f.eks. ved at ville "forklare" opstandelsen eller miraklerne eller nu i dag "forklare" jomfrufødslen. Det kan ikke lade sig gøre, uden at det hele falder til jorden med et stort suk – så lidt som det kan lade sig gøre at påstå jomfrufødslens eller opstandelsens indiskutable sandhed.
Tror du på opstandelsen eller tror du på jomfrufødslen? er efter min mening noget af det mest åndssvage – netop åndssvage - spørgsmål, man kan stille et menneske. Tror du på Tommelise? Eller på Klodshans? Og det kommer selvfølgelig af den grundliggende mistillid til fortællerens intentioner: De er ude på at bilde os noget ind, men den hopper vi ikke på! Tror du på kirken, når den bringer disse gamle fortællinger til torvs? Nej, måske ikke, for kirken har som sagt ikke altid været lige troværdig i sin forvaltning af fortællingen – sådan går det, når mennesker vil udnytte det guddommelige til egen fordel – og det har kirken gennem årene været ret god til!
Nej, jeg ved ikke, om jeg tror på dit eller dat – men – og det mener jeg nok er det vigtige – jeg lytter med længsel efter den fortælling, som vi kalder Guds Ord, og tror jeg på noget, så er det det, at Gud selv – når han vil - sætter sig her imellem os og fortæller sin fantastiske fortælling – en fortælling, som jeg så kan tage til mig lige så utrolig og fantastisk den er – eller måske må ryste på hovedet ad.
Det spændende er jo, at Guds fortælling efter sigende var så fantastisk, at den blev til det, den fortalte – blev til et menneske af kød og blod med liv og ånde og følelser – et virkeligt levende menneske, som har sat sig fast i Marias livmoder og fra nu af næres og vokser i maven på en ganske almindelig menneskepige fra et lille udsted i en afkrog af verden. Og om ni måneder vil han sikkert blive født – ikke med pomp og pragt, som det ellers sømmer sig for de menneskeskabte gudesønner – nej, lige så stille og ydmygt på en mark – men nok så indtrængende som Guds stilfærdige, milde og trøstende ord til arme og længselsfulde mennesker, der er i stand til – nej, tvunget af de barske og truende omstændigheder ved deres liv - til at lytte efter mere end bare dagen og vejen og vejrudsigter og nyheder.
For dem er denne dag midt i den dystre fastetid en festdag – et kæmpemæssigt håb er tændt med denne bebudelse af det fantastiske, der var så fantastisk, at det blev levende liv, som Johannes skiver: Det, som var fra begyndelsen… livet selv og livets ord, som vi har set med egne øjne og som vores hænder rørte ved, blev åbenbaret, og vi forkynder det for jer – det evige liv i Jesus Kristus.
Pointen er, som jeg ser den, at fortællingen – Guds levende Ord blev levende, og det kan også som ingenting gøre mig lige så levende – når som helst det vil - og det kan hverken død eller djævel gøre noget som helst ved. Fortællingen – Ordet – lever, og vi skal leve!

***

Samme dag brød Mariam op og tog i al hast op i bjergene - til en by i Judæa. Her gik hun ind i Zakarias' hus og hilste på Elisabeth. Da Elisabet hørte Mariams hilsen,

hoppede barnet i hendes skød og Elisabet blev fyldt med hellig ånd, så hun råbte med høj stemme:
- Velsignet er du blandt kvinder – velsignet er din livsfrugt!
Hvoraf kommer det sig, at min herres mor måtte komme til mig? Forstår du, da lyden af din hilsen nåede mine ører, hoppede barnet i mit skød af lutter glæde. Velsignet være hun, som havde tillid til, at det, som blev fortalt hende af Gud, også vil gå i opfyldelse.
Da sagde Mariam:
- Min sjæl højlover Herren, min ånd jubler over Gud, min frelser og befrier.
For han så til sin slavindes ydmygelse.
Fra nu af vil alle slægter kalde mig velsignet, fordi Den Mægtige har gjort store ting imod mig. Helligt er hans navn. Hans barmhjertighed varer fra slægt til slægt mod dem, der viser ham ærefrygt. Han har vist styrke med sin arm - inderligt hovmodige har han splittet. Stormænd har han stødt fra troner – mens han har ophøjet undertrykte. Sultne har han fyldt med gode gaver, og sendt rige tomhændet bort. Han har taget sig af sit barn, Israel – har ikke glemt sin barmhjertighed, som dengang han talte til vores forfædre – til Abraham og hans børn til evig tid.
Mariam blev hos Elisabet i omkring tre måneder, hvorefter hun vendte tilbage til sit hjem.

Nu kom så tiden for Elisabeth, hvor hun skulle føde, og hun fødte en søn.
Da hendes naboer og slægtninge hørte om, hvordan Gud beviste sin store nåde mod hende, glædede de sig sammen med hende. På ottendedagen kom de så for at omskære barnet og de opkaldte ham efter hans far Zakarias. Men hans mor sagde dem imod:
- Nej, han skal hedde Johannes.
- Der er slet ingen blandt dine slægtninge, der bærer det navn, sagde de til hende, og så gjorde de tegn til hans far og spurgte om, hvad han ville kalde ham. Han bad om en tavle og skrev: Hans navn er Johannes.
Det undrede dem alle. I det samme åbnedes hans mund og tunge, så han kunne tale, og han velsignede Gud. Alle, der boede omkring dem, blev ramt af ærefrygt, og i hele Judæas bjergegn gik snakken om alle disse fortællinger. Alle, der hørte dem blev ramt i hjertet og sagde:
- Hvad mon dette barn dog skal blive til? Guds hånd var jo virkelig med ham.
Barnets far Zakarias blev fyldt med hellig ånd og prædikede:
- Velsignet er Herren, Israels Gud, fordi han har besøgt sit folk og forløst det.
Han opstillede et befrielseshorn for os i sin tjener Davids hus –
ganske som han i tidernes morgen har talt gennem de hellige profeters mund:
Ja, frihed fra vores fjender – fra *deres* hænder, som afskyr os.
Alt sammen for at udøve barmhjertighed mod vores fædre og huske på sin hellige pagt – den ed, han svor til vores far Abraham.
Befriet fra vores fjenders hånd ville han give os mulighed for at tjene ham uden frygt – med ærefrygt og retfærdighed for hans ansigt alle vores livs dage.
Og du, barnlille, skal kaldes den højestes profet.
Du skal gå foran Herren vores Gud og berede hans vej:
At gøre hans folk bekendt med den frelse, som kommer af deres tilgivelse –
i kraft af vores Guds inderlige barmhjertighed, der vil besøge os
som en solopgang fra det høje for at skinne på dem, der sidder i mørke og i dødens skygge – ja, for at styre vores skridt ind på fredens vej.

Barnet voksede op og blev styrket i ånden. Han opholdt sig i ørkenen, indtil den dag, hvor han stod frem for Israel.

Jul er Nådens fest. Vi fejrer, at livets hjul drejer sig mod lysere tider mod varme og sommer. Ikke fordi, vi har gjort noget for det eller gjort os fortjent til det, men fordi det er sådan livet er. Nådens liv. Det er måske derfor, vi bl.a. fejrer den ved at give hinanden gaver, fordi gaver - i hvert fald i den oprindelige betydning - er udtryk for nåde – altså dette at få noget forærende ganske ufortjent.
Sjovt nok kan vi godt have det lidt svært med at få gaver – i hvert fald vi voksne, der gerne vil have balance eller en vis retfærdighed i tingene. Vi kan ikke rigtig med det der ufortjente, så mange gange bliver det, der egentlig var gaver i stedet for til en slags betaling – noget du ligesom fortjener – en løn kan man vel sige. Ud fra den gamle visdom om at vil du nyde, må du også yde! Noget for noget – og så bytter vi gaver, så regnskabet ligesom går op, så vi ikke skylder nogen noget. Ja, det er mange gange svært at blive som børn igen, der bare kaster sig hæmningsløst over gaverne med strålende øjne uden at skænke det en tanke, om gaveregnskabet nu også går op. Ja, selv det at sige tak er noget de nærmest skal tvinges til. Julen kaldes også for børnenes fest – måske fordi barnligheden fylder så meget i julen – ikke bare det lille Jesusbarn, men måske også vores egen længsel tilbage mod barndommen. Den længsel, som følger os livet igennem, og som ikke mindst julen med alle dens traditioner kalder frem. 'Barnelivets fagre dage', der måske netop var fagre, fordi de blev levet under den frie og uendelige nåde langt mere end under den altid bekymrende retfærdighed. Men snart – alt for snart måske - lærte vi livets barske realiteter at kende – vi blev velopdragne og lærte at sige tak – lærte at yde for at kunne nyde.

Den gamle præst Zakarias glæder sig, som vi hørte. Han glæder sig til jul, kan man vel sige, for hans lovsang udtrykker glæde og taknemmelighed over det, som er kernen i hvert fald i den kristne jul – det vi kalder Guds nåde. Guds store og ganske ufortjente nådegave til sit folk. Den gave, han i fordums dage lovede forfædrene, og som nu skal pakkes ud, så at sige – med hans søn Johannes som overbringeren, der skal bane vejen for Gud selv – for barmhjertighed og nåde – befrielse og fred.
En rigtig god gave har altid et element af overraskelse i sig. Det gælder også for Guds gave. Zakarias oplevede det allerede, mens han stod som præst i templet og fik et overraskende besøg af englen Gabriel, der fortalte ham, at han skulle få en søn i sin og sin kone Elisabeths ellers høje alderdom. Det havde han svært ved at tro på, men så blev englen vred og slog ham med stumhed i de næste ni måneder, hvilket ikke er så godt for en præst.
Nu er Lukas en underfundig fortæller, og jeg tror der ligger mere i denne lille anekdote end det lidt pudseløjerlige med en vantro præst og en sur engel, for allerede her får vi et fingerpeg om den virkeligt store overraskelse – nemlig den, at Guds gave til sit folk hverken findes i templer eller katedraler eller på kongeslotte, som man ellers skulle tro – men i det små og lave – ja, vel egentlig dybt nede i os selv.
Det er, som om Israels Gud – Abrahams, Isaks og Jakobs Gud - for at komme sit folk i møde med al sin kærligheds rigdom – først må nedbryde alt det, der står i vejen – alt det storladne og prangende, som vi selv stiller an med og indretter os med – al vores egen retfærdighed og orden – ja, alt det vi dog gør for at sikre os livet, Guds velbehag eller for den sags skyld bare en fantastisk hyggelig jul - før vi omsider bliver nøgne og fattige og barnlige nok til at gå ind til barnet i krybben som hyrderne med stille og dybt forbavsede sind. Gud selv – altets skaber og opretholder – livets dybeste mening - samlet i et lille nyfødt flygtningebarn!
Det er overraskelsen, og det var det, den gamle Zakarias pludselig forstod efter at han først havde været stum af forbavselse. Det var det, fædrene var blevet lovet i sin tid – det var det, profeterne havde profeteret om og digterne sunget om i de hellige skrifter: Den fuldstændige omvurdering af alle normale menneskelige og guddommelige værdier, der gør det i verdens øjne elendigste og allermest sårbare menneske til Guds egen søn, mens alle de selvbestaltede stormænd og magthavere – præster og paver stødes fra tronen sammen med alle deres magtsymboler.
Zakarias' søn, Johannes skulle bane Herrens vej, hedder det med et citat fra profeten, for nu er det Gud selv, der kommer det enkelte menneske – dig og mig - i møde for at fortælle os den glædelige og overraskende nyhed om, hvem vi i virkeligheden er: at vi er de højt elskede –

dyrebare og dejlige – ædelsten i Guds hånd, som den svenske forfatter Margareta Melin synger – på trods af alt, hvad de andre mener om os og på trods af, hvad vi ellers måtte mene om os selv og alle vores misbrugte dage. Jeg er ikke den, jeg er, fordi jeg har fortjent det, men bare fordi jeg er mig! Og sådan er jeg elsket af livet selv. *Det* er barmhjertighed og nåde – det er befrielse og fred – fred med os selv – fred med Gud og fred med hinanden.

Den kristne menighed kaldes ofte for en lovsyngende menighed – måske fordi vi synger og lovpriser og takker Gud så meget, som vi gør ved vores gudstjenester. Og det er befriende at have et sted, hvor vi kan udtrykke dyb og inderlig taknemmelighed mod livet. Men det er ikke vores dybfølte tak og lovsang til Gud, der er det vigtigste – så lidt som gudstjenesten i det hele taget er det.
Hvis nu lille Holger bliver så styrtende glad for det puslespil, vi har tænkt at give ham i julegave, at han glemmer alt om at sige tak, så tager vi jo ikke vores gave tilbage i ophøjet fornærmelse – og det tror jeg heller ikke Gud gør med livets gave. Han forlanger hverken vores taknemmelighed eller ærefrygt eller lovprisninger eller nogen anden tjeneste eller smiger til gengæld. Men i sit stille sind tror jeg, han håber - håber på at se vores strålende øjne. Jeg tror, han håber på at se os pakke livets gave ud med den overraskede glæde, der får os til at styrte os hovedkuld ud i livet - folde vores englevinger ud sammen med vores lige så elskede medmennesker – og leve! Leve dette forunderlige liv med alt, hvad vi har i os - måske med lidt mere sindsro – lidt større letsindighed – lidt mere glemsomme og lidt mindre nøjeregnende. Leve på trods af alle bekymringerne – på trods af naturens luner og tidens gang – på trods af alle forurettelserne og nederlagene – på trods af døden.
På den måde bliver gudstjenesten en forberedelse – en forberedelse til det egentlige liv – det liv, som vi skal leve derude i vores dagligdag i den kommende uge som dem, vi nu engang er. Så også vi måske indimellem kan få mod og hjerte til at give alt det videre, vi har fået forærende så ganske gratis – af lutter nåde.

***

Det var på den tid, hvor der udgik et dekret fra Cæsar Augustus om at registrere alle mennesker i hele verden. Denne registrering var den første, der fandt sted, mens Kyrenius regerede i Syrien.
Alle rejste til deres hjemby for at blive registreret. Også Josef tog afsted fra Galilæa, fra byen Nazareth, til Judæa, til Davids by, Betlehem, eftersom han var af Davids hus og slægt, for at lade sig registrere sammen med sin forlovede Mariam, der nu var højgravid.
Mens de var dér, kom tiden, hvor hun skulle føde, og hun fødte sin søn, den førstefødte. Hun svøbte ham ind og måtte lægge ham i et fodertrug, eftersom der ikke var plads til dem på kroen.

I det samme område lå der nogle hyrder ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Pludselig stod Guds engel hos dem, og Guds stråleglans lyste omkring dem, så de blev fyldt med rædsel. Men englen sagde til dem:
- I skal ikke være bange. Hør her, det er en stor glæde, jeg forkynder for jer – en glæde, som skal overgå hele folket: I dag er jeres frelser blevet født i Davids by. Han er den salvede konge, Gud selv. Og dette er jeres tegn: I skal finde et lille barn, som er svøbt ind og ligger i et fodertrug.
Pludselig var der sammen med englen en kæmpemæssig himmelsk hærskare, der lovpriste Gud:
- Ære være Gud i det højeste! Fred på jorden! Blandt mennesker fryd og glæde!

Noget af det, der virkelig kan gøre et menneske glad, er når man føler respekt og tillid fra andre mennesker. Dette at føle sig værdsat som noget særligt værdifuldt. Man kan ligefrem

vokse af det, og måske endda selv få det overskud, der skal til, så man lader sin glæde gå videre, og selv giver sine medmennesker den samme følelse af at være noget værd.
Måske kender vi bedst det modsatte – at blive udsat bevidst eller ubevidst for den nedladende foragt: Du skal ikke tro, du er noget. Hvem tror du, du er? Det er det, der gør racismen eller fremmedhadet så forfærdelig – dette at holde hele befolkningsgrupper nede – ikke blot i foragt, men dermed også i selvforagt. For ligesom glæden kan brede sig, så kan foragten sandelig også. Somme tider tror vi, vi højner os selv ved at træde på andre, men der sker det modsatte, og vi bliver selv ofre for vores foragt for de andre. Vi bliver sært umenneskelige i foragtens verden. Mens respekt og tillid som norm højner et samfund eller for den sags skyld en virksomhed – så synker det samfund, der bygger på foragt for andre ned i en umenneskelig selvforagt – og til sidst vil det uundgåeligt bryde sammen.

På en måde handler julen om sådan et sammenbrud – nemlig Guds sammenbrud. Det lyder måske underligt, men var det ikke det, der skete julenat? I menneskers bevidsthed var Gud netop den urørlige, almægtige majestæt, der enten tronede i Himlen, hvorfra han med hård hånd styrede samfundet – ikke altid lige retfærdigt, men små mennesker skal ikke blande sig i Guds veje - eller Gud var inkarneret i kejseren eller kongen, der på Guds vegne og i en almægtig guds navn regerede sine undersåtter. Systemet – også det religiøse – byggede ikke så meget på tillid og respekt for det enkelte menneske, som det byggede på frygt. Frygt for straffen, hvis ikke man indordnede sig under Guds og kejserens – eller faders - love og regler. Et godt menneske var en lydig og arbejdsom undersåt eller slave. Frie mennesker var altid et problem for magten, og religionen har ofte simpelt hen benægtet friheden og belært mennesker om, at vi på ingen måde var i stand til at administrere vores liv selv – syndere som vi jo er. Og glem aldrig, hvor uværdig du i virkeligheden er i forhold til Gud eller hans repræsentanter på jorden. Det er dette system – frygtens system – der har regeret verden i årtusinder og har fået mennesker til at bøje nakken og krybe underdanigt for Gud og hvermand i en selvudslettende ydmyghed og vel også i en dyb sorg over denne indoktrinerede følelse af egen utilstrækkelighed. Angsten for dommen og straffen, hvis ikke du opførte dig ordentligt. De friske unge skud blev bøjet til jorden, og blev holdt nede i denne sære selvforagt, hvis det da ikke ligefrem knækkede.

Men så sker der noget højst besynderligt. Sjovt nok på et geografisk kendt sted i Mellemøsten og tidsmæssigt for ca. 2000 år siden. Der sker dette guddommelige sammenbrud. Ifølge legenden forkyndt af en engel for nogle temmelig forbavsede hyrder på en mark ved Betlehem. I virkeligheden forkyndt af en Jesus fra Nazareth. En underlig vandreprædikant, som ikke blev forstået af sin samtid – måske fordi mennesker, der er indoktrinerede til frygt og selvforagt i en hård verden har svært ved at begribe en fuldkommen ny tilværelsesforståelse, der vender op og ned på alle de kendte og prøvede samfundsforhold. Da hans forkyndelse af respekt og tillid som en menneskeret, der gælder alle og enhver, gik op for magthaverne, blev de bange for at miste deres magt, der som enhver kunstig magt netop byggede på fjendebilleder, og så slog de selvfølgelig budbringeren ihjel. Men dermed gjorde de regning uden vært. For netop ved at slå fredens og kærlighedens sendebud ihjel, udbredte de – stik imod deres egen hensigt – hans budskab til hele verden. Flere og flere forstod betydningen af hans forkyndelse, og Lukas kan 50 eller måske 100 år senere skrive sit evangelium om den falske Guds sammenbrud: Da Gud blev menneske. Og han fortæller om en fødsel under de kummerligste forhold i magtens mørke verden. En fødsel der bragte lys og håb som aldrig før ind i verden.
Guds sammenbrud er den almægtige dommer- og herskerguds sammenbrud. Og dermed også sammenbruddet for en styreform og et system, der betragter mennesker som middel for noget højere – betragter mennesker som magtens – herremandens, kongens, kejserens, statens, familiens - retmæssige ejendom.
Det er dermed også sammenbruddet for den falske følelse af selvværd, som kommer af, at føle sig bedre end andre – og dermed er det sammenbruddet for retten til at foragte noget menneske.
For mig er det, hvad inkarnationen, som vi siger – i virkeligheden betyder. At Gud bliver et menneske, gør mit medmenneske guddommeligt, så den respekt og tillid til Gud, som jeg før rettede opad mod det himmelske, nu bliver rettet udad mod mit medmenneske, for det er der, Gud er, så at sige. Ikke på troner i det høje, men på jorden her lige ved siden af mig. Midt iblandt os er Guds rige! Og så er det selvfølgelig det, jeg vil med mit liv. Også selv om det

sjældent lykkes. Det er det, der ligger bag, når jeg siger, at jeg tror på Gud: jeg tror på mennesket! Jeg tror på min næste! Jeg tror på ethvert menneskes ret til respekt og tillid, og jeg tror på, at det var, hvad Jesus forsøgte at forkynde for sin samtid, og derfor kalder jeg ham – og ingen andre end ham – for min herre og min Gud! En korsfæstet forbryder mod samfundets bestående orden. Eller om man vil – et lille nyfødt spædbarn, der blev lagt i en krybbe i en stald, fordi kun hans mor i virkeligheden brød sig om ham.
Man kan godt indvende, at det her bare er den skinbarlige humanisme, men det er helt i orden med mig. Kunne vi da bare blive humane! For mig er der ikke det store skel mellem humanisme og kristendom, og nogle af de mennesker, jeg beundrer mest, har netop været humanister, og som regel er de - som Jesus selv – blevet ofre for deres humanisme i en verden, der tilsyneladende ikke kan slippe sin trang til at opdele mennesker i onde og gode, rettroende og vantro – os indenfor og dem udenfor - en verden der tilsyneladende ikke tør slippe sin frygt for både Gud og mennesker.

***

Mens englene forlod dem og tog tilbage til Himlen, snakkede hyrderne sammen. En sagde:
- Lad os da bare tage til Betlehem og se, om det, som Gud har fortalt os, er blevet til virkelighed. Så skyndte de sig derhen og fandt både Mariam og Josef og det lille barn, der lå i fodertruget. Da de havde set det, fortalte de vidt og bredt om den historie, der var blevet fortalt dem om dette lille barn, så alle, der hørte det, blev forundrede over, hvad hyrderne fortalte dem.
Men Mariam gemte hele historien i sit hjerte og funderede over den.
Så vendte hyrderne tilbage, mens de ærede og lovpriste Gud for alt, hvad de havde hørt og set. Alt var jo ganske, som det var blevet fortalt dem.

Da der var gået otte dage, så han skulle omskæres, fik han navnet Jesus, sådan som han var blevet kaldt af englen allerede før, han blev undfanget. Da deres renselsesperiode var forbi ifølge Moseloven, tog de ham op til Jerusalem for at fremstille ham for Gud, sådan som det er skrevet i Herrens lov: *alt af mandkøn, der åbner mors liv, skal kaldes helligt for Herren*. Samtidig skulle de give en offergave i henhold til det, som er foreskrevet i Herrens lov: et par turtelduer eller bare to unge duer.

Det handler om opbrud. Et opbrud fra alt det gamle og vanebestemte og kendte til noget helt nyt og ukendt. Noget, vi ikke kender konsekvensen af. Det er den gamle patriark, Abraham, der af Gud selv får befaling om at bryde op fra sit land og sit hjem til et fuldstændig nyt liv langt fra hjemmet, fordi Gud åbenbart har noget for. Han skal bruge Abraham, der skal være stamfar til et helt nyt folk – Guds eget folk: *"Forlad dit land og din slægt og din fars hus, og drag til det land, jeg vil vise dig… jeg vil gøre dit navn stort, og du skal være en velsignelse."*
Man kan somme tider spørge børn om, hvad de vil være, når de bliver store – og et af de gode svar er måske ikke så meget brandmand eller supermand eller millionær, men en velsignelse: Jeg vil gerne være en velsignelse. Tænk at blive en velsignelse for mennesker.
Du er nødt til at bryde op fra det kendte og begive dig ud på vandring mod din velsignelse, så at sige. Det er, hvad hele Israels historie handler om: Opbrud og hjemkomst. Igen og igen. Abraham, Isak, Jakob, Moses – ikke mindst: Udvandring, ørkenvandring og sen sen hjemkomst. I øvrigt sammen med denne underlige længsel tilbage mod det gamle – det gamle slaveliv – måske fordi friheden var for krævende: Hvad skulle vi her ud i ørkenen efter, Moses? Vi dør af sult og tørst og fjender. Vi vil tilbage til Ægyptens kødgryder. Der fik vi mad hver dag, og det var godt nok til vores forfædre...
Så vi har altså en kultur og en religion, der handler om opbrud og hjemkomst – om vandring mod nye mål – om at forlade det kendte. Og vender vi os mod Det nye Testamente, bekræftes vi i denne livsmodel – ja, der sættes en tyk streg under. At være Jesu discipel betyder at forlade alt andet. Det betyder et fuldkommen nyt liv – det er det, dåben handler om: at dø fra det

gamle menneske og det gamle liv og opstå til et nyt liv som et nyt menneske. Det er hvad nadveren – fornyelsens måltid – handler om: at modtage Jesu legeme og blod og dermed ånd, så vi bliver nye mennesker.
Man kan så godt sige, at vi egentlig ikke behøver fejre Nytår her i kirken på Nytårsdag, for hver eneste søndag er sådan set en nytårsdag, hvor vi igen og igen fornyes – forlader det gamle menneske – det gamle jeg – mit gamle selv - og træder ud af kirken som nye mennesker. I hvert fald åndeligt talt. Men måske skulle vi også overveje den mulighed – det svar på Nytårsdags spørgsmål til vores liv – om ikke vi også rent fysisk har brug for opbrud i vores liv? Om ikke livet så at sige går i stå, når det bare går, som det skal – og som det altid har gået? Når det handler om at have det godt og trygt. Når det hele kommer til at handle om fred og ro og ingen fare. Om tradition og velfærd og en rimelig pension.
Det er et mærkeligt paradoks, at bedst som vi synes, vi har det godt, at nu går livet, som det skal – så kaldes vi ud af det gode liv – ud i noget risikabelt og farligt og jeg ved ikke hvad. På den ene eller anden måde – somme tider ret så dramatisk gennem pludseligt forandrede livsbetingelser. Og lykkeligst og friest er den, der tør gribe forandringen – ja, selv den smertefulde forandring som en gave og et kald – og ikke – Nej, aldrig som en straf. For Abraham var der tale om Guds kald, og Abrahams heltestatus kommer af, at han fulgte dette kald i sin yderste konsekvens – også gennem den største smerte, et menneske vel kan komme ud for: at måtte ofre sin egen søn eller datter. Vore dages nyopdagede pilgrimsvandringer er vel et forsøg på en fysisk konsekvens af kaldet ud af det gamle liv, så at sige. Ud i strabadser og lidelser - om end dog som regel i begrænset omfang.
Under alle omstændigheder. Hvis du spørger Bibelen her på Årets morgen, hvad du skal med dit liv, så er svaret: Opbrud! Og for Bibelen handler det om liv eller død – og det haster.
For Paulus er der tale om et åndeligt opbrud, som vi hørte: Et opbrud fra loven til troen. Fra at være slave til at være fri. Fra at være begrænset af alle de normale grænser, vi sætter om vores eget og – måske ikke mindst om andres liv – til at være i Kristus, som han kalder det – altså være frie. Og som han siger til sidst: I er også Abrahams afkom. Paulus tordner friheden ud til menighederne. Han afskaffer loven, som nu er blevet afløst af Kristus, der er lovens ende. Og det er jo alt sammen meget godt, og vi kender det til bevidstløshed i vores lutherske kirke – det med troen, der retfærdiggør og ikke gerningerne osv. osv. Men vi er altså Abrahams afkom. Og det vil for mig at se også sige, at friheden – barnekårene – selvfølgelig er tænkt som et springbræt til netop det nye liv. Abraham kunne jo bare være blevet hjemme i sit gode liv – det var vist et udmærket liv derovre i Mesopotamien – men det kald, han fik, byggede jo på en guddommelig udvælgelse og tillid: Det er dig, Abraham, jeg har brug for, sagde Gud. Det er dig!
Så bevægelsen Nytårsdag kunne være – i hvert fald her i kirken – først at lytte til evangeliet – det vidunderlige budskab om, at *vi* er udvalgte, hellige og kaldede, og elskede, som Paulus siger – at *vi* allerede er gået over fra lovens fængsel til troens frie land – at *vi* er Abrahams efterkommere og efterfølgere – at det er os, der kaldes på – *vores* opbrud – *vores* fornyelse i det indre såvel som det ydre menneske – nu er det os, der skal begive os på vandring mod nye mål og nye horisonter og lade alt det gamle blive tilbage. Slip det, slip det, om du tør.
Og lytter vi så endelig til Lukas' underligt tørre konstatering i slutningen af sit juleevangelium om Guds søn, der blev født af Gud og Maria, og som efter stedets skik blev omskåret – det som netop er tegnet på at være Abrahams efterkommer – jøde, om man vil – og navngivet Jesus, der betyder Gud frelser - af forældrene, men dybest set af Gud selv gennem sin engel – ja, så møder vi igen det samme opbrud, nu hos Gud selv, der forlod sin sikkert udmærkede Himmel og begav sig ud i et særdeles farefuldt eksperiment med at lade sig føde ind i menneskers mørke verden. Forfulgt, udstødt - fra starten på flugt. Misforstået, underkendt, fornægtet og forrådt af de nærmeste - korsfæstet som en forbryder – hængt ud – spyttet på og forhånet af de mennesker, han elskede. Bare fordi han ikke kunne blive hjemme i sin trygge og gode Himmel, men måtte ud på denne vanvittige selvmorderiske vandring.
Og dog er det netop ham, vi hylder som det mest levende – det mest elskende – det mest virkelige og sande menneske – ja, vi tilbeder ham som en velsignelse. Dette forhutlede og forhånede og dybt smertefulde og pinligt korte liv tøver vi ikke med at kalde den største af alle velsignelser, der nogen sinde har mødt mennesker.
Og her står vi så i skellet mellem det nye og det gamle – i døråbningen så at sige. Skal vi gå ind igen og lukke vores dør og koncentrere os om det, vi kender og forstår, eller skal vi lukke døren udefra og begive os ud i det ukendte og farlige uden sikkerhedsnet?

Hvor ligger vores befrielse – vores frelse – lunt og godt inden døre eller derude et sted i det vilde og ukendte, møjsommelige liv? Eller spurgt på en anden måde: Hvad vil du være, når du bliver fri?

***

Se, i Jerusalem boede der en mand, der hed Simeon – en både retfærdig og hengiven mand, der længtes efter Israels trøst. Hellig ånd kom ofte over ham, og den havde åbenbaret ham, at han ikke skulle se døden, før han havde set Guds salvede. Fyldt af ånd kom han ind i templet, netop på den tid, hvor hans forældre kom ind med det lille Jesusbarn, for at gøre med ham, som det var skik og brug ifølge loven. Så tog han ham i sine arme, lovpriste Gud og sagde:
- Lad nu blot din slave gå bort i fred, Herren, sådan som du har sagt. For mine øjne har set din frelse, som du har forberedt for alle folkeslagene. Et åbenbarelsens lys for fremmede folk til ære for dit folk, Israel.
Hans far og mor undrede sig over, hvad der blev sagt om ham, så Simeon velsignede dem og sagde til hans mor Mariam:
- Se, dette barn er udset til fald og til oprejsning for mange i Israel og som et tegn, der vækker modsigelse. Også *din* sjæl skal et sværd gennemtrænge, så mange af hjertets inderste tanker skal blive åbenbaret.
Og der var profeten Anna, Fanuels datter af Asers stamme. Hun havde nået en meget høj alder. Efter at have levet sammen med sin mand i syv år efter sin jomfrustand, havde hun nu været enke i omkring 84 år. Hun forlod aldrig templet, men gjorde tjeneste under bøn og faste – dag og nat. Hun trådte frem i samme stund, lovpriste Gud og talte om Jesus til alle, der længtes efter Jerusalems forløsning.
Da de nu havde udført alt i henhold til Guds lov, vendte de tilbage til Galilæa – til deres egen by Nazareth, hvor det lille barn voksede til og blev stor og stærk. Han blev fyldt med visdom, og Guds nåde var over ham.

Her hvor året nu går på hæld tager et par gamle mennesker et lille barn i favnen og med strålende øjne forkynder de, at nu har de set friheden, frelsen for alle folk – nu kan de gå bort med fred efter deres lange liv i venten og i håb. Det er egentlig en dejlig tekst i denne tid, hvor fremtiden måske truer mere end den lokker. Der rustes til krig igen, og tiden går og vi er blevet et år ældre, og de synes at blive kortere og kortere disse år – som Kingo siger det: *Tiden mig så sagtelig oplukker dødens dør…* Og det kan jo være slemt nok, hvis ikke man som de to gamle har fået den fred, der så at sige gør døden til at leve med. Det er den fred, vi som regel selv skal skaffe os igennem vores liv med vores resultater – det vi har skabt, og det vi kan se tilbage på med glæde og stolthed.
Der var en jordaner, tror jeg, en ganske ung mand, der for år tilbage fandt ud af, hvordan ørkenen kunne frugtbargøres gennem et sindrigt overrislingssystem, som ingen havde tænkt på før ham. og det virkede, og så var der en gammel araber, der kom hen til ham og omfavnede ham med ordene: *Nu kan du godt dø, min ven!* Jo, for nu var hans liv fuldendt så at sige i kraft af den genialitet og energi han havde udvist.
Og sådan er det jo med vores ærgerrighed – vi vil gerne gøre os gældende – gøre en forskel med vores liv – være noget særligt på den ene eller på den anden måde. Vi vil ikke nøjes med bare at være her en tid som en lille ubetydelig brik i det store spil, og så farvel – borte og glemt – det giver ingen mening for os. Vi vil sætte os spor, der kan ses – allerhelst udødelige spor. Vi vil gerne have en betydning af en eller anden slags. Om ikke andet så den betydning, som ligger i at gøre det, man skal. Det er jo nok den lutherske tanke – dette at være, hvor man er i kald og stand og leve der, som man bør i det samfund og i de fællesskaber, hvor man ligesom hører hjemme. Et ordentligt liv, kunne man sige, her i denne verden med det kristne håb i hjertet til en anden verden – til det Guds rige, der på sin egen måde hører med til vores menneskeliv og ligesom sætter det i relief – og måske endda giver det den ro og fred, som skal til, for at vi kan

være til stede uden at blive paniske over tidens og livets gang og evige spekulationer over både det ene og det andet.
Og nu kommer jeg så til at tænke på vores store julesalme: *Lad det klinge sødt i sky* med det herlige omkvæd: *Nu er sket til jordens held, hvad os meldte Gabriel, Guds engel fin: Født er Herren af en mø, og vi ej fødes til at dø. Gud med os Immanuel, Immanuel.*
Nej, vi ej fødes til at dø – det er måske netop julens egentligste budskab – i hvert fald til alle os, der måske ikke nåede at sætte os de store afgørende spor i menneskehedens eller vores folks historie, og som gang på gang må vove denne dyst med døden, som det jo egentlig er, når vi falder hen i spekulationer over tilværelsens lethed eller meningsløshed.

Ja, men så ligger pludselig i dag, mens tiden rinder og året rinder ud, dette lille barn i vores arme, og det gamle hærgede menneske må smelte hen i trøsten: at vi ej fødes for at dø…

Nej, vi fødes for at leve med frimodighed og glæde og så den fred, der gør det muligt at leve som Guds glade børn – der ikke er dødens trælle, men børn af livet – arvinger til alt! Ikke ved vores egen fortræffelige og epokegørende indsats – men ved Guds! Det er det, Paulus er inde på i den epistel, vi hørte – om dette at blive befriet så at sige fra disse evige menneskelige spekulationer over døden og dermed over livets mening og betydning – befriet fra de tiltagende spekulationer om, hvordan jeg skal leve mit liv på den rette måde for at blive til noget af betydning både overfor Gud og overfor mennesker og måske overfor mig selv – denne livets paniske tilstand, som bliver mere og mere panisk som livet går og mulighedernes døre lukkes en for en, og dødens dør så sagtelig åbner sig dag for dag – år for år.
Ja, så står Paulus der og påstår nok så frimodigt, at vi er allerede for længst dér, hvor vi skal være – lykkens skødebørn, som Grundtvig siger, der har udsigt til alt – fordi Kristus en gang for alle har befriet os – så at sige fra os selv og hele den anstrengelse, vi pålægger os for at blive det, vi allerede er.

I kender sikkert fabelen om myren og græshoppen. Den flittige myre, der arbejder hele sommeren med at samle sig forråd til den kolde vinter, mens græshoppen ikke bestiller andet end at synge og danse og more sig og spille violin. Og så kommer vinteren selvfølgelig og myren kan sidde og mæske sig i sit store forråd, mens græshoppen må gå sultende og frysende omkring og tigge sig lidt mad hist og her. Og hvad siger den flittige myre så, da græshoppen kommer til dens dør og beder om lidt mad? Ja, ifølge fabelen smækker den døren i med ordene: Hvis du var dum nok til at synge og danse hele sommeren væk, så må du også danse i seng uden mad om vinteren. Jo, for sådan er jo menneskers og livets lov: Vil du nyde, så må du også yde. Det er myreloven, og myrer er vi jo – Gud i himlen, hvor er vi myrer. Aldrig har vi været så meget myrer, som i dag – aldrig har vi puklet så meget, som i dag – aldrig har vi sat så meget til side for at arbejde som i dag – selv de dybeste menneskelige relationer ofrer vi for at samle forråd til huse. Måske lige indtil vi standser op og forbarmer os, sådan som ethvert normalt menneske ville gøre det – forbarmer os over græshoppen, der er sulten og fryser, også selv om den ikke gør dagens gerning, som vi siger, men fjanter sit liv væk til ingen verdens nytte. Ja, forbarmer os egentlig dermed over os selv, for måske er vi selv vores egen strengeste herre og slavepisker, og det er måske i virkeligheden os selv, vi skal gøre op med først og fremmest. Den sang jo egentlig så smukt, mens vi myrede os af sted på livets vej for at skaffe os forråd og skaffe os mening i livet. Den spillede så det var en lise for den mødige og trætte myre, der kæmpede med de store byrder, livet og ikke mindst loven og moralen pålagde den. Den lettede med sin sang den hårde vej og den tunge byrde. Den sang til eftertænksomhed om livet og døden og kærligheden og fik os måske til at se ting, som vi ikke så før – føle det, som vi ikke før havde sans for, fordi vi opfattede hele vores liv som én stor indsats, og derfor ikke havde tid til snak og pjat. Nå ja, græshoppen var ikke særlig produktiv – ikke særlig klog, for vinteren kommer altid, som Petter Dass synger i sin salme – også til de ubekymrede, og hvor er nu dit forråd, dit afkast – din investering? *Jeg ser mit mandeltræ alt tager til at knoppes Min styrke går i knæ*…

Det lille barn, som den dag lå i den gamle Simeons arme, blev vel heller ikke særlig nyttigt i den forstand, som myren forstår. Han forlod vistnok til sin myrefamilies græmmelse og sorg sit gode tømrerarbejde og sit gode rygte og blev sådan en omvandrende unyttig prædikant, som aldrig gjorde dagens gerning, men til gengæld spiste og drak med toldere og syndere. Men Simeons gamle hjerte forstod ham – forstod hans kald til modsigelse af flittige myrer – til fald og til oprejsning for mange. Og uden denne dagdriver og den dagdriverbande, han omgav sig

med – havde verden aldrig været den samme. Uden denne intense prædiken, som han gav vores verden, ville vi nok aldrig have været i tvivl om det, der var sandt og falsk – det, der var rigtigt og forkert – det, der var ondt og godt. Nu ved vi ingenting mere, for han har sat sådan et stort spørgsmålstegn ved hele vores liv – og til verdens held – også ved vores sikre død – for vi ej fødes til at dø! Og så er alting åbent, og det er ikke blot dødens dør, der åbner sig så sagtelig – det gør livets dør så sandelig også.

***

Hvert år tog Jesu forældre til Jerusalem til påskehøjtiden. Også da han blev 12 år, tog de derop i henhold til skikken omkring højtiden. Da højtidsdagene var omme, tog de tilbage, men knægten blev i Jerusalem, hvilket hans forældre ikke vidste noget om. De havde ment, at han var et sted i rejseselskabet, så de havde rejst en hel dag, før de begyndte at lede efter ham blandt slægtninge og bekendte. Da de ikke fandt ham, vendte de tilbage til Jerusalem og ledte efter ham. Først efter tre dage fandt de ham endelig i templet, hvor han sad midt blandt lærerne, som han lyttede til og også udspurgte. Alle, der hørte på ham, var forbavsede over hans forstandige svar. Da hans forældre fik øje på ham, blev de ude af sig selv, og hans mor sagde til ham:
- Barn dog! Hvorfor har du gjort dette mod os? Hør her, din far og jeg har ledt efter dig med smerte.
- Hvorfor ledte I efter mig? spurgte han dem, vidste I da ikke, at jeg bør være i min fars hus?
Men de forstod ikke et ord af, hvad han sagde til dem.
Så fulgte han med dem til Nazareth og var lydig imod dem.
Men hans mor gemte alt, hvad der var blevet sagt i sit hjerte.
Og Jesus gik frem i visdom og modenhed - yndefuld for Gud og for mennesker.

Da jeg var ni år gammel, var jeg en kold novemberdag sammen med min far og mine søskende til fodbold på Vejle stadion. Sammen med 20.000 andre tilskuere skulle vi se Vejle vinde Danmarksmesterskabet, hvad de da også gjorde ved at vinde 7-1 over Skovshoved. Svend Andersen scorede to gange. Det samme gjorde Henning Enoksen og Tommy Troelsen. Det var i 1958.
Men det er nu ikke alene denne bedrift, der gør, at jeg stadig husker dagen – Nej, det skyldes, at det var den dag, jeg blev væk. Jeg stod sammen med min far oppe på lægterne, men jeg havde svært ved at se noget for de mange mennesker, så jeg fik lov til at gå ned til rækværket omkring banen, som jeg lige kunne kigge over – jeg var ikke ret stor dengang. Og da så dommeren fløjtede af, blev jeg nærmest skyllet mod udgangen af de mange mennesker - og så var jeg fortabt. Grædende løb jeg forvildet rundt i Nørreskoven fuldkommen alene og forladt på trods af de mange menneskers medfølende blikke. Jeg var blevet væk.
Der er en anden dramatisk fortælling – den om den 12-årige Jesus, der også blev væk for sine forældre, men som tværtimod at føle sig det mindste fortabt, følte sig for alvor hjemme. Det ville svare til, at jeg i stedet for at løbe fortvivlet rundt i Nørreskoven ville sidde inde i omklædningsrummet og diskutere kampen i detaljer sammen med spillerne og træneren, og da min far og mine søskende så omsider fandt mig, ville jeg blot svare, at det burde I da have vidst. Det er jo her, jeg skal være. Det er her, jeg hører til.
Der er selvfølgelig også den forskel, at mens jeg på ingen måde ønskede at blive borte fra min familie, så var der for Jesu vedkommende ifølge Lukas tale om et bevidst valg – et bevidst fravalg af familien til fordel for – ja, vel egentlig til fordel for Gud eller for det kald, som kaldte ham ud af den normale tilværelse i familie og samfund. Der var noget, han skulle – noget andet.

Nu endte begge fortællinger godt, kunne man sige. Jeg blev omsider fundet af min storebror og genforenet med familien, og også Jesus blev fundet og genforenet med sin familie i Nazareth. Han var lydig imod dem, står der – i hvert fald for en tid.

Fortællingen om den 12-årige Jesus i templet er sammen med de andre barndomsfortællinger et forvarsel – en slags prolog til Lukasevangeliet, der blandt meget andet - og det går nærmest som en rød tråd igennem evangeliet - handler om dette urmenneskelige grundforhold mellem en mor og hendes barn. Det allernæreste og lykkeligste forhold, der findes mellem mennesker – men samtidig et forhold, der altid må brydes. Det er dette smertelige grundvilkår ved menneskelivet – det som nogle kalder kærlighedens pris - denne fortælling genkalder i os, og vi nikker og samstemmer, for vi ved det godt, at sådan er det. Derfor lytter vi til fortællingen med genkendelsens intensitet og derfor hænger vi ved Marias smerte – fordi det er vores egen smerte, hun udtrykker. Smerten og vemoden ved livet, som Maria gemmer i sit hjerte – ja, som hun bøjer sig for: Det ske mig efter din vilje, Herre. Vi møder Maria som den udvalgte, der skal føde Guds søn – ser, hvordan hun hengiver sig til sin bestemmelse – hvordan hun føder sit barn med smerte ovenikøbet som en udstødt – en fremmed, der ikke var plads til. Vi følger hendes eftertænksomhed over hyrdernes forbavsede forkyndelse om hendes barn, der skal befri sit folk – over den gamle Simeons profeti i templet: *Også din sjæl skal et sværd gennembore, Maria!* Dette barn skal ikke blot vække glæde og begejstring, men også modsigelse for mange. Vi følger hendes smerte, der er som den kolde luftning, der varsler om, at uvejret er på vej.

Den svenske forfatter, Selma Lagerlöf har skrevet en legende om dette besøg i Templet, som slutter med, at Maria græder og græder. Hele vejen hjem til Nazareth græder Maria, og den lille Jesus spørger hende igen og igen: Jamen, hvorfor græder du – nu er jeg her jo igen, og jeg kom, da jeg hørte din stemme? Og så må Maria jo til sidst fortælle sin dreng, at hun græder, fordi hun alligevel har mistet ham. Hans liv, ser hun nu, er fastlagt til en højere bestemmelse – han vil gå ud i verden og forkynde frihed og kærlighed for alle mennesker. Og måske kan vi godt forstå Maria – for den, der har sådan en bestemmelse vil ikke få nogen nem gang her på jorden. Og det fik han jo så heller ikke, kan man sige.
Og uvejret kommer for Maria. Først da hendes elskede søn rent ud fornægter familien, der er kommet for at hente ham hjem: Hvem er min mor? Hvem er mine søskende? Det er jer, der hører min fortælling og handler efter den. Og siden, må hun opleve den ultimative modersmerte, da hendes søn bliver dømt som en forbryder, forhånet og fornægtet af alle og henrettet af ordensmagten. Lukas har det hele med.
Maria bøjer sig for det alt sammen – sin skæbne, sit kald, sin søn, sin Gud. Hun vælger at tage imod det hele – ikke blot acceptere det, når det nu ikke kunne være anderledes – ikke med vrede eller bitterhed - Nej, hun hengiver sig til det hele med inderlig taknemmelighed – måske fordi hun ser sit liv med alt, hvad det indebærer af fryd og smerte – af velkomst og afsked – som en gave fra livets Gud, givet af kærlighed.
Det er i hvert fald, hvad jeg selv oplever, når jeg lader mig gennemskue af hende på en af de utallige ikoner hvor hun sidder med sit på en gang bedrøvede og nådefulde blik og betragter beskueren så intenst, så man har svært ved at gå forbi. Eller når hun sidder med sin døde søn i armene – ubegribeligt smukt skildret af Michelangelo i hans statue Pietà i Peterskirken i Rom - og slår hånden ud i stille fortvivlelse og samtidig opfyldt af en yndefuld ro og værdighed og renhed. Guds moder.

Jeg tror, vi har brug for at blive standset op og modsagt en gang imellem på vores livsvandring – ikke mindst i dag, hvor det går stærkt med at søge lykken og styre vores liv derhen, hvor vi ønsker det. Hvor livet ofte handler om at være bedst til at realisere sine drømme – somme tider koste hvad det vil. Og hvor vi bliver voldsomt vrede, når det ikke lige går, som vi havde tænkt os, eller når vi ikke lige fik det, vi mente tilkom os.
Jeg ved ikke, om Maria havde store planer om at komme ind på kunsthåndværkerskolen i Damaskus, eller om Jesus havde store planer for sin fars tømrerværksted i Nazareth. I hvert fald blev ingen af delene til noget, fordi de begge blev standset op og kaldt op til livet – og Gud ske lov for det, for ellers havde vi måske slet ikke haft denne inderlige sang om nåden – om at bære alt i livet – om at hengive sig til livets umådelige gave under alle forhold – om at elske sit liv og sit medmenneske uden forbehold – om at give det hele væk med glæde og inderlig tillid.

I dag blev Maria og Josef modsagt i templet, da deres ældste søn vendte op og ned på hele deres tilværelsesforståelse – på hvad der var ret og rimeligt og sømmeligt. Og det er vel også derfor – det er vel først og fremmest derfor, vi har denne kirke med dens hjemlige gudstjeneste, der standser os op for en stund og kærligt tager os i hånden som dem, vi er – som børn af huset, der var faret vild derude i Nørreskoven, men nu er kommet hjem - og fortæller os om livets uendelige nåde og den kærlighed, der bærer alt. Fortæller os om et helt andet liv end det, vi selv vil og drømmer om – om livet i inderlig hengivenhed og taknemmelighed. Så får vi lidt godt at spise og bliver sendt ud igen med Guds velsignelse. Ud i vores liv som dem, vi nu engang er med alt, hvad vi har i os og med alle kærlighedens muligheder vidt åbne.

***

Indvielsen

I Cæsar Tiberius' 15. regeringsår[2] kom Guds ord til Johannes, Zakarias' søn ude i ørkenen. Så han tog rundt i hele omegnen omkring Jordan og kaldte til forvandlingsdåb, så folket kunne få tilgivelse, ganske som det står skrevet i bogen med profeten Esajas' ord: *En stemme råber i ørkenen: Bered Herrens vej – gør hans stier jævne. Hver dal skal opfyldes – hvert bjerg og hver bakke skal jævnes. Det krumme gøres lige – det ujævne til en farbar vej - ja, hele verden skal opleve Guds frelse*. Men til de skarer, der så kom ud for at blive døbt af ham råbte han:

- Satans yngel! Hvem har bildt jer ind, at I kunne flygte fra den kommende vrede? Nej, bær hellere den frugt, som svarer til jeres forvandling! Tro ikke om jer selv, at jeres forfar er Abraham, for jeg siger jer: Gud kan lige så godt oprejse børn til Abraham af de sten her! Øksen ligger allerede klar ved foden af træerne, så hvert træ, der ikke bærer den gode frugt, hugges om og kastes på bålet!
- Hvad skal vi så gøre? spurgte folk ham.
- Den, som har to kapper, svarede han dem, skal dele med ham, der ingen har. Den, som har mad, skal gøre det samme.

Der kom også toldere for at blive døbt, og de spurgte ham:

- Mester, hvad skal *vi* gøre?
- Opkræv aldrig mere, end I er berettiget til, sagde han til dem.

Der var også soldater, som spurgte ham:

- Hvad skal *vi* så gøre?
- Udnyt aldrig nogen, sagde han til dem, anklag aldrig nogen uden grund, og vær tilfredse med jeres løn.

Nu var folk fulde af forventning, og alle spekulerede i deres stille sind på, om Johannes dog ikke skulle være den salvede konge selv. Hertil svarede Johannes dem alle:

- Jeg døber jer med vand. Men der kommer én, som er mægtigere end mig – én, hvis sandalrem jeg ikke er værdig til at løse. Han skal døbe jer med hellig ånd og ild. Han har forken i hånden, så han kan rense sin tærskeplads og samle hveden i sin lade. Avnerne derimod vil han brænde med en uudslukkelig ild!

Også med mange andre billeder formanede han, mens han forkyndte de gode nyheder for folket. Men da han så irettesatte fyrst Herodes angående Herodias, hans brors kone og angående alt det onde, Herodes havde gjort, føjede denne til alt det onde, at han satte Johannes i fængsel.

---

[2] Det var mens Pontius Pilatus var guvernør i Judæa, Herodes regerede i Galilæa, hans bror Filip styrede Ituraia og Trakonitis, og Lysanias Abilene samtidig med at Annas og Kaiafas var ærkepræster.

Mens hele folket på den måde blev døbt, skete det, at også Jesus blev døbt, og da han havde bedt, åbnedes Himlen og den hellige ånd dalede ned på ham i form af en due, og der lød en stemme fra Himlen:
- *Du er min søn, min elskede – min fryd og min glæde.* [3]
Fuld af hellig ånd vendte Jesus nu tilbage fra Jordan, og ånden førte ham ud i ørkenen, hvor han skulle udfordres af djævelen i fyrre dage. Han spiste intet i de dage, og da de var forbi, led han af sult. Så sagde djævelen til ham:
- Hvis du er Guds søn, så sig til denne sten, at den skal blive til et brød.
- Der står skrevet, svarede Jesus: *Mennesket skal ikke leve af brød alene*.
Så førte djævelen ham op og viste ham i et nu alverdens riger og lande og sagde til ham:
- Jeg vil give dig magten over alt dette og al dets herlighed, for mig er den blevet skænket, og jeg kan give den til hvem, jeg vil. Så hvis du bare vil tilbede mig, vil alt dette blive dit.
- Der står skrevet, svarede Jesus ham: *Du skal tilbede Herren din Gud – kun ham skal du tjene*.
Nu førte han ham så til Jerusalem, stillede ham op på templets tinde og sagde til ham:
- Hvis du er Guds søn, så kast dig ned herfra. Der står jo skrevet: *Han skal give sine engle befaling om at passe på dig. De skal bære dig på hænder, så din fod ikke støder på nogen sten*.
- Det er blevet sagt: *Du skal ikke udfordre Herren din Gud!* svarede Jesus.
Da djævelen havde afsluttet alle sine fristelser, forlod han ham - indtil videre.

Jesus vendte imidlertid med åndens kraft tilbage til Galilæa, hvor rygtet om ham bredte sig i hele omegnen. Han underviste i deres synagoger og blev lovprist af alle.

Forkyndelse i Galilæa og omegn

Så tog han ned til Kapernaum, en by i Galilæa, hvor han underviste dem på sabbatten, så de blev ude af sig selv af forundring over hans undervisning, fordi hans ord havde magt. For eksempel var der i synagogen en mand, der havde en uren dæmonånd, og han skreg højt:
- Ha! Hvad vil du mig, Jesus nazarener? Er du kommet for at ødelægge os? Jeg ved, hvem du er, Guds hellige!

---

[3] Jesus selv begyndte sin gerning, da han var omkring 30 år, og var efter sigende søn af Josef, søn af Eli, søn af Matthat, søn af Levi, søn af Melki, søn af Jannai, søn af Josef, søn af Mattathias, søn af Amos, søn af Nahum, søn af Esli, søn af Naggai, søn af Maath, søn af Mattathias, søn af Semein, søn af Josek, søn af Joda, søn af Joanan, søn af Rhesa, søn af Zorobabel, søn af Salatiel, søn af Neri. Han var søn af Melkhi, søn af Addi, søn af Kosam, søn af Elmadam, søn af Er, søn af Jesus, søn af Eliezer, søn af Jorim, søn af Matthat, søn af Levi, søn af Simeon, søn af Juda, søn af Josef, søn af Jonan, søn af Eliakim, søn af Melea, søn af Menna, søn af Mattatha, søn af Nathan, søn af David. Han var søn af Isaj, søn af Obed, søn af Boaz, søn af Sala, søn af Naasson, søn af Aminadab, søn af Admin, søn af Arni, søn af Esrom, søn af Perez, søn af Juda.
Han var søn af Jakob, søn af Isak, søn af Abraham, søn af Thara, søn af Nakor, søn af Seruk, søn af Ragau, søn af Falek, søn af Eber, søn af Sala, søn af Kainan, søn af Arfaxad, søn af Sem, søn af Noah, søn af Lemek, søn af Methusalem, søn af Enok, søn af Jared, søn af Maleleel, søn af Kainan, søn af Enosh, søn af Set, søn af Adam, søn af Gud.

- Så hold dog mund! truede Jesus ad ham og fortsatte: kom ud af ham! Dæmonen kastede så manden ind midt imellem dem og kom ud af ham uden at gøre ham fortræd.
Alle blev ramt af ærefrygt og sagde til hinanden:
- Hvad er nu det for en historie, at han ligefrem befaler over urene ånder med magt og styrke, så de kommer ud? Og rygtet om ham spredtes til hvert hjørne af det omliggende land.
Efter at have forladt synagogen tog han ind i Simons hus, hvor Simons svigermor lå i sengen med høj feber. De bad ham om at hjælpe hende, og han stillede sig over hende og truede ad feberen, så den forlod hende. Så stod hun op og begyndte straks at servere for dem.
Ved solnedgang kom de til ham med alle, der døjede med forskellige sygdomme. Han lagde hænderne på hver og en af dem og helbredte dem. Fra mange kom der dæmoner ud, der råbte og skreg: Du er Guds søn! Dem truede han til tavshed, fordi de godt vidste, at han var den salvede konge.

Da det blev morgen, tog han ud til et ensomt sted, men skarerne ledte efter ham, og de kom ud til ham for at holde på ham, så han ikke skulle forlade dem. Så sagde han til dem: Jeg skal også hen til de andre byer for at fortælle frihedsbudskabet om Guds kongedømme. Det er jo det, jeg er sendt ud for. Derfor prædikede han også i Judæas synagoger.
En dag kom han til Nazareth, hvor han var vokset op. Som sædvanlig gik han ind i synagogen på sabbatten. Han rejste sig for at læse op, og man gav ham profeten Jesajas' bogrulle. Han rullede bogen ud og fandt det sted, hvor der står skrevet: *Guds ånd er over mig, fordi han har salvet mig til at fortælle godt nyt for fattige. Han har sendt mig ud for at erklære frihed for fanger – for at give blinde deres syn tilbage – ja, for at sende undertrykte i frihed og erklære et nådeår fra Herren.*
Da han havde rullet bogen sammen og givet den til tjeneren, satte han sig ned, og alles øjne i synagogen var rettet imod ham. Så begyndte han:
- I dag er dette skriftord gået i opfyldelse for øjnene af jer, sagde han til dem. Og alle roste ham og undrede sig over de livsalige ord, der udgik af hans mund. For som de sagde:
- Er det ikke Josefs søn?
- Ja, fortsatte han så, I vil sikkert bruge dette ordsprog om mig, sagde han så, Læge, læg dig selv! Gør det samme her i din hjemby, som vi har hørt, skulle være foregået i Kapernaum! Men jeg kan godt sige jer, at ingen profet er velset i sin hjemby, og jeg siger jer, som sandt er, at der var mange enker i Israel i Elias' dage, dengang Himlen var lukket i tre et halvt år, så der kom stor hungersnød over hele landet. Dog, til ingen af dem blev Elias sendt, men til en enke i Sarepta i Sidon. På samme måde var der mange spedalske i Israel på profeten Elisas tid, men ingen af dem blev renset – det gjorde til gengæld syreren Naaman.
Da de hørte dette, blev alle i synagogen voldsomt vrede, så de rejste sig, og smed ham ud af byen. De førte ham endda hen til skrænten af det bjerg, deres by var bygget på, for at kaste ham ud over den, men han banede sig vej imellem dem og gik.

Det er tilsyneladende en lidt træls tekst her til vores adventsgudstjeneste, hvis vi nu bare skulle have det rigtig festligt og hyggeligt sammen her i vores smukke kirke. Lukas bruger denne fortælling om forkastelsen af Jesus i Nazareths synagoge som en slags overskrift til hele sit evangelium. Det glædelige budskab om ham, der kom som den store befrier og frelser, men

som kun de allerfærreste forstod eller brød sig om. Og det er jo også julens tema, som vi nu så småt begynder på - dette at her kommer Guds egen søn for at befri verden og forkynde den store glæde for alle folk - men se om de gad høre det - verden havde hverken tid eller plads for den slags narrestreger. Verden har nok i sit eget. Men når Lukas nu anslår dette smertelige tema i sit evangelium, så er det jo alligevel af glæde. Og glæden knytter sig til det faktum, at nok mødte Jesus og hele hans budskab stor modstand lige fra starten - som spæd måtte han flygte for sit liv efter en hård fødsel - hans familie slog hånden af ham, da han begyndte sin virksomhed - hans hjemby var ved at slå ham ihjel, som vi hørte det - og til sidst sørgede hans egne for at få ham korsfæstet. Men på trods af denne massive modstand, så kunne evangeliet - friheden - sandheden - ikke holdes nede. Den piblede frem og boblede op overalt, hvor man mindst skulle vente det. Det, som var blevet sået med Jesus, voksede ukueligt og sikkert og bredte sig overalt - først i undergrunden som en hemmelig og forfulgt bevægelse - og senere - lang tid efter Lukas - i fuldt flor som kristne kirker overalt i verden. På godt og ondt, må man sige. Somme tider i pagt med evangeliet, til andre tider i modstrid med det - sådan som det går, når det guddommelige kommer i menneskehænder og ligesom skal bruges til noget. Så måske er det alligevel meget godt at starte kirkeåret og julen med denne lidt barske fortælling om modstanden mod Jesus, der nok var stor, men som alligevel ikke kunne holde glæden nede.
Men hvad er det så, der skaber denne modstand i verden imod Jesus og hans budskab? Ja, det er nok først og fremmest det, at med Jesus forkyndes det, at Gud er blevet et menneske - et menneske i al sin nøgne afmagt. Og det betyder for det første, at alverdens almægtige herskerguder, der styrede verdens gang eller tilværelsen for de udvalgte, har fået et grundskud - og med dem hele denne forlorne og bevidstløse tilbedelse af det store og mægtige og imponerende, som vi kender alt for godt. Friheden og sandheden er på en eller anden måde blevet uforenelige med det stormægtige. Og det betyder jo så igen, at det nu er os selv – os ganske almindelige mennesker - der har det store ansvar for livets gang. Vi kan ikke længere lægge ansvaret over på andre - hverken på Gud eller hans selvbestaltede repræsentanter på jorden. Vi må selv tage affære. Det er vores store store frihed, at det religiøse åg, hvor religionen blev brugt til at undertrykke mennesker med, er fjernet fra vores nakke. Eller som det gamle danske ord "frelse" siger det: vi er blevet frihalsede, som slaverne, der får fjernet jernringen om deres hals - selve symbolet på slavetilværelsen. I dag er jeres frelser født - betyder: I dag får I selv ansvar for jeres liv. Og det er måske det, som skaber denne modstand mod evangeliet. For det var jo nemmere, hvis vi hele tiden havde nogen - nogen andre at skyde skylden på. Skylden for vores egen og for samfundets almindelige elendighed. Det giver nemlig den forlorne frihed og tryghed, at så er det ikke os, der skal gøre noget ved det, men de andre.

Der ligger også en anden ubehagelig konstatering i frihedens evangelium - og det er den, at det er vores skyld. At vi står til ansvar for det, der sker, og vi kan ikke løbe fra det ansvar. Uophørligt forkynder evangeliet syndernes forladelse og frihed fra skyld, men det afskaffer aldrig hverken synd eller skyld. På den måde forkynder Jesus et opbrud fra hele den normale tilværelsesforståelse, hvor langt de fleste mennesker har fralagt sig ansvaret for deres liv og for andres liv - og lagt det i hænderne på enten Gud eller Guds repræsentanter på jorden - dem, der styrer og regerer. Og det, der bliver tilbage, det er så ritualer og ofre, templer og religiøse gebærder, der skal gøre det ud for det vigtigste her i livet. Men at Gud blev menneske betyder, at det vigtigste ikke længere er Gud eller din måde at dyrke Gud på, men dit medmenneske. Eller sagt på en anden måde: At dyrke Gud er at tage sig af sit medmenneske. Fokus er flyttet fra det høje til det lave - til det, som virkelig betyder noget: vores forhold til hinanden her og nu.
Vi drages altså til ansvar for vores liv - vores skyld bliver lagt frem for os - og det kan jo godt virke ubehageligt - men kun hvis vi glemmer baggrunden - at når vi på den måde ligesom sættes op på livets scene og sandheden om os lægges frem, så er det fordi vi betyder noget. Vi har fået en helt afgørende rolle i livet - vores eget liv - andres liv - samfundets liv. Guds liv. Hvor vi før blev betragtet som lydige får eller nyttige slaver - så står vi nu her - ganske som de tre små piger, der lige er blevet døbt - med hele livets afgørende betydning lagt på os - med alt, hvad sandheden og friheden lægger på os af skyld og ansvar, men også af livets uendelige muligheder for at give og modtage værdighed, respekt, menneskelighed, kærlighed. Vi er elskede til det vi i virkeligheden er: Guds frie og glade børn. Jeg tror, det var dette nye menneskesyn, der på en gang vakte modstand - måske fordi det var nyt - men først og fremmest vel fordi det krævede noget af det enkelte menneske - andet og mere end forskrifter og krav om en bevidstløs efterleven og holden fast ved traditionerne for deres egen skyld. For tryghedens skyld. Både de

nationale og de religiøse traditioner. Men det var også det menneskesyn, der fik almindelige mennesker til at løfte hovedet og vejre morgenluft. Kan man det? Må vi det? Er det muligt? Og så begyndte man at samle sig i menigheder og nye fællesskaber på tværs af alle gamle, indgroede grænser - og i det små og lave begyndte man at leve et nyt liv sammen på helt andre betingelser end de sædvanlige - dem, man troede var så uomtvistelige og givne for altid.
Det er dette nye liv, dåben handler om - den dåb, vi lige har oplevet, men også vores egen daglige dåb til et nyt liv. Det er dette nye liv, julen handler om derinde bag alle tryghedens traditioner. Julen, der fortæller os den nøgne sandhed, at i dag blev Gud et menneske, så nu er alt op til dig!

***

Engang hændte det, mens han stod ved Genesarethsøen, at folkeskaren trængte sig om ham for at høre Guds ord. Så fik han øje på to både, der lå ved bredden. Fiskerne havde forladt dem og var ved at rense deres garn. Han gik ombord i en af bådene – det var Simons - og bad ham om at lægge lidt fra land. Så satte han sig ned og begyndte at undervise skarerne fra båden. Da han var færdig med at tale, sagde han til Simon:
- Læg ud på dybet og kast jeres net ud til fangst.
- Mester, svarede Simon, vi har kæmpet hele natten uden at fange noget, men på dit ord skal jeg nok kaste nettene ud.
Kort efter fangede de sådan en masse fisk, at deres net revnede ved det. De måtte gøre tegn til deres kammerater i den anden båd om at komme og hjælpe dem, og de kom og fyldte begge både, så de var nær ved at synke. Efter den oplevelse faldt Simon Petrus på knæ for Jesus og sagde:
- Hold dig fra mig, gode herre! for jeg er en syndig mand.
Han var jo grebet af rædsel ligesom alle dem, der var sammen med ham over den fisketur, de havde oplevet. Det samme gjaldt Zebedæus' sønner Jakob og Johannes, der var Simons kammerater.
- Du skal ikke være bange! sagde Jesus så til Simon, men fra nu af skal du fange mennesker.
Så lagde de bådene på land, forlod alt og gik med ham.

Hvordan skal man beskrive Jesus og den åbenbaring af liv og frihed og kærlighed, han kom med? Hvordan skal man beskrive med ord det største, der findes? Ved at knytte mennesket Jesus fra Nazareth til det helligste, man kendte, nemlig Det gamle Testamente, sådan som det blev og stadig bliver læst op ved den jødiske synagogegudstjeneste. Der er meget, der taler for, at det er den jødiske liturgi i det 1. århundrede, der har skabt baggrunden for evangelierne, og ved de første gudstjenester har man altså læst det, man kendte og plejede at læse, nemlig teksterne fra Toraen – altså de fem Mosebøger, men dertil har man så yderligere læst den tilsvarende evangelietekst med det ene formål at vise, at den gamle pagt med Jesus Kristus var blevet opfyldt og erstattet af en ny pagt. Stor var Moses, Josua, Elias, Abraham, Josef og alle de andre kæmpeskikkelser fra den jødiske hellige bog – men større end alle disse var og er Jesus fra Nazareth. Han er Messias – han er Kristus – han er Guds udtrykte billede. Det var en vigtig pointe i disse jødiske evangelisters fortællinger, at her var mere end David og Salomon og alle de andre til sammen.
Jeg tror, det er vigtigt at have denne dimension med, hvis vi for alvor skal forstå dybden i evangeliernes beretninger – så vi ikke bare bliver spist af med et utroligt mirakel, for hvad skal vi egentlig med det i dag? Hvad skal vi f.eks. med en fantastisk fiskedræt, hvis ikke vi fornemmer dybden i fortællingen? Hvis ikke vi fornemmer, hvad det var, Lukas egentlig ville med den?
Jeg tror ikke på den rent bogstaveligt – ikke så meget fordi vi kender alle disse lystfiskerhistorier – men fordi som sådan siger den mig ingenting. Jeg kan ikke bruge mirakler til at understøtte mit gudsforhold med – ikke i dag. Jeg har for svært ved at tabe både næse og mund over sådan

noget. Det overnaturlige siger mig ikke noget i sig selv – kun i det øjeblik det peger på noget andet – noget virkeligt. Og jeg tror heller aldrig det har været forfatterens mening at argumentere med mirakler som sådan. Men jeg tror, Lukas bl.a. har siddet med Det gamle Testamente foran sig, og ud fra det har han så fortalt sin historie om Jesus og Peter og de andre disciple, sådan som han havde hørt den fortalt – ud fra den har han skrevet sin prædiken.

Fortællingen handler om Moses, der havde slået sig ned et godt sted som fårehyrde med kone og børn, svigerfar og det, vi ville kalde et rimeligt og fornuftigt liv sådan på det jævne i kald og stand. Men så pludselig en skønne dag bliver han kaldt ud til noget helt andet, som betyder, at han må forlade alt det kendte og elskede og rimelige for at drage ud på eventyr så at sige. Som Bilbo eller Frodo i Ringens Herre eller som så mange andre i litteraturen, der pludselig er blevet kaldt ud eller råbt op. Eller som Simon Peter – en ganske almindelig fisker med kone og børn og svigermor og et jævnt og muntert virksomt liv på jord, indtil Gud kom og kaldte ham ud i noget helt helt andet.
Begge begivenheder starter med et mirakel – med ild og med vand så at sige – en brændende tornebusk som ikke brændte op - og så denne mirakuløse fisketur. Både Moses og Peter stod overfor deres Gud – overfor det helligste, og Lukas' pointe er så den, at i Jesus fra Nazareth var Gud selv til stede. Og både Moses og Peter erkendte det.
"Du skal befri mit folk, for jeg har hørt dets klageråb i Egypten!" "Du skal fra nu af fange levende mennesker!" Sådan lød de guddommelige befalinger til Moses og Peter, og begge vægrede sig. "Hvem er jeg, at jeg skulle gå til Farao og føre israelitterne ud af Egypten?" indvendte Moses, forståeligt nok. Hvad kan lille jeg dog gøre?
"Herre gå bort fra mig, for jeg er en syndig mand!" indvendte Simon Peter, også forståeligt nok grebet af rædsel over Guds hellige nærvær. Men begge blev sendt af sted ud i livet. Moses til Ægypten, befrielse og ørkenvandring gennem 40 år på godt og ondt – og Peter, Jakob og Johannes lagde bådene på land, forlod alt og fulgte ham, Jesus – også på godt og ondt. Det blev deres liv. Sendt ud af dette mægtige "Jeg ER".

Sådan arbejdede Lukas, tror jeg, da han skulle beskrive mennesket Jesus som Gud selv, der bruger ganske almindelige medmennesker som redskaber for sin forkyndelse, og mon ikke også Lukas har betragtet sig selv som sådan et redskab? Og der har de så siddet i hans jødisk-kristne menigheder i slutningen af det første århundrede og lyttet til de gamle tekster og så til Lukas' nye tekster. Og de har nikket til det nye og har forstået den dybe sammenhæng i det guddommelige spil, hvori de også selv indtog deres rolle som menighed. De har følt, at Gud er kommet dem ganske nær i Jesus Kristus, der blev et menneske som de selv – et menneske, der udlevede Guds kærlighed – et menneske, der udlevede Guds frihed til at være den, han var. Et menneske, som hverken angst eller død kunne gøre det af med. Det mest levende, frie og kærlige menneske, som kun kunne beskrives med de største billeder hentet fra selve den levende Gud. Et menneske, som de følte var levende til stede iblandt dem med al sin kærligheds rigdom.
Miraklet er hverken en brændende tornebusk eller en masse uventede fisk – miraklet for Lukas er Guds nærvær i vores almindelige menneskeliv – udlevet i Jesus fra Nazareth som i intet andet menneske – men dermed også i vores daglige, guddommelige virkelighed. Med denne Jesus blev Gud selv en virkelig vedkommende del af vores dagligdag, og det guddommelige kald er ikke længere forbeholdt fortidens helte og store mennesker men enhver, som er kaldet ud af dåben til virkeligt liv – til opbrud og opstandelse. Hvad Lukas og de andre evangelister dermed har givet os, kan jeg leve mit liv og min hverdag på som det almindelige menneske jeg er – ganske almindeligt og dog omstrålet af et guddommeligt nærvær, som de fortæller mig, også er *min* virkelighed.

Om jeg skal ud og befri mit folk som Moses eller fange levende mennesker som Peter, ved jeg ikke, men selv er jeg befriet, fordi jeg er indfanget af den levende Guds evige, frie og levende kærlighed. Og så kan jeg leve med alt, hvad jeg har i mig! Forhåbentlig!

***

Se, engang, mens han var i en af byerne, kom der en mand, der var fuld af spedalskhed. Han havde set Jesus og faldt ned for ham og bad:

- Gode herre, hvis du vil, kan du gøre mig ren. Så rakte Jesus hånden frem, rørte ved ham og sagde:
- Det vil jeg da. Bliv ren! Og straks forlod spedalskheden ham.
Jesus pålagde ham ikke at fortælle det til nogen:
- Nej, gå hen og vis dig for præsten og giv den offergave for din renselse, som Moses har befalet som et vidnesbyrd for dem.
Men nu gik rygtet om ham endnu mere omkring, så der ankom store skarer for at lytte til ham og for at blive helbredt for deres sygdomme. Selv trak han sig imidlertid tilbage til ørkenen for at bede.

Nu hændte det en af de dage, Jesus underviste, at der sad nogle farisæere og lovkyndige omkring ham. De var dukket op fra alle landsbyerne i Galilæa og Judæa og også fra Jerusalem. Guds kraft var over Jesus, så han kunne helbrede, og se, nu kommer der nogle mænd bærende på et menneske, der lå på en båre. Han var lam, og de ledte efter en mulighed for at komme ind og stille ham foran Jesus. Da de ikke kunne finde ud af at få ham ind på grund af skaren, gik de op på taget og firede ham ned mellem tagstenene med båre og det hele – ned lige midt foran Jesus. Da Jesus så deres tillid, sagde han:
- Menneske! Du er tilgivet!
Nu begyndte teologerne og farisæerne at diskutere:
- Hvad er det for en blasfemisk snak? sagde de, hvem kan tilgive mennesker andre end Gud alene?
Da Jesus forstod, hvad det var, de diskuterede, sagde han til dem:
- Hvordan kan I diskutere sådan i jeres hjerter? Hvad er nemmest at sige: Du er tilgivet – eller: Rejs dig op og gå? Men nu kan I lære, at Det sande menneske har magt på jorden til at tilgive. Så siger han til den lamme:
- Jeg befaler dig, rejs dig op, tag din båre og gå hjem!
Med det samme rejste han sig op for næsen af dem, tog det, han havde ligget på og gik syngende hjem, mens han priste Gud.
Alle blev ude af sig selv. De priste Gud og fyldt med ærefrygt sagde de:
- Det er dog helt utroligt, hvad vi har oplevet i dag.

Da Jesus bagefter gik ud, fik han øje på en tolder, der hed Levi. Han sad ved sin toldbod, og han sagde til ham:
- Kom med mig! Så rejste han sig op, forlod det hele og gik med ham.
Senere afholdt Levi en større reception for ham hjemme hos sig selv, hvor der var samlet en hel del toldere og andre, der lå til bords med ham. Det skumlede farisæerne og deres teologer over og sagde til hans tilhængere:
- Hvorfor i alverden spiser og drikker I sammen med toldere og forbrydere?
- De raske har ikke brug for læge, svarede Jesus dem, men det har de syge. Jeg er ikke kommet for at kalde retfærdige, men syndere til omvendelse.
- Johannes' tilhængere faster mange gange og fremsiger bønner, ligesom farisæernes gør det, sagde de til ham, men dine æder og drikker bare løs.
- Kan brudesvendene holde faste, mens brudgommen er sammen med dem? spurgte Jesus dem. Nej, men der skal nok komme dage, hvor brudgommen skal tages fra dem. Til den tid skal de faste.
Han fortalte dem også følgende fortælling:
- Ingen river en lap af et nyt stykke tøj og sætter den på en gammel jakke. Gør man det, river man ikke blot det nye i stykker, men det gamle vil slet ikke passe til det nye stykke. Der er heller ingen, der kommer ny vin på gamle lædersække. Gør

man det, vil den nye vin sprænge lædersækkene, så vinen bliver spildt og lædersækkene går i stykker. Nej, ny vin skal på nye lædersække.[4]
Det hændte på en sabbat, hvor han gik gennem nogle kornmarker, at hans tilhængere plukkede og spiste af aksene efter at have renset dem med hænderne. Det fik nogle af farisæerne til at reagere:
- Hvorfor gør I noget, der er forbudt på sabbatten?
- Sig mig, har I aldrig læst, hvad David gjorde, dengang han selv og de, der var sammen med ham, blev sultne, svarede Jesus dem, hvordan han gik ind i Guds hus, tog alterbrødene, spiste af dem og gav til dem, der var sammen med ham – det brød, som det ellers kun var tilladt præsterne at spise?

Samme dag fik han øje på én, der arbejde på sabbatten og sagde til ham:
- Hvis du ved, hvad du gør, er du velsignet. Men hvis du ikke ved, hvad du gør, er du en forbandet synder.
Henvendt til farisæerne sagde han:
- Det sande menneske er herre over sabbatten!
En anden sabbat hændte det, da han gik ind i synagogen for at undervise, at der sad et menneske, hvis højre hånd var forkrøblet. Teologerne og farisæerne holdt øje med ham, for at se, om han ville helbrede på en sabbat, så de kunne finde noget at anklage ham for. Jesus vidste imidlertid alt om deres rænker, så han sagde til manden med den forkrøblede hånd:
- Rejs dig op og stil dig her i midten. Det gjorde han så.
- Nu spørger jeg jer, sagde Jesus til dem, er det tilladt at gøre godt eller ondt på sabbatten – at redde liv eller at ødelægge liv? Efter at have set rundt på dem alle sammen, sagde han til manden:
- Stræk din hånd frem! Det gjorde han så, og hans hånd var helbredt.
Det blev de andre til gengæld rasende over og diskuterede med hinanden om, hvad de dog skulle stille op med Jesus.

På den tid hændte det engang, at Jesus gik ud i bjergene for at bede – ja, han tilbragte hele natten i bøn til Gud. Morgenen derpå tilkaldte han sine nærmeste, og han udvalgte tolv af dem, som han også kaldte apostle.[5] Da han var kommet ned sammen med dem, stillede han sig på et fladt sted, hvor en stor skare af hans tilhængere stod sammen med en stor menneskemængde fra hele Judæa og Jerusalem og fra kysten ved Tyrus og Sidon. De var kommet for at høre ham og for at blive helbredt for deres sygdomme. Også de, der var besat af urene ånder, blev helbredt. Alle forsøgte at komme i berøring med ham, for der udgik en kraft fra ham, der helbredte alle.
Så så han op på sine tilhængere og sagde:
- Velsignet er I fattige, for Guds kongedømme er jeres! Velsignet er I, som sulter nu, for I skal blive mætte! Velsignet er I, som nu græder, for I skal le! Velsignet er I, når mennesker afskyr jer, og når de udelukker jer og fornærmer jer og tramper på jeres navn som et ondt navn på grund af Det sande menneske. På den sidste dag skal I juble og springe højt af glæde, for se, jeres løn er stor i Himlen. Det var jo sådan, deres fædre behandlede profeterne.

---

[4] I øvrigt er der ingen, der har smagt den gamle, som ønsker at drikke den nye. For som man siger: Den gamle er alligevel bedre.
[5] Det var Simon, som han kaldte Petrus og hans bror Andreas – det var Jakob og Johannes, Filip og Bartholomæus, Matthæus og Thomas, Jakob, Alfæus' søn og Simon, som blev kaldt Zeloten, Judas, Jakobs søn og Judas Iskariot, som senere blev forræder.

Men forbandet er I rige, I har allerede fået jeres trøst! Forbandet er I, som er mætte nu, for I skal sulte! Forbandet er I, som nu ler højt, for I skal sørge og græde! Forbandet er I, når alle mennesker taler godt om jer. Det var jo sådan deres fædre behandlede de falske profeter.
Nej, til jer, der kan høre, siger jeg: Elsk jeres fjender – gør godt imod dem, der afskyr jer!
Velsign dem, der forbander jer og bed for dem, der mishandler jer. Tilbyd også den anden kind til ham, der slår jer på den ene og behold ikke selv din trøje, men giv den til ham, der stjæler din frakke. Ja, giv enhver, der beder dig om noget, og kræv aldrig det tilbage, som nogen har stjålet fra dig. Hvad I ønsker, at mennesker skal gøre mod jer, skal I også gøre mod dem.
Hvis I kun elsker dem, der elsker jer, hvor er så nåden i det? Selv synderne elsker jo dem, der elsker dem. Hvis I kun gør godt mod dem, der gør godt mod jer, hvor er så nåden i det? Det samme gør synderne jo. Hvis I kun låner ud til dem, I forventer at få lånet tilbage fra, hvor er så nåden i det? Selv syndere låner ud til syndere, for at de kan få det samme tilbage igen.
Nej, elsk jeres fjender, gør det gode og lån ud uden at forvente noget til gengæld – så skal jeres belønning blive stor - ja, I skal være Den Højestes sønner, for han er selv venlig mod de utaknemmelige og onde. Vær barmhjertige, sådan som jeres far er barmhjertig.
Døm ikke, så skal I heller ikke dømmes. Fordøm ikke, så skal I heller ikke fordømmes. Tilgiv, så skal I også tilgives. Giv, så skal der også gives jer. Et godt presset og rystet mål, der løber over, vil blive lagt i jeres skød, for det mål, I måler med, skal også blive tilmålt jer.
Han fortalte dem også en historie:
- En blind kan vel ikke vejlede en blind? Vil de ikke begge falde i grøften? En elev står ikke over sin lærer. Først fuldt uddannet vil enhver være sin lærers ligemand. Hvorfor ser du splinten i din brors øje, men bjælken i dit eget øje, lægger du ikke mærke til? Hvordan kan du sige til din bror: kære bror, tillad mig at fjerne den splint, der sidder i dit øje, men selv ser du ikke den bjælke, der sidder i dit eget øje? Din hykler! Fjern først bjælken fra dit eget øje – først da kan du se klart og fjerne splinten i din brors øje.
Der findes ikke noget godt træ, der frembringer dårlig frugt, så lidt som et dårligt træ frembringer god frugt. For ethvert træ kendes på sin egen frugt. Man plukker ikke figener af tjørn eller druer af tidsler. Det gode menneske frembringer godt ud af sit hjertes gode forråd, mens det onde frembringer ondt ud af det onde, for med munden udtaler han, hvad hjertet er fuldt af. Hvorfor lefler I for mig med fine titler uden at gøre, hvad jeg siger?
Nu skal jeg fortælle jer, hvem det menneske ligner, som kommer til mig, lytter til min fortælling og handler efter den: Han ligner den husbygger, der gravede ud og gravede dybt nok til at lægge fundamentet på selve klippen. Og da der kom oversvømmelse, styrtede floden mod huset, men den kunne ikke ryste det, for det var solidt bygget.
Men den, der nok lytte, men ikke handler efter det, han hører, han ligner et menneske, der har bygget sit hus lige ovenpå jorden uden fundament. Og floden styrtede imod det, så det straks faldt sammen – ja, stort blev sammenbruddet for det hus.

Alle mennesker lyttede til hele denne tale, og da han var færdig med den, tog han ind til Kapernaum. Dér var der en kaptajn i hæren, som havde en højt skattet slave,

der var syg og lå for døden. Han havde hørt om Jesus og sendte derfor nogle af judæernes ældste til ham for at bede ham om at komme, så han kunne redde hans slave. Da de kom hen til Jesus, bad de ham indtrængende:
- Han fortjener det virkelig, hvis du gør dette for ham, sagde de, for han elsker vores folk – ja, synagogen her har *han* bygget til os.
Så gik Jesus med dem. Men allerede inden han var nået frem til huset, sendte kaptajnen nogle venner ud til ham og lod sige:
- Gode herre, gør dig ikke noget besvær. Jeg er jo slet ikke værdig til, at du skulle komme under mit tag. Derfor anså jeg heller ikke mig selv for værdig til at komme til dig. Men sig blot et ord, så vil min slave blive helbredt. Du forstår, jeg er jo selv et menneske, der står under kommando, og som har soldater under mig. Siger jeg til den ene: Gå! så går han, og til den anden: Kom! så kommer han, og til min slave: Gør dette! så gør han det.
Jesus blev forbavset over at høre dette, og han vendte sig mod folkeskaren, der fulgte efter ham og sagde:
- Jeg kan godt fortælle jer, at end ikke i Israel, har jeg fundet magen til inderlig tillid.
Da de udsendte kom hjem, fandt de slaven sund og rask.

Næste dag kom han ind til en by, der hed Nain. Hans tilhængere fulgtes med ham sammen med en stor skare. Se, da de kommer hen til byporten, så blev en død netop båret ud – en mors eneste søn, og hun var tilmed enke. En stor skare fra byen var sammen med hende. Da Jesus nu så hende, blev han fyldt med medlidenhed og sagde til hende:
- Du skal ikke græde!
Så gik han hen og tog fat i båren, så bærerne standsede.
- Unge mand, sagde han, jeg befaler dig: Stå op!
Den døde satte sig op og begyndte at tale, og Jesus gav ham til hans mor.
Stor ærefrygt greb alle. De lovpriste Gud og sagde:
- En stor profet er opstået iblandt os! Gud har besøgt sit folk! Og rygtet om ham gik ud over hele Judæa og hele det omliggende område.

Der er en egen vemod over høsten. Ja, vi holder nok høstfest og festgudstjeneste – men høsten markerer på en eller anden måde en afslutning – et livsforløb derude i naturen, som er forbi, og nu nærmer efteråret sig allerede. Jeppe Aakjær har i sin sang til havren ikke gjort det nemmere at tage afsked. Her lader han havren selv synge sin sang, som er en smuk livshistorie om vækst i pagt med naturen – om sangen, som kolde hjerner ej forstår – livets rytme døbt i sommerdræ – mer end gumlekost for øg og fæ. Om venskab med alt, hvad der er dansk såmænd – bøgetræerne og al den danske sæd - om fred og landsbyidyl - og jeg skal ringle bønnen frem i fromme sind…
Men så en skønne eftermiddag er det slut. Mejetærskeren har gjort sit job, og marken står tilbage som en slagmark uden et eneste strå tilbage, der ringler noget som helst. Sådan er det, og Grundtvig synger vemodigt og længselsfuldt om en evig sommer hos vor Gud. Men sådan er naturens orden nu engang med avl og såning, fødsel, vækst modning – og så høst og død. Og vel egentlig ikke nogen dårlig ordning – naturens. Man kan jo ikke have bølgende kornmarker stående hele året – og havren ville jo ikke synge sin smukke sang i Aakjærs sind, hvis ikke den var båret af netop vemod og længsel – han synger nok om havren, men også om sin tabte barndoms lyksalighedsrige, hvor alt var godt – hvor sommeren forekom netop evig. Men det går ikke med den evighed.
Jeg var for ikke længe siden i Sverige til et seminar med den amerikanske biskop Spong, som er en fremragende foredragsholder, og jeg kan huske en af hans sætninger, hvor han angreb selve religionens væsen: De lokker med evig fred, men jeg vil ikke have fred – hverken i dette liv eller i det næste. At gå ind til den evige hvile må være som at gå til Helvede. Jeg er skabt til udvikling – til kamp – til vandring mod nye horisonter og nye opdagelser. Jeg er skabt til at

leve, og derfor kan jeg ikke se den evige fred som noget positivt – tværtimod. Det er, som om religionen forsøger at få os til at forblive børn og drømme som børn – tænke som børn – forstå som børn – forsøger at overbevise os med barnlige begreber, så vi forholder os i ro – det er vigtigt for religionens købmænd og magthavere, at idealet altid er fred og ro, og at vi ikke behøver tænke selv – end ikke tro selv. Alt er ordnet for os. Vi skal bare gøre, som der bliver sagt. Men vi er voksne mennesker – skabt til at tænke selv – skabt til udvikling fra barn til voksen – til modenhed og til alderdom, men altid på vandring, og for mig er idealet at gå den udvikling i møde med oprejst pande og tage imod hvert nyt trin med glæde og forundring og være dér, hvor man er – og min drøm er, at jeg også til sin tid kan tage imod min død som en vandring mod nye overraskende horisonter.
Aakjærs havre synger ikke om høsten af gode grunde, men måske kunne den synge om det at blive dagligt brød for mennesker, som vel ikke er det værste. Måske kunne den synge om opstandelsen – om det at blive lagt i jorden – at blive begravet som et enkelt korn og så opstå – bryde frem af jorden igen og vokse smukt efter naturens orden og blive til mange.
Ja, jeg prøver ligesom at nærme mig fortællingen, som handler om et brud på naturens orden og på en måde handler om en barnlig drøm: at det skete, ikke var sket. Altså denne barnlige mirakeltro, som ikke vil finde sig i naturens orden, når den gør ondt. Det er et af religionens allerbedste udtryk – det med mirakler, og vores søstre og brødre i den katolske kirke dyrker dem med stor ildhu og alvor. Men jeg kan ikke leve på mirakler – jeg kan ikke tro på mirakler, og jeg tror heller ikke, det er Lukas' mening med fortællingen, at det er miraklet – dødeopvækkelsen - vi skal leve på. For Lukas henvender sig ikke til børn, men til voksne. Til mennesker, som ikke vil leve deres liv på en drøm, men som vil leve i og tage imod vores virkelighed, som den er – og gøre det med glæde.

Lukas vil ikke have os til at flygte fra virkeligheden – tværtimod vil han have os til at leve med alt, hvad vi har i os, mens vi kan i denne verden og på denne verdens betingelser. Og derfor tror jeg, de har en anden funktion, miraklerne i evangelierne, men den opfatter vi ikke, medmindre vi ligesom drejer vores opmærksomhed væk fra selve dødeopvækkelsen. Det er ikke den, der er så vigtig, når det kommer til stykket - heller ikke for Lukas – det er ikke den, vi skal diskutere - men det, der ligger bag - årsagen til den tragiske situation, som Jesus løser op for med sit guddommelige skaberord: Rejs dig op! Rejs dig op fra dit døde liv! Om han er fysisk død, eller han er på anden måde mislykket i forhold til livet, er ikke det væsentlige for fortælleren. Men det er dette, at et ord - en befaling - kan ændre den ulykkelige tilstand så fuldstændig helt og aldeles - bare sådan uden videre. Og det mest overraskende, tror jeg, er det, at det ikke blot handler om Jesu guddommelige ord, men også – ja, først og fremmest – om vores ord til hinanden.
Den ulykkelige tilstand – døden i dette tilfælde - var efter datidens opfattelse selvforskyldt - syndens løn er død, som Paulus siger ud fra syndefaldsberetningen. Den hårde skæbne var løn som forskyldt. Det var i hvert fald farisæernes og de skriftkloges tilværelsesopfattelse - det var den tilværelsesorden, man regnede med, og som bundede i Guds retfærdighed. Vi kender den godt også i dag, hvor ulykkelige mennesker stadigvæk spørger i deres fortvivlelse: Hvad har jeg dog gjort, siden det skulle gå så galt? Hvad har jeg dog gjort? Så dybt ligger denne sans for tilværelsens retfærdighed altså i os. Noget for noget - øje for øje, tand for tand osv. Skyld og straf.

Men det er netop denne indlysende, barnlige og tilsyneladende uudryddelige tilværelses-opfattelse, Jesus bryder så voldsomt med i ord og i handling. Nej, råber han, tilværelsen er ikke retfærdig på den måde. Der er ikke nogen påviselig årsag til lykke eller ulykke - der er ikke tale om fortjeneste eller om skyld eller straf. Men livet er nu engang sådan en blanding af lykke og ulykke – uretfærdigt fordelt af skæbnen og ikke mindst af mennesker. Sådan er det bare. Sådan er naturen. Sådan er mennesker. Og så påstår han jo - og det er nok dér, jeg ville søge baggrunden for denne mærkelige beretning om enkens søn fra Nain - ja, han påstår, at livet foruden denne naturens uomgængelige orden - er kendetegnet ved kærlighedens uendelige mulighed.

Pludselig kan du få et nyt liv forærende. Pludselig kan du komme op at stå og få øje for livets storhed og skønhed - hvor du før var tynget mod jorden af angst eller skyld eller sorg eller for den sags skyld - død. Sådan som det engang gik en enke, der var ramt så hårdt af skæbnen - både at miste sin mand og sin søn - så livet ikke mere var til at bære. Som det gik en far, der

havde mistet sin datter – som det gik et par søstre, der havde mistet deres bror osv. Jesus forkynder dette mærkelige og altid fornyende budskab, at livet aldrig er fortabt - fordi livet ikke bunder i Guds retfærdighed - men i hans kærlighed. Den kærlighed, som tror alt, håber alt, udholder alt - er overalt - uophørlig som livet selv. Og det har intet med evig fred eller evig hvile at gøre – tværtimod!

Det er, som om Jesus i ord og handling føjer en ny dimension til vores menneskeliv, der jo ellers går sin skæve gang mod døden med kiv og splid og magtbegær – som om der pludselig bliver åbnet en dør, som vi ikke anede noget om, til en del af tilværelsen, som vi end ikke havde turdet håbe på. Ikke den mirakuløse tilværelse med brud på naturens gang, men mere end det – langt mere. Og den åbne dør kommer altså til at betyde noget for os – vi kan jo kalde den døren til Guds Rige – eller døren til livet selv. Alene dette, at døren er der, og at den er åben, betyder noget – også selv om vi ikke går ind ad den lige nu.
Engang siger Jesus i Johannesevangeliet noget om, at han er døren eller porten – han er fårenes dør – om nogen går ind gennem mig – han skal blive frelst. Vi får sådan et glimt af noget meget meget stort ind i vores somme tider grå menneskeliv – noget der kaster en stråleglans ind over både os og vores næste, som når døren til det tændte juletræ bliver åbnet og lyset vælder ud i den mørke stue - så vi i de øjeblikke, hvor nogen gør opmærksom på det – f.eks. her ved gudstjenesten – og det er måske det, vi har den for – vender os bort fra vores egne bekymringer og sorg og vrede mod hinanden og mod tilværelsen – og sammen lader os betage af denne stråleglans fra den åbne dør til Guds Rige. At vi et øjeblik får øjne og ører for Guds fortælling om livet og glemmer vores egen tragedie – vores egne rettigheder – vores egne besværligheder og lader os gribe af tilværelsens uudgrundelige dybder og muligheder. Alt det, som Jesus så ligefremt viser os i ord og handling. Det er så stort og så vedkommende, at det er synd og skam at reducere det til overnaturlige mirakler. Det er meget større, end som så. Mirakelfortællingen forsøger blot med ord at beskrive noget, som er langt langt større end miraklet.
Det er selvfølgelig farligt for barnetroen, og derfor var der mange, der blev forargede, og som ikke havde spor lyst til nye dimensioner i tilværelsen. Ustraffet kom han ikke af sted med sit forehavende, Jesus – og ustraffet kommer vel ingen af sted med at åbne nye døre i tilværelsen, fordi så mange mennesker nu engang hænger ved det kendte og vedtagne i al vores jammerlige smålighed.
Men livet er stort, skulle jeg hilse og sige – meget større end vi tror, og der er masser af døre, som vi ikke drømte om, fandtes. Og måske – ja, det tror jeg på - er det vores spændende og glædelige opgave som mennesker og som medmennesker at åbne nye døre for hinanden. Det kan vi godt, hvis vi tør og hvis vi vil. Vi kan åbne livet for hinanden og gøre det større og rigere – og vi kan lukke livet og gøre det mindre. Hver eneste evige dag. Vælg selv!

***

Johannes' tilhængere fortalte nu Johannes om alt dette. Så tilkaldte Johannes to af sine tilhængere og sendte dem til Jesus med følgende spørgsmål: Er du ham, der kommer, eller skal vi vente en anden?
Da de var kommet hen til Jesus, sagde mændene:
- Johannes Døberen har sendt os til dig for at spørge: Er du virkelig ham, der kommer, eller skal vi vente en anden?
Netop på den tid helbredte han mange for sygdomme og smerter og onde ånder, og han skænkede mange blinde synet, så han svarede dem:
- Gå tilbage og fortæl Johannes, hvad I selv har set og hørt: blinde ser, lamme går, spedalske bliver renset, døve hører, døde opstår, og frihedsbudskabet forkyndes for fattige – og velsignet være den, som *ikke* tager anstød af mig.

Da Jesus havde sendt Johannes' sendebud afsted, begyndte han at tale til skaren om Johannes:
- Hvad var det, I gik ud i ørkenen for at se? Et siv, der svajer for vinden? Nej! men hvad gik I så ud for at se? Et menneske klædt i fint tøj? Hør engang: de, som går i

det fineste tøj, og som lever i luksus, bor jo i kongeslottene. Men hvad gik I så ud for at se? En profet? Ja, jeg siger jer: én, der er større end en profet. Det er netop om ham, der er skrevet: *Se, jeg sender min engel foran dig, han skal berede din vej for dig.* Jeg kan godt sige jer: Der findes ingen større blandt kvindefødte end Johannes – og dog er selv den mindste i Guds kongedømme større end ham. Hele folket hørte på ham – ja, selv tolderne bekendte Gud som retfærdig og blev døbt med Johannes' dåb. Men farisæerne og de lovkyndige forkastede Guds plan med dem selv og blev ikke døbt af ham. Så hvad skal jeg sammenligne tidens menneskene med? Hvad minder de om? Jo, de minder om små børn, der bare sidder på torvet og råber ad hinanden. For vi spillede på fløjte for jer, men I dansede ikke. Vi sang sørgesange for jer, men I græd ikke. For Johannes Døberen kom til jer – han, som hverken spiste brød eller drak vin – og I siger: Han må være gal! Så kom Det sande menneske til jer som én, der både spiser og drikker – og I siger: Sikke dog et menneske! en fråser og dranker – ven med toldere og syndere! Ja, ja! Visdommen retfærdiggøres ved alle sine børn!

Engang bad en af farisæerne Jesus om at spise sammen med sig. Så han gik indenfor i farisæerens hjem og lagde sig til bords. Se, så dukker der en kvinde op. Hun var berygtet i byen som en glædespige, og nu havde hun hørt, at Jesus sad til bords i farisæerens hus. Hun tog en alabastkrukke med salvelsesolie og stillede sig bag Jesus ved hans fødder og græd, så hendes tårer vædede hans fødder, som hun så tørrede med sit hår. Og hun kyssede hans fødder og salvede dem med olien. Da nu farisæeren, som havde indbudt Jesus, så det, tænkte han ved sig selv:
- Hvis han her var en profet, ville han vide, hvad slags kvinde det er, der rører ved ham – at hun er en luder.
- Simon! sagde Jesus så til ham, jeg har noget at sige dig.
- Sig frem, Mester! sagde han.
- Der var engang to skyldnere, der skyldte en udlåner penge. Den ene skyldte ham fem hundrede denarer – den anden halvtreds. Da de ikke havde noget at betale med, eftergav han dem begge deres gæld. Hvem af dem vil nu elske ham mest?
- Den, som han eftergav mest, formoder jeg, svarede Simon.
- Du har dømt ret, sagde Jesus til ham. Så vendte han sig mod kvinden og sagde til Simon:
- Ser du denne kvinde? Da jeg trådte ind i dit hjem, gav du mig ikke vand til mine fødder, men hun har vædet mine fødder med sine tårer og tørret dem med sit hår. Du gav mig intet velkomstkys, men lige fra jeg kom ind, er hun ikke ophørt med at kysse mine fødder. Du salvede ikke mit hoved med olie, men hun har salvet mine fødder med salvelsesolie. Derfor siger jeg dig: hendes mange svigt er blevet tilgivet, fordi hun elskede så meget. Den, som lidet eftergives, lidet elsker. Så sagde han til kvinden:
- Du *er* tilgivet!
De, som lå til bords, tænkte ved sig selv:
- Hvem er han, som ligefrem tilgiver mennesker?
Imidlertid fortsatte han til kvinden:
- Det er din egen tillid, der har gjort dig fri. Gå med fred!

Yom Kippur hedder den store forsoningsdag i Israel. Den falder her i efteråret og er en af jødernes store helligdage. Den gav navn til en krig engang i 70'erne, hvor Israel blev angrebet af arabiske nationer netop på Yom Kippur. Forsoningsdagen var en alvorsdag med bod og

bekendelse, symboliseret med ofringen af det lam, som blev kaldt Guds lam – et fejlfrit lam, der skulle ofres for at formilde den retfærdige og vrede Gud. Samtidig havde man skikken med syndebukken – en gedebuk, der blev symbolsk læsset med alle folkets synder for derefter at blive jaget ud i ørkenen. Således blev folket renset og forsonet med sin Gud gennem disse ceremonielle ofringer og også gennem faste og afholdenhed på alle måder, som vi kender så godt også fra vores egen kristendom. Alt sammen begrundet i den tro, at Guds vrede rammer mennesker hårdt og retfærdigt, hvis ikke vi udfører hans forordninger til punkt og prikke og ellers udviser det rette bodfærdige sindelag og afstår fra alt hvad der hedder nydelse og lyst – i hvert fald i en periode.
Alt dette ved enhver jøde. Lukas vidste det også, og nu vil han så på denne baggrund prøve at beskrive Jesus gennem en fortælling om ham, som han kendte fra Matthæus og Markus – fortællingen om kvinden, der salvede Jesus med en kostbar salve lige før hans død, hvilket gav anledning til en del surmuleri blandt de tilstedeværende disciple på grund af den iøjnefaldende ødselhed.
Lukas flytter for det første fortællingen frem i sit evangelium til kapitel 7, for han skal bruge den i forbindelse med Yom Kippur som en modvægt til den almindelige opfattelse af denne dag og alt, hvad den indebærer. Og derfor giver han fortællingen en ny drejning.
Der er middag hos Simon – ikke Den spedalske som hos Markus og Matthæus men hos Simon farisæer – repræsentanten for den lovlydige og retskafne jøde. Og midt under middagen, hvor man som bekendt ikke sad men lå til bords på romersk vis, så strømmer denne langhårede, grædende luder ind i lokalet lige hen til Jesus og begynder, hvad der godt kunne ligne begyndelsen til et rent seksuelt forløb.
Forestil jer de øvrige gæsters lamslåede bestyrtelse, da de opdager, at Jesus lader hende gøre det. Simons dom falder da også prompte: Der er vist ikke meget profet i denne Jesus, når han ikke jager sådan en som hende der på porten.
Og så kommer den fantastiske omvurdering af alle jødiske helligste værdier. Først med lignelsen om de to skyldnere – en med en lille gæld og en med en stor, om at kærlighed skaber kærlighed – jo mere kærlighed – jo mere skaber den. Og tilgivelse er udtryk for kærlighed. I stik modsætning til den indgroede religiøse opfattelse af nødvendigheden af alle mulige ofre og bedyringer og selvudslettende ydmyghed for at frembringe den andens – eller Guds kærlighed og tilgivelse. I stik modsætning til alle forsoningsdagens mange ritualer og hele den tankebygning, der ligger bag religionens helligste værdier. Det er hele "noget-for-noget tanken", Lukas bryder ned med denne fantastiske fortælling.
Ser du denne kvinde? Og er der noget, Simon og de andre har set, så er det denne kvinde. Men ser du også hendes kærlighed? Nej, fordi for dig er hun blot et brud på al sømmelighed og retfærdighed og gudsfrygt og anstændighed i det hele taget. Derfor ser du hende ikke i virkeligheden.
Heller ikke Gud ser du i virkeligheden, for du ser ikke Hans kærlighed. Retfærdigheden med alle de dyre ofre og dette hyklerisk bodfærdige sindelag og den forretningsmæssige afholdenhed står i vejen, så du aldrig ser kærligheden og langt mindre oplever den.
Så se dog, Simon! Denne kvinde er tilgivet – ikke på grund af hendes mange ofre – ikke fordi hun har været til Yom Kippur gudstjeneste og lagt sine synder på syndebukken eller deltaget i ofringen af det lydefri lam. Nej, hun er tilgivet, fordi hun har elsket meget.
Og så gør Jesus det, som han er kommet for: I den sande Guds navn tilgiver han synderen kvit og frit. Det er det, som er kærlighedens inderste væsen - denne betingelsesløse accept af ethvert menneske – uanset gældens størrelse.
Det er det, vi prøver at fejre i det små, når vi holder barnedåb og når vi holder altergang, som for mig at se er langt mindre en bodshandling og langt mere en fest end vi måske forestiller os. Festen for kærligheden.
På denne måde spiller Lukas ligesom bold op ad jødedommens eller religionens mur i et forsøg på at skildre den omvurdering af alle værdier, der sker med Jesus: En omvurdering af Gud, der i religionen var blevet til sådan en vredladen uregerlig magt, man skulle frygte og vide at gebærde sig rigtigt overfor med de rigtige tanker og de rigtige handlinger og hele tiden søge gennem sin livsførelse at behage og for alt i verden undgå at gøre vred. Og en omvurdering af mennesket fra at være prisgivet en vred guddomsmagt til at være prisgivet kærligheden som den afmægtige magt, vi lever af og lever for.

***

På den måde rejste Jesus gennem byer og landsbyer og prædikede og forkyndte frihedsbudskabet om Guds kongedømme. Sammen med ham var De Tolv og nogle kvinder, der var blevet helbredt for onde ånder og forskellige sygdomme. Det var Maria, der hed Magdalene, fra hvem syv dæmoner var drevet ud, og Johanna, Herodes' husholder Kuzas kone, og Susanna og mange andre, som tjente dem med deres egne midler.

Da der engang samledes en stor skare om ham fra de forskellige byer, fortalte han dem følgende fortælling:
- En såer gik ud for at så sin sæd. Under såningen faldt noget langs vejen, hvor det blev trampet ned og spist af himlens fugle. Andet faldt på klippen, så da det havde spiret, visnede det af mangel på fugt. Andet igen faldt ned midt i tjørnekrattet, så da det voksede op, blev det kvalt af tjørnene. Andet igen faldt i den gode jord. Det voksede op og bar hundrede fold frugt.
Da han havde sagt dette, råbte han:
- Den, som har ører at høre med, han høre!
Alligevel spurgte hans tilhængere ham:
- Hvad betyder denne fortælling?
- Jer er det skænket at kende Guds kongedømmes hemmeligheder, sagde han, men for de andre kommer det i billeder, for *de spejder og ser dog intet – lytter og fatter dog intet.* Nå, men sådan her er fortællingen: Sæden er Guds ord. Dem langs med vejen er dem, der har hørt det, men så kommer djævelen og fjerner ordet fra deres hjerte, for at de ikke skulle blive frelst gennem deres hengivenhed. Dem på klippen er dem, der hører fortællingen og med glæde tager imod den, men de har ikke rod i sig, så de hengiver sig måske for en tid, men i modgangstider falder de fra. Dem, der faldt i tjørnekrattet, er dem, der har hørt fortællingen, men som går hen og bliver kvalt under livets bekymringer, rigdom og fornøjelser, så de aldrig bliver modne. Dem i den gode jord derimod, det er dem, der holder fast i den fortælling, de har hørt, i et smukt og godt hjerte, og som bærer frugt i udholdenhed. Ingen, der har tændt et lys, skjuler det med et kar eller sætter det under sengen. Nej, man sætter det på en stage, så de, der kommer ind, kan se lyset. For intet er skjult, som ikke skal åbenbares – intet er hemmeligt, som ikke skal blive kendt og komme for dagen. Så tænk over, hvordan I hører, for den, der har, til ham skal der gives, men den, der ikke har – ja, selv det, han tilsyneladende måtte have, skal tages fra ham.

Engang opsøgte Jesu mor og hans brødre ham, men de kunne ikke komme helt hen til ham på grund af skaren. Man lod ham så vide:
- Din mor og dine brødre står udenfor og vil gerne tale med dig.
- Min mor og mine brødre, svarede han, det er dem, der hører Guds fortælling og handler efter den.

En dag gik han ombord i båden sammen med sine tilhængere, og han sagde til dem:
- Lad os sejle over til den anden side af søen. Så lagde de fra land. Mens de sejlede, faldt han i søvn. Pludselig kom der en stormvind ned over søen, så de blev oversvømmede og kom i alvorlig fare. De gik så hen og vækkede ham og råbte: Mester! mester! Vi går under!
Men han rejste sig bare op, truede ad vinden og de brusende bølger, så de lagde sig, og der blev helt stille.

- Hvor er jeres tillid? Spurgte han dem.
Fulde af ærefrygt og bestyrtelse sagde de til hinanden:
- Hvem er dog han, som befaler over vind og vejr – og de adlyder ham?

Så sejlede de ned til gerasenernes land. Det ligger lige overfor Galilæa.
Da han var kommet i land, stødte han på en mand fra byen, der var besat af dæmoner, og som i lang tid ikke havde haft tøj på kroppen. Han boede ikke i et hus, men i gravhulerne. Da han så Jesus, råbte og skreg han og faldt ned for ham:
- Hvad vil du os, søn af den højeste Gud? råbte han, jeg beder dig! Pin mig ikke!
Han befalede jo den urene ånd at komme ud af mennesket. Den havde nemlig grebet ham mange gange, så han blev bundet med lænker og holdt fast med sjækler, men han sprængte lænkerne og blev drevet ud i ørkenen af dæmonen.
- Sig mig, hvad er dit navn? spurgte Jesus ham nu.
- Legion, sagde han, fordi så mange dæmoner var gået ind i ham. Så bad de ham om, ikke at befale dem at styrte i afgrunden. Nu gik der en stor flok svin og græssede på bjerget, så de bad ham om, at han ville lade dem fare ind i dem. Det tillod han dem. Så da dæmonerne for ud af manden, fór de ind i svinene, så hele flokken styrtede ned ad skrænten lige ned i søen og druknede. Da svinehyrderne så, hvad der var sket, flygtede de og fortalte om det i by og på land.
Folk kom så ud for at se, hvad der var sket, og de kom hen til Jesus og fandt manden, som dæmonerne havde forladt, siddende ved Jesus' fødder fuldt påklædt og ved sans og samling, så de blev ganske bange. Så fortalte øjenvidnerne dem, hvordan han, der havde været besat af dæmoner, var blevet helbredt. Derfor bad hele flokken fra gerasenernes egn ham om at tage bort fra dem, for de var grebet af stor frygt. Så han gik ombord i båden for at sejle tilbage. Imidlertid bad manden, han havde uddrevet dæmonerne af, om at måtte være sammen med Jesus, men han sendte ham bort med ordene:
- Vend tilbage til dit hjem og fortæl om alt det, Gud har gjort for dig.
Han drog så bort gennem hele byen og forkyndte om alt det, Jesus havde gjort for ham.

Da Jesus kom tilbage, blev han modtaget af folkeskaren. De holdt nemlig alle udkig efter ham. Se, så kommer der en mand hen til ham. Han hed Jairus og var forstander for synagogen. Han faldt ned for Jesus' fødder og bad ham om at komme hjem til sig, fordi hans eneste datter på snart 12 år lå for døden. Mens han var på vej, stimlede flokken sammen om ham. Nu var der en kvinde, der havde haft blødninger igennem 12 år. Hun havde brugt alt, hvad hun skulle leve af på læger, uden at blive helbredt af nogen af dem. Hun kom nu bagfra og rørte ved fligen af hans kappe, og straks standsede hendes blødning. Straks sagde Jesus:
- Hvem var det, der rørte ved mig? Alle benægtede og Petrus sagde:
- Mester, skaren omgiver dig og presser på…
- Ja, nogen rørte ved mig, sagde Jesus, for jeg ved, at noget kraft har forladt mig.
Da nu kvinden så, at hun ikke kunne skjule sig, kom hun med frygt og bæven og faldt ned for ham, og i hele folkets påhør fortalte hun, hvorfor hun havde rørt ved ham, og hvordan hun straks var blevet helbredt.
- Det er dit eget mod, der har reddet dig, min pige, sagde han til hende. Gå med fred!
Mens han endnu talte, kommer der én fra synagogeforstanderens hus og siger:
- Din datter er død. Gør ikke mesteren mere ulejlighed.
Da Jesus hørte det, sagde han til ham:

- Vær ikke bange! Hav blot tillid! Så skal hun nok blive frelst.
Da han så var kommet ind i huset, tillod han ingen at gå ind sammen med ham, undtagen Petrus og Johannes og Jakob og barnets far og mor. Alle græd og sørgede over hende, men han sagde:
- Græd ikke! Hun er ikke død – hun sover bare.
Men de lo ad ham. De vidste jo, at hun var død.
Imidlertid greb han pigens hånd og råbte:
- Rejs dig op, lille barn!
Så vendte hendes ånd tilbage, og hun stod straks op. Så foreslog han, at de kunne give hende noget at spise. Hendes forældre var bestyrtede, men han formanede dem om ikke at fortælle nogen, hvad der var sket.
En dag sammenkaldte han sine tolv apostle. Han gav dem magt og myndighed over alle dæmonerne og til at helbrede sygdomme. Så sendte han dem ud for at prædike om Guds kongedømme og for at helbrede.
- Tag ikke noget med på vejen, sagde han til dem, hverken stav eller taske, brød eller penge - ej heller en ekstra kjortel. I skal blive i det hus, I træder ind i, indtil I selv går derfra. Når nogen ikke tager imod jer, så skal I forlade den by og ryste støvet af jeres fødder som et vidnesbyrd imod dem.
Så tog de afsted og kom igennem landsbyerne, hvor de forkyndte frihedsbudskabet og helbredte overalt.

Imidlertid kom alt, hvad der hændte, fyrst Herodes for øre, og han blev smækforvirret, for nogen påstod, at Johannes var blevet oprejst fra de døde; andre mente, at Elias var kommet til syne – andre igen, at en af de gamle profeter var opstået.
- Johannes har jeg personligt fået halshugget, sagde Herodes, men hvem er det så, jeg hører alt dette om? Så forsøgte han at komme i kontakt med ham.
Senere vendte apostlene tilbage og fortalte ham alt, hvad de havde gjort. Derefter tog han dem med, og de trak sig alene tilbage til en by, der hed Betsajda. Men skarerne gennemskuede ham og fulgte efter ham. Så tog han sig af dem og talte til dem om Guds kongedømme, samtidig med at han helbredte dem, der havde brug for helbredelse.
Da dagen begyndte at gå på hæld, kom De Tolv og sagde til ham:
- Send skaren bort, så de kan tage hen til de omliggende landsbyer og finde husly og mad – for det er godt nok et øde sted, vi er på.
- Hvorfor giver *I* dem ikke noget at spise? spurgte han dem.
- Vi har ikke mere end fem brød og to fisk, sagde de, medmindre vi skulle tage hen og købe mad til hele denne folkemængde. Der var vel omkring fem tusind mænd.
- Få dem til at lægge sig i grupper på omkring halvtreds, sagde han så til sine tilhængere. De gjorde, som der blev sagt og fik alle til at lægge sig. Så tog han de fem brød og de to fisk, så op mod Himlen, velsignede dem og brækkede dem i stykker, hvorefter han gav dem til tilhængerne, så de kunne servere dem for skaren. Og de spiste og blev alle mætte, og der blev endda samlet tolv kurve ind med stykker, der var blevet til overs.

Engang, da han var alene og bad, kom hans tilhængere hen til ham, og så spurgte han dem ligeud:
- Hvem anser folk mig egentlig for at være?
- Johannes Døberen, sagde de, andre mener, at du er Elias, andre igen, at en af de gamle profeter skulle være opstået.

- Men *I*, spurgte han dem så, hvem anser *I* mig for at være?
- Guds salvede, svarede Petrus.
Han formanede dem så i stærke vendinger om ikke at fortælle dette til nogen, for som han sagde:
- Det er nødvendigt, at Det sande menneske skal lide meget, han skal forkastes af de ældste, ærkepræsterne og teologerne – ja, han skal dræbes, men oprejses på den tredje dag.
Henvendt til alle sagde han:
- Hvis nogen ønsker at efterfølge mig, må han fornægte sig selv, tage sit kors på sig hver dag og følge mig. For den, der ønsker at redde livet, skal miste det, men den som måtte miste livet på grund af mig, han skal redde det. Ja, hvad gavner det et menneske, om han vinder hele verden, hvis det koster ham hans sjæl? Den, der skammer sig over mig og over, hvad jeg siger, ham vil Det sande menneske skamme sig over, når han kommer i sin stråleglans sammen med Gud Fader og de hellige engle. Jeg skal fortælle jer en sandhed: Der er nogle af dem, der står her, som ikke skal smage døden, før de har set Guds kongedømme.

Det var omkring otte dage efter denne tale, Jesus tog Petrus, Johannes og Jakob med op på bjerget for at bede. Og det skete, mens han bad, at hans fremtoning forandredes og hans tøj blev strålende hvidt. Og se nu, to mænd indleder en samtale med ham – Moses og Elias, der fremstod i lysende stråleglans og talte om den udgang, der ventede ham i Jerusalem.
Petrus og hans ledsagere var imidlertid faldet i dyb søvn, men da de vågnede så de hans stråleglans og de to mænd stå sammen med ham.
- Mester! sagde Petrus til Jesus, uden at ane, hvad han sagde, her er godt at være. Skal vi ikke lave tre telte – et til dig, et til Moses og et til Elias…?
Mens han talte, kom der en sky og overskyggede dem, og de blev frygtelig bange, da skyen indhyllede dem. Så lød der en stemme fra skyen:
- Dette er min søn, min udvalgte. Hør på ham!
Da stemmen lød, kunne de kun se Jesus. De blev helt stille, og i de følgende dage fortalte de ingen noget om, hvad de havde oplevet.

Dagen efter, at de var kommet ned fra bjerget, blev Jesus mødt af en stor folkemængde. Se, så var der en i mængden, der råbte:
- Mester, jeg beder dig! Kig på min søn, for han er mit eneste barn, og der er en ånd, der besætter ham, så han pludselig skriger. Den kaster ham omkuld i kramper og med fråde om munden, og kun modvilligt forlader den ham og efterlader ham fuldstændig maltrakteret. Ja, jeg bad dine nærmeste om at drive den ud, men det magtede de ikke.
- Åh, din utro og forkvaklede slægt! svarede Jesus, hvor længe skal jeg være sammen med jer og holde jer ud!? Kom her med din søn!
Da han nærmede sig, kastede dæmonen ham omkuld i et krampeanfald, men Jesus truede ad den urene ånd, helbredte drengen og gav ham tilbage til sin far. Alle blev bestyrtede over Guds storhed, men mens alle undrede sig over alt det, han kunne, sagde Jesus til sine tilhængere:
- Mærk jer mine ord: Det sande menneske skal snart udleveres i menneskehænder!
Men de fattede ikke, hvad han sagde. Deres øjne var tilslørede, så de intet forstod, og samtidig var de bange for at spørge ham ud om det, han sagde. Til gengæld begyndte de at diskutere indbyrdes om, hvem af dem, der var den største.

Jesus kendte imidlertid deres hjertes inderste tanker, så han fik fat i et barn og stillede det ved siden af sig:
- Den, som tager imod dette barn i mit navn, tager imod mig, sagde han til dem, og den, der tager imod mig, tager imod ham, der har sendt mig. Den, som er den mindste af alle, *han* er den store.
- Mester, svarede Johannes, vi så én, der uddrev onde ånder i dit navn. Vi forbød ham det, fordi han ikke var en af os.
- Det skal I ikke forbyde, sagde Jesus til dem, for den, der ikke er imod jer, er for jer.

Mod Jerusalem

Det var, mens dagen for hans optagelse i Himlen nærmede sig, at han vendte blikket mod Jerusalem, fast besluttet på at tage derhen. Han sendte nogle sendebud foran sig, og de tog ind i en samaritansk landsby for at gøre klar til hans ankomst. Men folk ville ikke tage imod ham, fordi han absolut ville til Jerusalem. Da hans to tilhængere Jakob og Johannes erfarede det, sagde de:
- Mester, ønsker du, at vi skal kalde ild ned fra Himlen for at opsluge dem, sådan som Elias gjorde?
Men han vendte sig om og rystede på hovedet ad dem:
- I aner ikke, hvad det er for en ånd, I bærer på, sagde han, Det sande menneske er jo ikke kommet for at ødelægge livet for mennesker, men for at frelse dem. Så gik de videre til en anden landsby. Mens de nu var på vej, var der en, der sagde til ham:
- Jeg vil følge dig, hvor end du går.
- Rævene har huler og himlens fugle har reder, sagde Jesus til ham, men Det sande menneske har ikke det sted, hvor han kan hvile sit hoved.
- Kom med mig! sagde han til en anden.
- Mester, sagde han, tillad mig først at gå hen og begrave min far.
- Lad de døde begrave deres døde, sagde han til ham, men du, gå du ud og fortæl om Guds kongedømme.
En anden sagde:
- Jeg vil følge dig, Mester, men tillad mig at sige farvel til dem derhjemme.
- Ingen, som har lagt hånden på ploven og alligevel ser sig tilbage, er klar til Guds kongedømme, sagde han til ham.

Senere udpegede Jesus 72 andre og udsendte dem i forvejen to og to til alle de byer og steder, hvor han selv ville komme.
- Høsten er stor, sagde han til dem, men arbejderne få. Bed derfor høstens herre om, at han må sende arbejdere ud til sin høst. Gå nu. Jeg sender jer ud som lam midt blandt ulve. Tag hverken pung eller taske eller sandaler med og hils ikke på nogen på vejen. Når I kommer ind i et hus, så sig først: Fred være med dette hjem. Er der en fredens søn til stede, vil jeres fred hvile over ham – hvis ikke, vil den vende tilbage til jer. Bliv nu i dette hjem og spis og drik, hvad de sætter for jer, for arbejderen er sin løn værd. I skal ikke gå fra hus til hus. I hvilken som helst by, I kommer ind og bliver modtaget, der skal I spise, hvad de sætter for jer - I skal helbrede syge og fortælle dem, at Guds kongedømme er kommet ganske nær. Kommer I ind i en by, der ikke tager imod jer, skal I gå rundt i gaderne og sige: Selv støvet, fra jeres by, der klæber sig til vores fødder, ryster vi af imod jer. Og dog skal I vide, at Guds kongedømme er nær. Jeg kan godt sige jer, at det bliver nemmere

for Sodoma på hin dag end for denne by. Forbandede Korazin! Forbandede Betsajda! For hvis de undere, der skete hos jer, var foregået i Tyrus eller Sidon, ville de for længst sidde i sæk og aske og have omvendt sig. Det skal gå Tyrus og Sidon nemmere ved dommen end jer. Og du, Kapernaum! Du skal ikke løftes op til Himlen – nej, til Helvede skal du slæbes ned! Den, som lytter til jer, lytter til mig, og den som forkaster jer, forkaster mig – men den, der forkaster mig, forkaster ham, der har udsendt mig.

Da de 72 vendte tilbage fortalte de med glæde:
- Mester, selv dæmonerne ligger under for os i dit navn.
- Jeg så Satan falde fra Himlen som et lyn, sagde han til dem. Hør her, jeg giver jer magt til at træde på slanger og skorpioner og over fjendens samlede styrke, og intet – slet intet - skal skade jer. Men glæd jer ikke over, at ånderne ligger under for jer – nej, glæd jer over, at jeres navne er indskrevne i Himlene.
I det øjeblik frydede Jesus sig i den hellige ånd og udbrød:
- Jeg lovpriser dig, far, Himlens og jordens Herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige og åbenbaret det for umælende små. Ja, far, det var jo det, du ville. Alt er blevet overdraget mig af min far, og ingen ved, hvem Guds Søn er, undtagen Gud Fader – eller hvem Gud Fader er, bortset fra Guds Søn og hvem, Guds Søn beslutter at åbenbare det for.
Så vendte han sig til sine tilhængere alene og sagde:
- Velsignet være de øjne, der ser, hvad I ser! Jeg kan fortælle jer, at mange profeter og konger ønskede at se, hvad I ser, uden at de så det – at høre, hvad I hører, uden at de hørte det.

Se, der var på et tidspunkt en jurist, der rejste sig op for at udfordre ham.
- Mester, sagde han, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv?
- Hvad står der skrevet i loven? spurgte han ham, hvordan læser du den?
- *Du skal elske Herren, din Gud af hele dit hjerte, med hele dit liv, med hele din styrke og med hele dit sind – og dine nærmeste som dig selv*, svarede han.
- Du har svaret ret, sagde Jesus, gør det, så skal du leve.
Nu ville han retfærdiggøre sig selv, så han spurgte Jesus:
- Hvem er så mine nærmeste?
- Der var en mand, der tog ned fra Jerusalem til Jeriko, fortalte Jesus. Her blev han overfaldet af røvere. Efter at have revet alt tøjet af ham og såret ham, forsvandt de og efterlod manden halvdød. Tilfældigvis kom en præst gående ad den samme vej. Han fik øje på manden, men gik videre i den modsatte side af vejen. Nu kom der også en levit til stedet. Han kom og så og gik videre i den modsatte side af vejen. Men en samaritaner, der var på rejse, kom hen til ham, og da han så ham, blev han fyldt af medlidenhed. Så han gik hen og forbandt hans sår og hældte olie og vin på dem. Han satte ham op på sit eget muldyr og bragte ham til en kro, hvor han tog sig af ham. Næste dag tog han to denarer op, gav dem til kroværten og sagde:
- Tag dig af ham, og får du yderligere udgifter, betaler jeg dig, når jeg kommer tilbage.
Hvem af disse tre forekommer dig nu at have været mest nærværende for ham, der blev overfaldet af røvere?
- Han, som viste ham barmhjertighed, sagde han.
- Så gå også du hen og gør det samme, sagde Jesus til ham.

Fortællingen om Den barmhjertige samaritaner er en af dem, de fleste af os kender. Den er blevet en del af vores kulturarv og har været med til at forme vores menneskesyn ja, selve vores lovgivning - på en måde som de færreste fortællinger har gjort. Et begreb som samaritter tjeneste udspringer direkte af fortællingen – altså de mennesker, der tager sig af tilskadekomne ved større arrangementer. Og ifølge straffeloven er det strafbart at gå forbi et nødlidende menneske uden at foretage sig noget. Så man kan næsten sige, at selv om vi ikke kender selve fortællingen – kender vi den alligevel – eller gør vi?
Der sker somme tider noget med det, vi hører, at det ligesom bliver formet af vores egne tanker og ikke mindst forventninger, så det vi hører, ikke altid er identisk med det, der blev sagt – måske fordi det, der blev sagt var for – jeg havde nær sagt – uhørt. Det er som om, der er noget, der ligesom falder så meget udenfor vores forestillingsverden, så vi ikke kan rumme det – og så bearbejder vores hjerne de signaler, vi får ind til noget, vi kan rumme.
Derfor var det svært for Jesu samtid at begribe, hvad det var Jesus ville – fordi det var så fantastisk nyt og uhørt – og ikke bare Jesu samtid, men også alle senere tider. Der er vel ikke mange budskaber, der er blevet fortolket så forskelligt og derfor også så forkert som Jesu forkyndelse. Den er blevet brugt til stort set alt, hvad mennesker havde brug for.
Et godt eksempel er fortællingen om Den barmhjertige Samaritaner, som vi jo kender så godt, og som fortæller os ligeud, at vi skal tage os af hinanden – især dem, der lider nød. Vi skal ikke bare gå forbi som præsten og levitten, men standse op og tage os af vores næste, når der er brug for det. Det er det der ligger i at elske sin næste. Og det kan vi alle umiddelbart forstå.
Men er det nu også det, fortællingen siger?
Historien er fortalt ifølge Lukas som svar på spørgsmålet – ikke om hvordan vi skal være overfor vores nærmeste – det spørgsmål er allerede afklaret – du skal elske dine nærmeste som dig selv! Det er allerede afklaret i Det gamle Testamente – eller sagt på en anden måde: det ved enhver, og det behøver man ikke være kristen – eller for den sags skyld jøde for at forstå. Det var samaritaneren jo heller ikke! Men fortællingen søger at besvare spørgsmålet: Hvem er så min næste? Hvem? Og det er her det fuldstændig uhørte kommer ind i Jesu forkyndelse. For det er jo indlysende, at vi ikke kan undgå en vis form for sortering i dem, vi elsker som os selv. Familien – vennerne – naboerne – landsmænd – dem med den samme holdning som os – det samme sprog – den samme hudfarve – det samme menneskesyn – den samme religion osv. osv. Vi har helt klart en rangorden i dem, vi elsker, og selvfølgelig elsker vi nogen frem for andre. Rent praktisk bliver sagen sat på spidsen i sundhedsvæsenet f.eks. Skal vi bruge tusindvis af kroner på at behandle mennesker, som selv har påført sig deres sygdomme – f.eks. narkomaner eller alkoholikere eller dødsbilister, mens uskyldige mennesker så at sige – må vente på en livsvigtig behandling. Er det ikke vigtigt at redde f.eks. personer, som har stor betydning for vores samfund frem for mennesker, der ikke har det? Og sådan kunne man blive ved med disse etiske dilemmaer. Hvor meget skal samfundet gøre for utaknemmelige mennesker, som intet yder til gengæld? Hvor meget skal man gøre for forbrydere, der måske ovenikøbet har taget andre menneskers liv eller førlighed?
Jakob Knudsen fortæller om præsten, der en kold vinternat opdager, at der ligger en mand i grøften. Han skal lige til at hjælpe, da han opdager, at manden er døddrukken – og at det er ham, det dumme svin, der plejer at slå både kone og børn halvt fordærvet. Så hvorfor egentlig ikke gøre alle en stor tjeneste og bare gå forbi og lade som ingenting, så verden slipper af med en af sine plageånder? Men han besinder sig og hjælper – muligvis fordi han har læst fortællingen om Den barmhjertige Samaritaner og dens meget provokerende påstand om, hvor meget, vi skylder at gøre for selv de onde: Alt! Du skal gøre alt. Hvorfor? Fordi det er din næste, som du skal elske som dig selv.
Så fortællingen handler altså ikke om, hvad jeg skal gøre, men om hvem, jeg skal elske. Jesus spørger til sidst den skriftlærde, som har stille spørgsmålet: Hvem er nu den mands næste, som faldt blandt røvere? Og da den skriftlærde ikke kan lide at sige Samaritaneren, fordi dem kunne jøder ikke lide, så siger han: Den, der ydede ham barmhjertighed. Samaritaneren var mandens nærmeste – samaritaneren gjorde sig - i modsætning til mandens landsmænd og religiøse ledere – til hans medmenneske og brød dermed enhver fastsat grænse for, hvem min kærlighed kan gælde. Vi troede måske, at det var min stakkels næste, der lå i grøften, og som jeg skal hjælpe. Men det er faktisk den, der hjælper, der er den nødlidendes nærmeste – og i dette tilfælde selv om han også er en forhadt samaritaner. Det er fortællingens pointe. At dem, vi hader – dem vi ikke bryder os om – dem, vi ikke kan med – alle de uretfærdige – netop de er vores næste, som vi skal elske.

Næstekærlighed betyder handling, og hvis denne fortolkning af fortællingen har noget på sig, så kan vi som kristne ikke acceptere, når nogen mennesker sorteres fra – hvad enten det er i vores eget lille fællesskab eller det er i vores samfund. Heller ikke selv om det er det mest indlysende rigtige at gøre ud fra ethvert princip om retfærdighed. Lad os bare tage eksemplet med asylansøgere, som vi jo i stort tal sorterer fra vores kærlighed som samfund. Fordi vi frygter, at de bare vil udnytte os. De fortjener den ikke! Dagligt konfronteres vi med rystende historier om, hvad denne "retfærdige" asylpolitik medfører af menneskelige tragedier. Og vi hører også om, hvordan mennesker gør oprør imod denne politik, fordi den forekommer så umenneskelig. Og vi kalder os i højtidelige stunder for et kristent land, men det er ikke kristendom, vi praktiserer som nation – og så er det jo meget belejligt at hævde, at vi ikke skal blande kristendom og politik sammen.
Hvad gjorde samaritaneren, da han havde afleveret den stakkels jøde på herberget og betalt for hans helbredelse? Vi ved det selvfølgelig ikke, men mon ikke han efter den oplevelse tog til rådhuset i Jerusalem og bad myndighederne om at gøre noget ved vejen til Jeriko, så mennesker kunne færdes på den i fred? Hvis han gjorde det, var han ikke blot den søde og hjælpsomme samaritaner, der tog sig af den blødende mand i grøften, men så var han blevet den upopulære revolutionære, der ville ændre samfundet. Som den sydamerikanske biskop Helder Camara engang sagde: Når jeg hjælper de fattige, kalder de mig for en helgen – når jeg spørger dem, hvorfor de er fattige, kalder de mig for kommunist!
Hvad gjorde manden, der var blevet frelst af samaritaneren? Ja, han måtte jo nok aflægge sit opblæste samaritanerhad og ændre sit menneskesyn – og så er det vel sådan, at hjælpsomhed har det med at smitte – i hvert fald en tid – så mon ikke han selv fik lidt nemmere ved at gøre sig til andres næste. Og så er vi tilbage ved den gamle kristne påstand og opmuntring: Vi har fået Guds kærlighed for intet – ganske gratis – så har vi også at give den videre. Man kan ikke elske Gud, hvis ikke man elsker sin næste, som Johannes siger. Og kærligheden er ikke en byrde, man påtager sig. Dybest set ved vi godt, at et liv uden kærlighed ikke er noget liv. Vi har fået lov til at elske i kraft af Guds kærlighed.
Betyder det noget for et folk at være kristent – udover korset i vores flag og juleaften? Betyder det noget for den enkelte at være døbt med den kristne dåb? Hvis det gør, så har vi altså en opgave – ikke blot at være barmhjertige samaritanere – men også som kristen menighed at arbejde for, at der bliver mindre og mindre behov for vores barmhjertighed.

***

Da de nu gik videre, kom han ind i en landsby, hvor der boede en kvinde, der hed Martha, og hun tog imod ham i sit hjem. Hun havde en søster, der hed Maria, som satte sig ved Jesu fødder og lyttede til, hvad han sagde. Imidlertid var Martha optaget af den megen opvartning, og på et tidspunkt kom hun hen og sagde:
- Jesus! er du ligeglad med, at min søster har ladet mig være ene om at varte op? Sig til hende, at hun skal hjælpe mig!
- Martha, Martha! svarede Jesus hende, du er urolig og bekymret over mangt og meget. Men det er så lidt, vi behøver, bortset fra én eneste ting. Maria har nu valgt den gode del – den skal ikke tages fra hende.

Hvis det ikke er Gud, men f.eks. naturen, der bestemmer – og så i høj grad os selv – hvad laver Gud så egentlig? Eller hvad skal vi så overhovedet med Gud? Det er svaret på det spørgsmål, der for mig er kristendommens udfordring til alverdens religioner. Eller Jesu udfordring til sin egen religiøse samtid. Pointen i den gamle religiøse forestilling er jo, at hvis det er Gud, der bestemmer over vores skæbne, så gælder det jo om at formilde denne Gud med gaver og ofre og bønner i lange baner – så vores skæbne bliver god – så vi får godt vejr i vores liv. Frugtbarhed og gode dage. Og det gælder om at leve, som Gud vil have det, så han ikke som en anden far bliver vred på os og straffer os med både det ene og det andet. Men den pointe holder ikke, siger Jesus – den religion holder ikke, for Gud er urørlig og ubevægelig i sin grænseløse kærlighed til ethvert menneske. Gud kender hverken til belønning af de gode eller fordømmelse og straf mod de onde eller de andre, og vi kan aldrig gøre noget som helst for at ændre på det, for Gud *har* ikke kærlighed – Gud *er* kærligheden selv, og intet i verden kan

nogensinde skille os fra den kærlighed. Det er det, vores betingelsesløse barnedåb handler om, når vi sådan uden videre snak indmelder et fuldkommen ubeskrevet blad ikke blot i vores egen menighed, men i Guds fællesskab – på Guds befaling og i Guds navn. Hvorfor? Fordi du er et menneske!
Så det første, det er Guds kærlighed, og det næste, det er den frihed, kærligheden giver os. Og ingen har som Jesus selv, tror jeg, vist os, hvad den frihed formår. Han er selv det store eksempel på det frie menneske – så fri, så hans eftertid ophøjede ham til guddommelighed, for i hans frihed så de Gud selv. Og det skrev de så deres evangelier – deres glædelige budskaber om. Det er på baggrund af den frihed – friheden til at leve – friheden til at være det menneske, du er - vi skal forstå den lille fantastiske fortælling om Martha og Maria.
Martha repræsenterer det gamle menneskesyn – mennesket under Guds lov – mennesket under religionen – mennesket under befaling. For eksempel under den religiøst betingede norm – eller lov, der siger, at kvindens plads er i køkkenet. Eller sagt lidt stærkere – at kvinden er underordnet manden – som en medhjælp, som det siges ligeud i skabelsesberetningen. Altså det religiøst betingede kvindesyn, der har præget og præger vores kultur på en måde, som holder den ene halvdel af menneskeheden nede i et underordnet forhold til den anden halvdel. Men sådan skal det ikke være blandt jer, siger Jesus til sine tilhørere – og særligt til Martha med alle hendes bekymringer. Og Jesus sprænger smilende det gamle kønsrollemønster, sådan som han i det hele taget sprængte alle de gamle hævdvundne normer sønder og sammen i kærlighedens og frihedens hellige navn. Maria har valgt den gode del, og det skal ingen tage fra hende.
Man kan jo godt lege lidt med tanken om, hvad Martha så skulle have gjort i stedet for at bede Jesus om at få Maria til at skrubbe ud i køkkenet, hvor hun hører hjemme. Ja, hun kunne selvfølgelig have bedt Jesus selv om hjælp. Herre, kommer du ikke lige ud og hjælper mig i køkkenet? Det havde været lige så rystende som at lade Maria sidde og lytte til mændenes snak, men jeg tror, Jesus havde gjort det til alles store måbende forundring. Og han havde nydt det. Friheden for en mand – ja, for en profet - til at påtage sig notorisk kvindearbejde eller for den sags skyld slavearbejde - med glæde. Ganske som dengang han pludselig gav sig til at vaske sine disciples fødder inden de skulle spise. Der er noget, der skal gøres, og nogen skal gøre det. Det kunne jo også være mig. Det er friheden til *ikke* at lade roller eller normer bestemme mit liv – de være sig nok så hellige og religiøse og gamle og vise. Og det er i virkeligheden friheden til at være til stede i livet – og jeg tror, at virkelig tilstedeværelse kræver både kærlighed og frihed. Kærlighed til livet og til mennesker og frihed til at bryde alle grænser, mure, roller og barrierer ned – så at sige i livets navn. For det er livet, der er helligt og slet ikke alle de roller vi tildeler hinanden ifølge gammel tradition.
Her er ikke forskel på jøde eller græker, mand eller kvinde, slave eller fri – alle er vi én i Kristus – siger Paulus med jubel i stemmen. For han har nemlig fattet konsekvenserne af Guds grænseløse kærlighed: friheden til at være det menneske, du er – altid med samme værdighed og med samme mulighed for at realisere de drømme og håb og længsler, du bærer i dig. Som oftest fortrængte, fordi vi netop hænger i det engang vedtagne mønster som fluer i edderkoppens spind – indtil der kommer en Guds engel i skikkelse af et medmenneske og fortæller dig, at du er fri til at udleve alt, hvad du har i dig – uden frygt og med stor frimodighed. Friheden til at være dig!
Gik Martha så ud i køkkenet selv og skumlede, mens hun skramlede med potter og pander, så det kunne høres over hele huset? Det ved vi jo ikke noget om, men hvis jeg skulle gætte, så forstod Martha, hvad der blev sagt til hende, og så tror jeg hun satte sig ned ved Herrens fødder sammen med Maria og lyttede til livets tale om kærlighedens store og umistelige frihed – om at livet er mere end maden og ikke bekymringerne værd. Og livets ord mættede dem alle på en måde, så de glemte tid og sted og alt det, de skulle nå – og de var bare til stede i Guds rige, som pludselig indfandt sig i Marthas og Marias lille hus i Bethania – ikke langt fra Jerusalem en skønne dag, mens Tiberius var kejser i Rom og Pontius Pilatus den Grusomme var guvernør i Palæstina.
Og det er så det, Gud laver. Han hersker ikke over vind og vejr, orkaner og stormfloder – skæbner, lykke og ulykke, Nej, men hun strømmer os evigt i møde med al sin kærligheds rigdom og taler til os med sit livsalige budskab om frihed til at være, hvad vi er – til at leve og elske med alt, hvad vi har i os hver især – uden frygt og uden andre bånd end kærligheden selv. Og hvis gudstjenesten i mindste måde kan minde os om det – ja, så er Guds rige opstået midt iblandt os. Og det vil vi nu besegle med et himmelsk måltid sammen.

Det hændte engang, mens Jesus var på et sted og bad, at en af hans tilhængere sagde til ham, da han var færdig:
- Mester, lær os at bede, sådan som også Johannes lærte sine tilhængere det.
- Når I beder, sagde han til dem, skal I sige: Far! dit navn skal holdes helligt, dit kongedømme skal komme. Giv os hver dag vort daglige brød. Tilgiv os, for også vi eftergiver jo enhver, som skylder os noget. Led os ikke i fristelse.
Han sagde også til dem:
- Hvem af jer har måske en ven, som, hvis I går hen til ham ved midnatstid og siger til ham:
- Kære ven, lån mig lige tre brød, for min ven er kommet rejsende, og jeg har ingenting at sætte for ham – og han så svarer inde fra huset:
- Vold mig ikke besvær. Døren er allerede blevet låst, og mine børn er kommet i seng sammen med mig. Jeg magter ikke at stå op og give dig noget? Jeg kan godt sige jer: han står ikke op og giver ham noget, fordi han er hans ven, nej, det er da på grund af hans pågåenhed, han står op og giver ham alt, hvad han har brug for.
Derfor siger jeg jer:
- Bed, så skal der gives jer. Søg, så skal I finde. Bank på, så skal døren åbnes for jer. For enhver, der beder, han får, og enhver, der søger, han finder – ja, for ham, der banker på, skal døren åbnes. Hvem af jer fædre ville give jeres søn en slange, når han beder om en fisk - eller en skorpion, når han beder om et æg? Så når I, som er onde, kender til at give gode gaver til jeres børn, hvor meget mere vil så ikke Gud Fader i Himlen skænke en god ånd til dem, der beder ham om det?

Engang uddrev han en dæmon, der var stum, og det skete virkelig, da dæmonen var faret ud, at den stumme talte, så skarerne undrede sig. Men nogle af dem sagde:
- Det var ved Beelzebul, dæmonernes fyrste, han uddrev dæmonerne. Andre udfordrede ham og forlangte et tegn fra Himlen af ham. Da han nu kendte deres tanker, sagde han til dem:
- Ethvert rige, der er i splid med sig selv, er dømt til undergang, så hus falder over hus. Men hvis nu Satan er kommet i splid med sig selv, hvordan kan hans rige så bestå? I siger jo, at det er ved Beelzebul, jeg uddriver dæmonerne. Men hvis det er ved Beelzebul, *jeg* uddriver dæmonerne, ved hvem uddriver jeres egne sønner dem så? Derfor skal de være jeres dommere. Er det derimod ved Guds finger, jeg uddriver dæmonerne – ja, så er Guds kongedømme kommet til jer. Når den stærke vogter sin gård med våben i hånd, har han sin ejendom i fred. Men når en, der er stærkere end ham, overfalder ham og besejrer ham, fjerner han al den udrustning, han havde sat sin lid til, og deler ud af sit bytte. Den, der ikke er med mig, er imod mig, og den, der ikke samler med mig, spreder! Når den urene ånd har forladt mennesket, går den igennem udtørrede steder for at søge hvile. Dog finder den ingen hvile og siger så:
- Jeg vil vende tilbage til mit hjem, som jeg forlod. Og den kommer tilbage og finder det fejet og gjort i stand. Så tager den ud og henter syv andre ånder – ondere end den selv – og de tager ind og slår sig ned der, så det sidste bliver værre for det menneske end det første.
Da han havde sagt dette, råbte en kvinde fra skaren til ham:
- Velsignet være det skød, som bar dig – de bryster, du diede!
- Velsignet være de, som hører Guds fortælling og holder sig til den, svarede han.

Hvor stor en del af vores liv går med at føre retssager? For de fleste af os vel ikke så stor en del, hvis man tænker på de rent fysiske retssager ved domstolene, men hvis vi nu tænker lidt i overført betydning i retning af at ville retfærdiggøre sig overfor både sig selv og andre – så tror jeg nok, vi taler om en ret betydelig del af vores liv. Ja, for mange mennesker er livet én stor retssag, hvor man optræder i forskellige roller: som anklaget – som anklager – som forsvarer eller som dommer.
Og det er vel derfor ikke underligt, at vi – når vi skal beskrive vores Gud – altså tilværelsens inderste væsen – at vi så beskriver ham som den store dommer. Det kommer nærmest af sig selv, når livet opfattes som en form for prøve eller skole, hvor vi skal vejes og måles hele tiden – om vi nu er gode nok – om vi nu vinder retssagen. Retfærdighed, skyld, dom, straf. Alle sammen begreber, vi lærer fra vi er helt små, når vi i den bedste mening skal opdrages, som det hedder.
Jamen, det gælder da ikke for kristendommen, kan man indvende, for kristendom handler vel først og fremmest om tilgivelse. Jo, men tilgivelsen giver ingen mening på anden baggrund end netop retssagens. Det er kun dommeren, der kan tilgive den skyldige. Og baggrunden for den gængse opfattelse af Guds kærlighed og Guds tilgivelse er vel netop den vrede dommergud, som altså nu har forbarmet sig. Din dommer har ført din sag, som Grundtvig skriver i en salme og jubler over det skift i Guds sindelag, som må være sket.
Men findes der så slet ikke noget liv udenom retssagens begreber. Findes der ikke noget liv uden skyld og straf og synd og tilgivelse – uden denne evindelige eksamen, der skaber så megen frygt og fromhed, ydmygelse og ufrihed? Jo, i kærlighedens rige kan retssagen ikke få fodfæste – den kan ikke komme til, fordi kærligheden aldrig vurderer – aldrig vælger, sådan som forkærligheden gør. Kærligheden er som solen eller regnen, der strømmer ned over onde såvel som gode. Kun kærligheden kan ikke gøre forskel, og derfor falder hele retssagens terminologi og væsen for den grænseløse kærlighed.
Jeg tror, det var den kærlighed, Jesus talte om, og det var den, der skabte både så stor glæde og så stor forargelse. Glæde til de dømte og forargelse for alle livets dommere og anklagere.
En af disse dømte havde efter dommernes formodning fået den straf af Gud, at han var blevet besat af en dæmon, der gjorde ham stum. Så kunne han måske lære at holde sin kæft, har de vel tænkt. Jesus helbreder ham selvfølgelig. For sådan er livet jo i kærlighedens rige – eller i Guds rige, som han forkynder igen og igen. Der er ingen retssag – der er ingen dom – der er heller ingen tilgivelse, men der er fuldt af liv, fordi kærligheden vil livet – Gud vil livet. Og de fatter det ikke – og hvem gør egentlig det? De fatter ikke, at livet er en umistelig gave – så langt fra nogen retssag som noget. De fatter ikke, at man bare kan være, som man er – uden at skulle forbedre sig – uden at skulle leve op til noget – uden at skulle efterleve noget – men at man bare kan leve kvit og frit som det menneske, man nu engang er.
De begriber det ikke – vi begriber det ikke, fordi det er stik imod alt, hvad vi har lært fra vi var små. Og vi tror ikke på det, for det er alt for nemt, og så kan man jo bare… ja, så kan man bare leve. Jeg kan dårligt nok selv forestille mig den frihed – og hvor er det svært – ja, næsten umuligt for et menneske bare at leve og være uden alle de sære krumspring vi putter ind i det frygtsomme forhindringsløb, vi kalder livet.
De begriber det ikke, og derfor anklager de ham selvfølgelig. Hans helbredelse er forkert – kan I høre, hvor Lukas klukker af fryd? Hans helbredelse gælder ikke, for det er helt sikkert sort magi eller trolddom, for hvis ikke det er det, så er livet alt for nemt. Så kan enhver jo bare blive helbredt. Ja, lige præcis, og så er Guds rige midt iblandt jer. Men I fatter det ikke, siger han, og så skildrer han i en mærkelig lignelse, hvordan disse mistænksomme og forargede mennesker reagerer, når nogen gør noget godt – hvordan de drejer det hen til at være noget ondt. Det er lignelsen om den urene ånd, der bliver drevet ud af et menneske, så det bliver et frit menneske, men mennesket vil ikke være frit, og derfor åbner det sit sind for den urene ånd, som det ikke kan undvære, og den urene ånd vender tilbage og tager syv andre med sig værre end den selv. Fordi det menneske ikke kan høre Guds fortælling og bevare den – bevare den frihed, som Guds rige handler om – som kærligheden vil give ethvert menneske. Saligt er det menneske, som hører Guds fortælling og bevarer den, for hvis ikke – ja, så står det menneske vidt åbent for alle de dæmoner der findes i verden, og det er mange, som vi ved.
Det er vel også derfor han pludselig udbryder: Den der ikke er for mig, er imod mig. Det er dette enten Guds rige eller dæmonernes. Der er ingen mellemvej – ingen neutralitet mulig. Enten liv eller retssag! Enten frihed eller fængsel. Enten liv eller død.

Hvor meget af vores liv går med at føre retssager? Og hvor ofte lykkes det for kærligheden at komme til i vores liv? Den kærlighed, der ikke vurderer – ikke anklager – ikke dømmer? Mig selv eller andre! Den kærlighed, der gør mig fri til at være?
Vi kender måske bedst Guds rige fra forholdet mellem forældre og børn, hvor retssagen ligesom ikke kan komme til. Uanset hvordan de unger opfører sig i verdens øjne, så bliver de altid i vores kærlighed, og vi vil gladelig sætte alt til side for deres skyld. Måske glemmer vi det en gang imellem, men vi vil gerne. Vi fører ikke retssager mod vores børn – vi tilgiver dem heller ikke, for vi elsker dem jo. Og kærlighed og tilgivelse er ikke to sider af samme sag, thi for kærligheden er der slet ingen sag. Og derfor kan de udfolde sig frit i vores kærlighed og gøre lige hvad de vil uden at risikere at miste den kærlighed. Er det ikke sådan? Og når vi alligevel opdrager dem og belærer dem om alt muligt, ja så er det vel fordi Guds rige ikke er slået igennem overalt endnu. Der er en hård verden derude, hvor det gælder om at begå sig – at klare sig – at overleve ved at efterleve osv.
Det underlige ved Jesus er tilsyneladende, at han ikke anerkender denne hårde verden. Han tror ikke på den, og derfor ramler han lige ind i den ene ulykke efter den anden som en hund i et spil kegler eller et næsehorn i en porcelænsbutik. For det er jo en plat umulig opgave, han har sat sig for: at omvende hele verden til kærlighed – at forkynde en helt anden Gud end den sædvanlige dommer, der skal garantere magthavernes ret til at være magthavere. Hans vision var alt alt for stor og umulig. Hans værdier var helt urimelige, og derfor gik det da også helt galt, og nu nærmer vi os igen Langfredag. Det måtte gå som det gik, når man tillader sig at nedbryde vores helligste værdier til fordel for et så umuligt liv, som det han lægger frem som livet i Guds rige.
Og dog kan vi aldrig slippe ham, for dybt inde et sted i vores hjertes lønkammer ved vi, at han talte sandt. Det er dér, han er opstået. Han tændte i den verden, som vi nu har indrettet, så godt vi kan på magtens vilkår – en lille gnist af håb om et helt andet suverænt liv, der er tilgængeligt for ethvert menneske til hver en tid, når vi tør lade det være kærlighed og ikke bare retfærdighed, der styrer vores liv. Når vi tror, så vi tør slippe alt det, vi har på hinanden og alt det vi slæber rundt på selv af skyld og dom og retfærdighed og burde og skulle og ville gerne men… alle de dæmoner, der bøjer os mod jorden og tynger vores liv på en måde, så vi Gud hjælpe os tror, at det er sådan, det skal være, og at det ikke kan være anderledes med os. Han gav os en gnist af håb om evigt liv her og nu – for det er livet levet i kærlighed – i Guds rige. Han helbredte de dæmonbesatte – de skyldige – de ramte – fik dem til at rejse sig op, løfte deres hoveder og tale frit igen – og det blev ironisk nok hans død, for så frit må livet ikke være her hos os.
Her i kirken leger vi så Guds rige. Vi lægger alle vores domme, anklageskrifter og forsvarstaler ude i våbenhuset og går så uden videre ind i frihedens hellige rum, hvor der ikke er forskel – hvor ingen vurderer andre – ej heller sig selv, men bare er til sammen i et helligt øjeblik – helligt fordi det er kærligheden, der fører ordet her i Guds hus - på trods af både præst og menighed. Her døber vi hvem som helst og spiser med hvem som helst. Her er vi ét i al vores forskellighed – som en familie – som en menighed. Og vi holder gudstjeneste i et helligt øjeblik, fordi vi skal hjem igen – hjem til vores eget liv. De samme, som da vi kom – til det samme liv, vi forlod, men alligevel forandrede, for der er tændt en lille gnist af håb i vores hjerte, og hvem ved, hvad sådan en lille gnist kan medføre.

***

Mens skarerne strømmede til, tog han ordet og sagde:
- Denne tid er en ond tid. Tegn på tegn forlanger den, men intet tegn skal gives den – ikke andet end Jonas' tegn. For ligesom Jonas blev et tegn for folk fra Nineveh, sådan skal Det sande menneske blive det for denne slægt. Sydens dronning skal stå frem ved dommen sammen med mænd fra denne slægt, og hun skal fordømme dem, for *hun* kom fra jordens ende for at lytte til Salomons visdom – og se, her er mere end Salomon! Mænd fra Nineveh skal rejse sig ved dommen sammen med denne slægt, og de skal fordømme den, for *de* omvendte sig ved Jonas' prædiken – og se, her er mere end Jonas!

Ingen sætter en tændt lampe på et hemmeligt sted eller under en kurv, men på en lysestage, så de, der kommer ind, kan se lyset. Det er dit øje, der er legemets lys. Når dit øje er klart, er hele dit legeme lys – men er det ondt, er dit legeme mørke. Pas på, at ikke lyset i dig i virkeligheden er mørke. Så hvis dit legeme er fuldt af lys uden mørke pletter, vil det hele være lys, som når den strålende lampe oplyser dig.

Endnu mens han talte, indbød en farisæer ham til at spise hos sig, så han gik ind og lagde sig til bords. Da farisæeren så det, undrede han sig over, at han ikke vaskede sig før spisningen. Så sagde Jesus til ham:
- Hvad så med jer farisæere? I renser ydersiden af bægeret og fadet, men indvendig er I fulde af grådighed og ondskab. Tåber! Han, som skabte det ydre, skabte vel også det indre? Brug hellere det indre til barmhjertighed, så vil I opdage, at alt er rent for jer. Forbandede farisæere! I betaler tiende af mynte og rude og alle slags grøntsager, men dommen og kærligheden til Gud forbigår I. Det ene skal I huske, men ikke forsømme det andet. Forbandede farisæere! For I elsker de fornemste pladser i synagogerne og at blive hilst på torvene. Forbandet skal I være, som grave uden mindesmærker. Mennesker tramper rundt oven på dem uden at vide det.
- Mester, svarede en af de lovkyndige ham, du fornærmer også os, når du taler sådan.
- Århh, I forbandede lovkyndige! svarede Jesus, for I lægger tunge byrder på mennesker, og selv rører I ikke byrderne med så meget som en finger. Forbandet er I, for vel bygger I profeterne mausolæer, men det var jeres forfædre, der dræbte dem. Altså er I vidner til og giver samtykke til jeres forfædres handlinger. De slog dem jo ihjel, men I bygger deres gravmæler. Derfor siger Guds visdom:
- *Jeg vil sende prædikanter og apostle til dem, og nogle af dem vil de slå ihjel og forfølge.* Blodet fra alle profeterne, som er blevet spildt lige fra verdens grundlæggelse, skal denne slægt stå til ansvar for - lige fra Abels blod til blodet fra Zakarias, som blev dræbt mellem alteret og templet. Ja, jeg gentager: denne slægt skal stå til ansvar for det! Forbandede lovkyndige, for I har smidt kundskabens nøgle væk. Selv gik I ikke ind, og dem, som gerne ville ind, forhindrede I i det.

Da han var kommet ud derfra, begyndte teologerne og farisæerne for alvor at presse ham til at sige noget om forskellige forhold. De holdt nemlig øje med ham for at kunne gribe ham i noget af det, han sagde.

Det var på den tid, hvor tusindvis af mennesker var samlet, så de nærmest trampede på hinanden, at han først begyndte at sige til sine tilhængere:
- Vogt jer for den surdej, som farisæernes hykleri er. For der er intet fordækt, der ikke skal åbenbares – intet skjult, som ikke skal blive kendt. Tværtimod vil alt, hvad I siger i mørket blive hørt i lyset, og hvad I har hvisket i øret i det hemmelige rum, vil blive forkyndt på hustagene. Jeg kan godt sige jer, kære venner, I skal ikke være bange for dem, der slår legemet ihjel og derefter ikke er i stand til at gøre yderligere. Nej, jeg skal vise jer, hvem I skal frygte: I skal frygte ham, som efter drabet har magt til at kaste folk i Helvede. Ja, jeg gentager: *ham* skal I frygte! Sælges ikke fem spurve for en et par håndører? Og ikke én af dem er glemt af Gud. Nej, endog alle jeres hovedhår er talte, så I skal ikke være bange! I er mere værd end mange spurve.

Jeg kan fortælle jer, at enhver, der vedkender sig mig overfor mennesker, ham vil Det sande menneske også vedkende sig overfor Guds engle. Men den, der har fornægtet mig overfor mennesker, han vil selv blive fornægtet overfor Guds engle. Enhver, der siger noget imod Det sande menneske, ham skal det tilgives, men den, der har bespottet den hellige ånd, skal ikke tilgives. Når de fører jer frem for synagogerne og herskerne og myndighederne, så skal I ikke være bekymrede for, hvordan I skal forsvare jer eller hvad I skal sige, for hellig ånd skal nok lære jer, hvad I skal sige i øjeblikket.

Engang var der en fra mængden, der sagde til Jesus:
- Mester, sig til min bror, at han skal dele arven med mig.
- Jamen dog! sagde han til ham, hvem har udpeget mig til dommer eller til mægler mellem jer? Vogt jer for grådighed. Ingens liv beror jo på, om han har overflod af ejendom.
Så fortalte han dem en historie:
- Der var en rig mand, hvis mark havde båret godt, så han tænkte ved sig selv:
- Hvad skal jeg nu gøre, for jeg har ikke noget sted, hvor jeg kan samle min afgrøde? Nåh, jo, sagde han så, jeg kan rive mine lader ned og bygge nogle større, og der vil jeg opbevare alt mit korn og alt mit gods. Og så vil jeg sige til min sjæl: Sjæl! Nu har du meget gods på lager til mange år. Slå dig til ro – spis, drik og vær glad! Men Gud sagde til ham:
- Din nar! I denne nat kræves din sjæl af dig. Hvad nu med alt det, du har forberedt – hvem skal nyde godt af det?
Sådan er det med den, der bare lægger til side til sig selv og ikke er rig i Gud.

Da jeg så sad og skulle forberede denne prædiken om den rige mand – så slog det mig, at der jo rent faktisk var noget ganske væsentligt, vi alle har – eller burde have – lært af den Coronapandemi, som rasede for fuld udblæsning overalt i verden for nogle år siden. Og det er dette, at vi når alt kommer til alt har meget lidt kontrol over vores liv – ja, at vi rent faktisk lever på afgrundens rand hver eneste dag. Det er ikke en erkendelse, vi bryder os om, og vi gør utroligt meget for at sikre os mod den katastrofe, som vi altså i virkeligheden ikke kan sikre os imod – ikke for alvor. Vi kan gøre meget – men stadigvæk kan alt ske – og pludselig kan der dukke en pandemi op af ingenting og sprede sig over hele jorden, så en millioner af mennesker døde af det. Og det havde vi jo næppe kunnet forestille os.
Måske fordi vi har lullet os selv og hinden ind i en fast tro på, at velfærdssamfundets sikkerhedsnet nok skal gribe os, når vi falder ud over kanten. Lægevidenskaben – ja, videnskaben i det hele taget skal nok sikre os et godt og langt liv – og det, den ikke kan klare i dag – det kan den i hvert fald klare i morgen. Det er jo også, hvad vi hører hele tiden – bl.a. i debatten om vores dystre fremtid på klimaområdet: Bare rolig. Videnskaben skal nok finde på en genial løsning på den globale opvarmning. Og der kommer snart en vaccine, så vi alle kan ånde lettede op og igen give hinanden hånden uden at frygte det værste. Eller gør der?
Det er lidt ligesom manden i lignelsen, hvis mark havde båret godt, som der står. Han lullede sig ind i den tro, at nu kunne der ikke ske ham noget. Nu var han sikret et udkomme i mange år. Alt var under kontrol, så at sige. Men han gjorde regning uden vært. For i virkeligheden var intet under kontrol.

Dette at opgive at sikre sig livet er ligesom et tema i Det nye Testamente: Den, der vil vinde livet, mister det, siger Jesus, men den der tør give slip på livet, vinder det. Om han end dør, kunne man tilføje med Johannesevangeliets formulering. Og det tror jeg skyldes den nytestamentlige opfattelse af, hvad et menneskeliv egentlig er for noget – hvad det egentlig handler om, dette liv.
Åbenbart handler det ikke om at blive rig – heller ikke om at overleve for enhver pris. Og det handler slet ikke om at have kontrol over sit liv eller om at kunne styre livet: Hvad gavner det et menneske, om han vinder hele verden, men må bøde med sit liv?

Det nye Testamente har tilsyneladende en anden opfattelse af livet end den gængse – altså den, som de fleste af os er opdraget til i vores senkapitalistiske amerikaniserede vinderkultur, hvor livet netop handler om at vinde – at blive rig, og hvor vi i det hele taget dyrker rigdommen nærmest religiøst sammen med den magt og kontrol, som rigdommen giver mennesker. Vi kan ikke få nok.
- Hvis du vil leve, sagde Jesus engang til en rig mand, der spurgte ham til råds om livet – hvis du vil leve, så gå hen og sælg alt, hvad du ejer, giv pengene til de fattige – og kom så og følg mig. Så skal du leve! Altså lev dit liv, sådan som Kristus levede. Han, der ingenting ejede ud over det, han gik og stod i, og som måtte låne sig frem og ellers håbe på menneskers gæstfrihed, som desværre kun varede så kort. Det hverken kunne eller ville den rige mand, for, som der står: Han var meget rig. Og Jesus må sørgmodigt erkende, at det er nemmere for en kamel at gå igennem et nåleøje, end det er for en rig at gå ind i Guds rige.
Når vi bruger så megen tid og energi på at sikre os livet, som vi gør, så skyldes det måske også, at vi i bund og grund synes, at vi har ret til det. Vi har ret til et godt liv – eller vi har en grundlovssikret ret til at søge lykken, som det hedder i den amerikanske forfatning. Og hvis ikke vi får et rigt og lykkeligt og langt liv, så er tilværelsen uretfærdig, synes vi. Som manden, der bad Jesus om at dømme i en arvesag mellem ham og hans bror. Formentlig fordi broren havde snydt ham for en del af arven.
Men Jesus siger Nej, for et menneskes liv afhænger ikke af, hvad det ejer. Ingen rigdom kan sikre dig livet. Det er det samme, Paulus er inde på i et af sine breve, hvor han klager over, at menighedens medlemmer fører retssager mod hinanden. Hvorfor giver I ikke bare jeres modpart ret? spørger han forundret. I, som i virkeligheden ejer alt.
Det hele minder lidt om den amerikanske forfatter Richard Bachs små væsener, der sad nede på flodbunden og klamrede sig fast til de sten og rødder og vragstumper, der lå dernede. Det var ligesom deres måde at leve på og sikre sig på mod den farlige strøm, der truede med at rive dem alle sammen væk, og sådan havde det altid været. Indtil et lille væsen en skønne dag opgav dette gennem generationer tillærte og overleverede liv og gav slip. Og strømmen greb ham, så han tumlede hen over bunden og slog sig halvt fordærvet, men så løftede strømmen ham op og førte ham ud på sit livs rejse. Og de forundrede væsener, der sad og klamrede sig til bunden så ham højt oppe og de råbte: Se, der er én ligesom os, men han flyver. Det må være Messias!
Jesu budskab til os i dag og til alle tider handler om at turde give slip på livet – slippe styringen og kontrollen og bekymringen – for først da melder livet sig for alvor i al sin storhed – det evige liv i Guds rige, som ikke bare handler om en forhåbentlig fjern fremtid på den anden side døden, men så sandelig da først og fremmest om det liv, vi lever lige her og lige nu. Slip det! siger tømreren fra Nazareth. Omvend jer og tro på livet. Tro på, at det vil jer det godt. Tro på, at I er Guds børn og altid vil være det. I er sønner af huset og arvinger til alt, som Paulus siger det. Og ikke slaver af alle de sære sikkerhedsforanstaltninger, mennesker og magter i tidernes løb har fundet på, at vi skulle indordne os under: Velfærd, rigdom, religioner, nationer – ja, alt det, der efter sigende skal give os magt over livet, men som i virkeligheden er den fristelse, den onde selv frister os med for at holde os borte fra det virkelige – det sande liv. Derfor beder vi: Led os ikke i fristelse, men fri os fra den Onde. Fordi det er et spørgsmål om liv eller død for os.
Det nye Testamente fremstiller et andet liv for os, end det, vi er vant til og opdraget til af det vi kalder civilisationen. Guds liv, om man vil, som er kendetegnet ved et langt mere afslappet forhold til tilværelsen, end vi er vant til – et langt mere frit liv, fordi man tør lade livet selv komme til uden frygt – uden betænkeligheder og bekymring og forbehold – uden alle de sikkerhedsforanstaltninger, der tværtimod at sikre os livet, holder os borte fra det. Og i en fast tro på og med en inderlig tillid til, at livet og mennesker vil os det godt, tør vi læne os tilbage og for første gang som det lille væsen lade os gribe af livsstrømmen og føre ud i det vidunderlige kæmpestore ukendte, usikre og farlige liv, hvor alt kan ske. For vi er altid i Guds hånd. Gud er med os alle dage – lige indtil verdens ende.

Til sidst skal I høre lignelsen en gang til, men nu med omvendt fortegn så at sige – og knap så forstemmende som originalen - måske:
Der var en rig mand, hvis mark havde båret godt. Han tænkte ved sig selv: Hvad skal jeg gøre? For jeg har ikke plads til min høst. Så sagde han: Sådan vil jeg gøre: Jeg vil forære alt mit korn og alt mit gods væk, for det gavner mig alligevel intet. Og jeg vil sige til mig selv: Så min ven, nu er du endelig et frit menneske – et sandt og et helt menneske.

Men Djævelen sagde til ham: Din tåbe, hvad havde du tænkt dig at leve af? Du kan da ikke bare smide det hele væk – alt, hvad du og dine forfædre har kæmpet for. Det kan man da ikke! Men manden var ligeglad, og han forærede det hele væk og gik i hundene, for det er bedre at gå i hundene som et helt og frit menneske end at være rig og tryg og mangle sit hjerte.

***

Derfor siger jeg jer, fortsatte han henvendt til tilhængerne, vær ikke bekymrede for livet, hvad I skal spise eller for kroppen, hvad I skal tage på. Er ikke livet mere end maden – kroppen mere end tøjet? Tænk på ravnene, som hverken sår eller høster, og som hverken har lager eller lade – og dog føder Gud dem. I er så meget mere værd end fuglene! Hvem af jer er i stand til at føje så meget som en time til jeres liv ved at bekymre jer? Så hvis ikke I kan gøre selv det mindste, hvorfor så bekymre jer om alt det andet? Tænk på liljerne, hvordan de bare vokser. De arbejder ikke, spinder ikke, men jeg siger jer, end ikke Salomon i al sin pragt var klædt som en af dem. Så når Gud nu i den grad klæder græsset på marken, der står i dag, og som kastes i ovnen i morgen, hvor meget mere så ikke jer? Har I slet ingen tillid? I skal altså ikke gå og spekulere over, hvad I skal spise, eller hvad I skal drikke – nej, lad være med at bekymre jer. Det er jo den slags alverdens folk spekulerer på, men *jeres* far ved godt, at I har brug for det. Opsøg hans kongedømme, så får I alt det andet i tilgift.
Vær ikke bange, du lille flok, for det har behaget jeres far at overlade jer sit kongedømme. Sælg jeres ejendele og vis barmhjertighed. Skaf jer punge, som ikke ældes – en uforgængelig skat i Himlen, hvor ingen tyv kommer nær – hvor intet møl fortærer. For hvor jeres skat er, der vil også jeres hjerte være. Lad bæltet være spændt om livet og lamperne tændt. Ja, vær også I som de mennesker, der venter på, at deres herre vender tilbage fra brylluppet, så de straks kan lukke op for ham, når han kommer og banker på. Velsignet være de slaver, hvis herre finder dem årvågne, når han kommer. Ja, jeg kan godt sige jer, han vil selv binde op om sig, sætte *dem* til bords og gå rundt og servere for dem. Hvad enten han kommer i den anden – ja, selv i den tredje nattevagt og finder dem i gang med arbejdet – velsignet være de tjenere! Det er nu engang sådan, at hvis husets herre vidste, hvad tid tyven kommer, ville han ikke tillade noget indbrud i sit hus. Vær også I beredte, for Det sande menneske kommer i den time, I *ikke* regnede med det.
- Mester, sagde Petrus, taler du til *os* i denne fortælling, eller gælder den alle?
- Ja, hvem er nu den trofaste og kloge forvalter, svarede Jesus, som hans herre vil sætte over sine husfolk, så han kan give dem deres madrationer i rette tid? Velsignet være den slave, hvis herre finder ham i gang med det, når han kommer. Jeg kan godt sige jer: han vil sætte ham over hele sin ejendom. Men hvis sådan en slave tænker i sit stille sind: Min herre er nok forsinket, og han så begynder at slå drengene og pigerne og æde og drikke sig fuld, så vil denne slaves herre dukke op den dag, han mindst venter det – i den time han ikke havde regnet med, og så vil han hugge ham midt over og give ham plads blandt de utro. Den slave, som har vidst besked med sin herres vilje, og som ikke har forberedt noget eller udført noget efter hans vilje, han skal have mange slag. Den, som ikke har kendt hans vilje, men som alligevel har gjort noget strafbart, han skal have få slag.
Enhver, som har fået meget givet, af ham skal der kræves meget –
den som blev meget betroet, af ham skal der forlanges des mere.

Det handler om ledelse – om vores måde at leve sammen på. Normalt handler forholdet mellem lønmodtager og arbejdsgiver eller for den sags skyld Herre og Tjener om at yde og

nyde – om indsats og løn – om noget for noget. Ganske enkelt og ligetil for enhver. Du gør mig en tjeneste eller udfører et stykke arbejde, og det betaler jeg dig din velfortjente løn for. Størrelsen af lønnen kan vi diskutere, men ikke princippet.
Lidt anderledes lyder det i Jesu forkyndelse – sådan lidt omvendt, for her starter du med at få din løn på forhånd, og så bliver du betroet din tjeneste. Det svarer lidt til at få dit eksamensbevis på forhånd, og så kan du ellers gå i gang med studiet. Du skal altså ikke prøves eller vurderes, før du får beviset eller præmien eller lønnen – den har du allerede, og så kan du kvit og frit gå i gang med det, du har lyst til. Som at blive døbt først og få Helligånden og gå direkte ind i Guds rige kvit og frit – så kan du ellers gå i gang med livet uden denne ellers så almindelige frygt for ikke at bestå eller være god nok eller kunne klare opgaven.
Det er jo et lidt andet ledelsesprincip end det sædvanlige – et princip, som sætter kampen for tilværelsen ud af kraft – altså kampen for at kvalificere dig på stort set alle livets områder – og også frygten for ikke at kunne leve op til kravene i tilværelsen. Du er fri – du har bestået – du er anerkendt – ja, mere end det: du er elsket. Og så er resten op til dig. Egentlig er det jo forskellen på at være livets slave eller livets herre.
Der er en grundregel i moderne ledelsesteori, der siger, at ledelse er at skabe ledelse – dvs. at få alle medarbejdere til at føle sig som og være ansvarlige ledere på arbejdspladsen – altså give enhver den frihed, som gør arbejdet lystbetonet fordi det er *mit* arbejde og *mit* ansvar - frem for at være en sur pligt, som andre har bestemt for mig – en befaling. Og på samme måde sætter evangeliet altså mennesker fri til at leve. Frygt ikke, du lille hjord, for jeres far i Himlen har besluttet at give jer alt. Frygt ikke.
Nu kom jeg så til at tænke på den frihed i forhold til vores måde at være kirke på. Vi skulle jo forkynde denne frihed til at boltre os i livet, så at sige, men sådan opfatter de færreste vel kirken i dag. De fleste vil vel sige – med en vis ret – at kirken fra gammel tid handler mere om befaling og lydighed end om frihed. Det er ligesom ikke nok at være døbt – du skal også tro og det vil sige du skal have lige præcis den tro som kirken forventer af sine medlemmer. Og som vi her i landet fremsiger lydigt og underdanigt ved hver eneste gudstjeneste – og også som betingelse for at blive døbt. I kirken – også i folkekirken - er vi under befaling, og vi bruger mange – om ikke alle – ressourcer på at holde fast i den såkaldt rette ene tro. Den eneste sande lære. Men spørgsmålet, som flere og flere stiller sig i dag med mere eller mindre dårlig samvittighed – er jo, om troen i virkeligheden kan befales. Min tro må dog være min egen frie beslutning – ikke andres befaling. De være sig nok så mange – nok så kloge – nok så hellige – nok så gamle. Kirken kan ligesom ikke slippe sit gamle autoritære ledelsesprincip – og det på trods af, at evangeliet forkynder den betingelsesløse frihed, der bunder i den betingelsesløse kærlighed. Du kan gøre, hvad du vil – du Guds eget barn! Du kan også tro, som du vil. Du skal være vågen – du skal være opmærksom på livet – du skal forvente alt. Men hvad du gør og hvad du tror på, er og bliver din frie beslutning, som kun du selv kan tage.
Spørgsmålet – og det er altså et helt afgørende vigtigt spørgsmål i dag – er om kirken kan rumme den frihed, den selv forkynder. Jeg tror, det kræver en noget anden markedsføring end den sædvanlige autoritetstro opfattelse, som skræmmer mange moderne mennesker væk fra kirken. At her kommer vi *ikke* til gudstjeneste for at adlyde de gældende trossætninger, dogmer og bekendelser – eller for at høre om den rette lære, men her kommer vi for *gennem* og *ved hjælp af* disse mange smukke vidnesbyrd, som fylder kirkens lange historie - lige fra Paulus' breve til den mest moderne teologi - at finde ind til vores eget livs dybder – at finde vores egen formulering af det, vi selv sætter højt i livet – af det vi selv tror på – af det, vi selv vil bruge vores liv til. Her får vi frihed gennem evangeliet til at finde ind til vores eget liv – vores egen tro. Som Paulus siger: *Vi fik jo ikke en fej ånd – en frygtsom slaveånd, men en ånd med kraft og kærlighed* – sandhedens ånd, som ikke udtrykker den almindelige anerkendte eneste ene vedtagne sandhed, men *min* sandhed – sandheden om *mit* liv.
For jeg er dyrebar for livets Gud, og derfor tiltror min Gud mig både evne, frihed og lyst til at søge og finde min egen inderste sandhed. Eller som jeg forstår Lukas' barske lignelse: De som i frihed tør påtage sig livets ansvar, vil få livet selv – og mere til. De som bare vil være under befaling af andre, og som selv kræver lydighed og underdanighed, skal miste alt.
Som kristne mennesker skal vi måske øve os i mere at forkynde for hinanden, hvad vi selv tror på, end hvad vi forventes at tro på. Fordi troen er vores eget anliggende – og ikke bare præstens eller kirkens. Mere samtale mellem frie, forskellige mennesker end den sædvanlige kedsommelige proces, der føres om den rette eller falske lære. Flere prædikener, som mere er vidnesbyrd om præstens egen tro eller tvivl end kedsommelige belæringer om, hvad vi som

kristne rettelig bør tro. Det har vi nemlig brug for i et frit samfund - i en fri menighed – vi har brug for virkelig at samtale om det, som er vigtigt for os – samtale ud fra vidt forskellige holdninger og opfattelser – selv de vildeste og mest fantastiske forestillinger – samtale i dette frie rum, hvor vores Gud i Himlen for længst har besluttet at give os hans rige og al hans herlighed.
Det handler om Guds tillid til det enkelte menneske – en tillid, som kirken i hvert fald ikke altid har turdet give videre uden betingelser, fordi man anlagde et noget andet menneskesyn end det, som Jesus selv gav udtryk for.

***

Ild kom jeg for at kaste over jorden, og hvor ville jeg ønske, den allerede havde fænget! Der er en dåb, jeg skal døbes med, og hvor det plager mig, indtil den er fuldbyrdet! Tror I, jeg er kommet for at skabe fred på jorden? Nej, tværtimod siger jeg: der bliver krig! Fra nu af vil der være fem i et hus, og de vil være splittede – tre mod to og to mod tre. Der skal være splid mellem far og søn, mellem søn og far – mellem mor og datter og datter og mor – svigermor og svigerdatter – svigerdatter og svigermor.

Han sagde også til skarerne:
- Når I ser en sky stige op i vest, siger I straks: der kommer en byge – og det gør der. Og når søndenvinden blæser, siger I: Det bliver varmt – og det bliver det. Hyklere! Jordens og Himlens fænomener forstår I at tyde, men tidens tegn begriber I ikke, hvordan I skal tyde? Hvorfor skønner I end ikke for jer selv, hvad der er ret? Så når du går til retten sammen med din modpart, så gør dig allerede på vejen umage for at indgå forlig med ham, så han ikke skal slæbe dig for dommeren, og dommeren skal overgive dig til betjenten, og betjenten skal kaste dig i fængsel. Jeg siger dig, du kommer ikke ud derfra, før du har betalt den sidste øre.

Nu var der på den tid nogle af de tilstedeværende, der fortalte ham om de galilæere, hvis blod, Pilatus havde blandet med blodet fra deres offerdyr.
- Så I mener, at disse galilæere var større forbrydere end alle andre galilæere, fordi de måtte udstå dette? spurgte han dem, Nej, da! Men hvis ikke *I* omvender jer, vil I alle gå til grunde på samme måde. Eller hvad med de 18, som tårnet i Siloa faldt ned over og dræbte? Mener I, at de var større skyldnere end alle andre mennesker, der bor i Jerusalem? Nej, da! Men hvis ikke *I* omvender jer, skal I alle gå til grunde.
Så fortalte han dem en historie:
- En mand plantede et figentræ i sin vingård. Han kom så hen og ledte efter frugt på det, men fandt ingen. Så sagde han til gartneren:
- Hør her, Gennem tre år er jeg nu kommet og har ledt efter frugt på dette figentræ uden at finde noget. Hug det om! Hvorfor skal det optage pladsen til ingen nytte?
- Kære herre, svarede gartneren ham, lad det stå dette år med, så skal jeg grave omkring det og gøde jorden, og så skal det nok bære frugt. Hvis ikke, så kan du jo hugge det om.

Det er et tindrende held, at vi lever, min ven – og kan danse til skønne melodier…" Sådan sang den svenske troubadour Evert Taube engang i visen: Så længe skuden kan gå. Og dermed udtrykte han egentlig det livssyn, som Lukas lader Jesus udtrykke. Et livssyn, der kommer noget på tværs af den gængse religiøse tilværelsesopfattelse, som har gennemsyret hele vores kultur på alle områder. Og det er jo egentlig mærkeligt nok, at lige på det punkt er det kristne livssyn ikke slået igennem – eller også er det ligesom blevet glemt til fordel for – hvad skal vi sige - et mere praktisk anvendeligt livssyn. Dette praktiske anvendelige livssyn kunne man

udtrykke i utallige gamle ordsprog f.eks.: Man høster som man sår – eller: Vil du nyde, må du også yde. Altså den i og for sig besnærende tankegang, at tilværelsen har en indbygget mening eller et indbygget regnskab i retning af, at intet kommer af sig selv. Hvis du vil have et godt liv, så må du også gøre noget for det – og ikke mindst – hvis du vil undgå katastrofen, så må du på en eller anden måde sikre dig. Og det er så her, religionen kommer ind med alle dens sikkerhedsforanstaltninger i form af dyrebare ofre i form af gaver eller det pæne og fromme og troende liv, som Gud tilsyneladende forlanger - den Gud, der efter sigende hersker over liv og død, og som man derfor i egen interesse bør stå sig godt med, hvis man ikke skal pådrage sig denne Guds forfærdelige vrede i form af død og sygdom og anden ulykke.

Det er ikke den Gud, Jesus forkynder, men somme tider kan man godt komme i tvivl om, hvorvidt han nogensinde er slået igennem religionens tonstunge bedrag. Jeg er ikke i tvivl om, at der findes rigtig mange kristne af navn, der tilbeder en Gud, der på den måde skal fordele sol og vind retfærdigt her på jorden – efter fortjeneste. I øjeblikket er man i det amerikanske bibelbælte i fuld gang med at henlede Guds opmærksomhed på det amerikanske præsidentvalg ved hjælp af mange og lange bønner, der skal sikre republikanerne sejren i sidste ende. Eller tænk på de mange mange fortvivlede mennesker, der i tidens løb har spurgt Gud og hvermand hvad de havde gjort af ondt, siden ulykken på den måde ramte dem så forfærdeligt. Den sidder så dybt i os denne tanke om, at vores skæbne på en eller anden måde er selvforskyldt. Der må være en Gud derude et eller andet sted, som holder regnskab med vores gøren og laden – og som tilsyneladende også dømmer og straffer efter fortjeneste.

Og nu kommer der så nogen til Jesus og skal have denne urgamle visdom bekræftet. De to katastrofer, alle talte om i Jerusalem på den tid – det var selvfølgelig Guds straf – eller hvad? Nu skal man lige tænke på, at for jødedommen var denne tankegang grundpillen i hele deres religiøse univers. Det var Gud, der havde udvalgt dette folk frem for alle andre, men folket havde ikke værdsat Guds udvælgelse, og derfor havde Gud straffet folket igen og igen og igen, sådan som vi kan læse det i vores gamle Testamente. Det var ikke filistrene eller babylonierne eller perserne eller romerne, der erobrede Israel – nej de var alle sammen redskaber i den vrede Guds hånd – og årsagen til folkets elendighed var ene og alene folkets åbenbare ulydighed mod denne retfærdige Gud.

Det er ind i denne aldeles givne tilværelsesopfattelse, Jesus siger sit klokkeklare Nej! Sådan er Gud ikke! Der er ingen sammenhæng mellem din skæbne og din skyld. Og så tilføjer han: For hvis der var det, så var ingen mennesker til. Altså hvis vi selv skulle sikre os livet på den ene eller anden måde – så var vi ikke til. Eller for den sags skyld, hvis nogen religion eller andre menneskelige påhit skulle sikre os en anstændig tilværelse.

Nej, vi er ganske som figentræet i lignelsen overladt til gartnerens – ja, det må vel være kærlighed. Den kærlighed, der får ham til at give det elendige træ en chance til – selv om også alt taler for, at det bare skal hugges om og fjernes. Hvad skal det stå der og fylde op for til ingen verdens nytte?

Og det er så det, der er vores grundvilkår, og derfor er det et tindrende held, at vi lever, min ven. Et tindrende held, at vi så at sige har den gartner, vi har, for det er hans skyld, at vi ikke for længst er blevet hugget om og brugt til brænde, så vi da kan gøre en smule gavn. Vi burde ikke være i live, hvis tilværelsen virkelig byggede på retfærdighed.

Og så forstår vi måske, hvilken fantastisk gave, livet er. Og det er selvfølgelig dér, Jesus og Lukas vil have os hen. Væk fra enhver dyrkelse af vores egen fortræffelige indsats som mennesker – væk fra enhver form for selvros såvel i det ydre som det indre. Væk fra enhver form for forskelsbehandling af mennesker, for der er jo ingen, der i denne sammenhæng har noget at rose sig af. Og det vil sige væk fra såvel religion som politik, for det ene bedrag er værre end det andet.

Og så vil de have os hen til sandheden. Sandheden om os selv og vores liv, som altså ikke beror på nogen retfærdighed – ikke på dette eller hint fortrin frem for andre – ikke på nogen religiøs tro eller noget politisk program – ikke på vores nok så velmente indsats, men alene på den umådelige kærlighed, som giver os endnu en chance på trods af al rimelighed.

Og hvis denne underlige tilværelsesopfattelse får lov til at snige sig ind bag om alt det, vi har bygget op omkring vores liv – og det er jo derfor vi er samlet til gudstjeneste i dag: for at åbne bare en lille sprække i det panser, vi til daglig omgiver os med i alle vores dyrebare livsløgne – men hvis denne kærlighed får lov til at overmande os bare et øjeblik – i gudstjenestens hellige øjeblik – ja, så tror jeg også, vi vil få en ubændig trang til at leve – leve mens vi kan. Lukke livets umådelige gave op med glæde og strålende øjne. Opgive alle vores kunstige forsøg på at

sikre os livet og holde det fast, men bare bruge alt, hvad vi har i os nu, mens vi er så heldige at leve. Det tror jeg, er den egentlige omvendelse, Jesus taler om – omvendelsen til livet - til at leve som levende og ikke som døde. Mens vi kan.
Det er et tindrende held, at vi lever, min ven – og kan danse til skønne melodier…

***

Engang underviste han i en af synagogerne på en sabbat. Se, nu var der en kvinde til stede, der havde haft en særlig sygdom i 18 år. Hun var helt sammenkrummet, ude af stand til at rejse sig i fuld højde. Da Jesus fik øje på hende, kaldte han hende til sig og sagde:
Lille mor, du er blevet løst fra din sygdom. Så lagde han sin hånd på hende, og straks kunne hun rette sig op, og hun lovpriste Gud. Men så tog synagogeforstanderen ellers ordet. Han var vred over, at Jesus havde helbredt på en sabbat, så han sagde til forsamlingen:
- Der er altså seks dage, hvor man bør arbejde. På dem kan I komme og blive helbredt, men ikke på sabbatsdagen.
- Din hykler! svarede Jesus ham, hvem af jer løser ikke sin okse eller sit æsel fra fodertruget på en sabbat og fører det hen, så det kan drikke? Men hende her – en Abrahams datter, som Satan har holdt lænket - tænk engang i 18 år - skulle hun ikke kunne blive løst fra disse lænker, bare fordi det er sabbat i dag?
Da han sagde dette, blev alle hans modstandere skamfulde, mens hele forsamlingen frydede sig over alle de herlige ting, der skete gennem ham.

- Guds kongedømme, sagde han engang, hvad minder det om? Hvad skal jeg sammenligne det med? Jo, det ligner et sennepsfrø, som et menneske tog og smed ind i sin have. Det voksede op og blev til et træ, hvor Himlens fugle kom og byggede rede i dets grene.
- Hvormed skal jeg sammenligne Guds kongedømme? sagde han igen. Jo, det ligner surdej, som en kvinde ældtede ind i tre mål mel, indtil det hele var gennemsyret.

På den måde kom Jesus igennem byer og landsbyer, hvor han underviste, mens han var på vej mod Jerusalem.

- Mester! var der en, der engang spurgte ham, er det kun få, der bliver frelst?
- Stræb efter at gå ind gennem den snævre dør, svarede han, for jeg kan fortælle jer, at mange vil søge at komme ind uden at kunne det. Fra det øjeblik, hvor husherren har rejst sig og lukket døren, og hvor I står udenfor og begynder at banke på døren og beder:
- Luk op for os, gode herre!
Da vil han svare jer:
- Jeg aner ikke, hvor I kommer fra.
- Jamen, vi spiste og drak jo sammen med dig, vil I så hævde, og det var i vores gader, du underviste.
- Jeg siger jer, vil han gentage, jeg aner ikke, hvor I kommer fra. Gå væk med jer, alle I, som begår uret. Gråd og tænderskæren skal fylde jer, når I ser Abraham, Isak og Jakob sammen med alle profeterne i Guds kongedømme, mens I selv kastes udenfor. De skal komme fra øst og vest – fra nord og syd og sidde til bords under Guds kongedømme, og se, på den måde skal de sidste blive de første og de første de sidste.

På den tid kom nogle farisæere hen til ham og sagde:
- Rejs væk herfra, for Herodes er ude på at slå dig ihjel.
- Gå hen og fortæl den ræv, sagde han, at i dag og i morgen uddriver jeg dæmoner og foretager helbredelser – men på tredjedagen bliver jeg fuldkommen. Nej, i dag og i morgen og den næste dag bør jeg fortsætte, for det passer sig ikke for en profet at blive dræbt udenfor Jerusalem.
- Åh, Jerusalem, Jerusalem! Du som dræber profeterne og stener dem, der er udsendt til dig. Hvor mange gange har jeg ønsket at samle dine børn, som en høne samler sine kyllinger under sine vinger – men I ville ikke! Hør nu her! Jeres hus bliver overladt til jer selv. Ja, jeg siger jer: I skal ikke mere se mig, før den dag oprinder, hvor I siger: Velsignet være han, som kommer i Herrens navn!
Se, engang hændte det, at han kom ind i en af de ledende farisæeres hjem på en sabbat for at holde måltid – og de holdt øje med ham. Så står der et menneske foran ham med ødem i hele kroppen, så Jesus henvendte sig til de lovkyndige og farisæerne og spurgte:
- Er det tilladt at helbrede på sabbatten eller ej? Men de tav. Så tog han fat i manden, helbredte ham og lod ham gå.
- Hvem af jer, sagde han så til dem, ville ikke straks redde jeres søn eller okse op, hvis de var faldet i en grøft, selv om det var sabbat? Det kunne de ikke svare på.
Så fortalte han en historie til de indbudte, da han lagde mærke til, hvordan de udsøgte sig de øverste pladser:
- Når nogen inviterer dig til bryllup, sagde han, så læg dig ikke på den øverste plads. Det kan jo være, der er inviteret en, der er fornemmere end dig, så han, der har inviteret både dig og ham, kommer hen til dig og siger: Giv din plads til ham her! Så må du med skam indtage den nederste plads. Nej, når du bliver inviteret, så gå hen og læg dig på den nederste plads. Så kommer han, der har inviteret dig måske hen og siger: Sæt dig højere op, min ven! Så vil du blive hædret foran alle dem, der sidder til bords sammen med dig. For enhver, der ophøjer sig selv, skal ydmyges, og den, der ydmyger sig selv, skal ophøjes.

Jeg synes, det er umiddelbart vanskeligt at forstå den lignelse, Lukas fortæller i dag – en fortælling, som synes at opfordre til falsk beskedenhed. Vi ønsker alle sammen at sidde til højbords i ære og værdighed. *Længe nok har jeg bondepige været - Længe nok har hun tyske frøken blæret sig i mit sæde og jeg gnavet ben. Nu vil jeg glad – sidde hvor jeg sad…* Sådan synger vi med sønderjyderne om vores modersmål – og sådan er det jo. Æres den der æres bør – og til æresbevisningerne hører fra gammel tid de øverste pladser ved bordet. Selv Jesu disciple kunne jo skændes bravt om disse øverste pladser i Guds rige ved det himmelske måltid. Og det piller Lukas sådan set ikke ved – hele det system – men han fremfører en smart strategi – eller man skulle måske sige en forsigtighedsregel: Pas nu på, at I virkelig også hører til på de øverste pladser, så måske var det det sikreste at sætte sig nederst, så I ikke risikerer den ydmygelse det må være at blive flyttet ned i alle gæsternes påsyn. Til gengæld kan I jo så risikere at blive flyttet op – og hvem vil ikke gerne det? I alle gæsternes påsyn.

Når man tænker på, hvad Lukas ellers forkynder i sit evangelium, så virker sådan en forsigtighedsregel jo mildest talt malplaceret, når den bare sådan står for sig selv. Til gengæld er det en af de fortællinger menigheden i Den danske folkekirke virkelig har taget til sig, så når man kommer i kirken, sætter man sig konsekvent længst væk fra præsten – hvis man da ikke vælger den løsning slet ikke at komme, så man heller ikke risikerer at komme i klemme. På den anden side er det jo så underligt, at når man så bliver bedt om at sætte sig højere op, hvad man jo gør, når der indbydes til altergang, som vel godt kan siges at være en slags højbords – ja, så vægrer man sig mange gange og vælger at blive siddende dernede på de nederste pladser. Men måske er det fordi, at her i kirken er de nederste pladser faktisk de øverste og de øverste

nederst. Nærmest Kristus – nærmest Gud – det er altid de ydmyge pladser – blandt røvere, syndere, toldere og andre foragtelige personer – de dovne og karakterløse – de som ikke yder "noget for noget" i dette perfekte samfund. *Han satte sig selv i de nederstes sted* hedder det om denne Jesus i Hans Anker Jørgensens salme, og måske går hele opfordringen på at være sammen med ham dernede i den lave ende. Hvorfor – fordi det er der, livet er. Fordi livet leves bedst nedefra. Måske kun nedefra. Ja, måske taler Jesus i virkeligheden om sig selv. Var der nogen, der burde sidde til højbords, så var det vel Guds søn, men af en eller anden grund satte han sig allernederst:

Verden går i dit ledebånd – dig dog svøbte en kvindes hånd! Du som har skabt og styrer alt – blev dog på skød barnlille kaldt – fattig du kom til jorden ned – adlede armod og usselhed.

Sådan undrer Grundtvig sig i en julesalme over den beslutning, at den almægtige Gud viste sig som et menneske hernede på den mørke jord - og dermed gjorde de nederste pladser rent ud guddommelige: *Himlens lys kom i dig til jord – rige vi blev til evig tid.*

I øvrigt er det altid sjovest nede på de nederste pladser, hvor man ikke behøver være så højtidelige som oppe i rampelyset på de fine pladser. Og der tror jeg egentlig, kirken har et meget stort problem – netop med den højtidelighed, som så nemt bliver påtaget – eller ligefrem befalet. Ti nu stille og rejs dig op og sæt dig ned på de rigtige tidspunkter og se åndelig ud og lyt til Guds Ord og få så de unger til at lytte med – og da kan det være en befrielse at sidde nede på de nederste bænke og bare være sig selv – uden hele den opstyltede og programmerede højtid. Sand højtid kommer ikke af at følge de gældende ritualer og forordninger – sand højtid kommer måske af at være sig selv sammen med den Gud, der satte sig i de nederstes sted. Sand højtid er, når livet leves fuldt og helt. Det er vel det, alle disse mirakuløse helbredelser handler om: at netop denne Jesus kunne gøre de nederstes liv helt igen. Alle de vanføre, besatte, spedalske – alle de ramte, sørgende, ydmygede og fornedrede mennesker kunne han hele – måske fordi han vendte op og ned på tilværelsens orden. Gjorde de syge raske – gjorde de døde levende – gjorde de store små og de små store – satte de nederste øverst og de øverste nederst. Lod Himlens lys skinne lige her på jorden, så alt det forlorne - alt det kunstigt højtidelige måtte falde sammen for den virkelighed, dette lys afslørede – at der ikke er forskel på mennesker – at enhver rangorden er kunstig og forloren.

Må man godt hele mennesker på en helligdag? spørger Jesus med bidende ironi imod hele den kunstigt opstyltede lovformelighed og sabbatshøjtidelighed, som forvanskede og fordrejede selve livet. Tænk nu, hvis et menneske, eller bare et dyr kom til skade – måtte man så af forloren højtidsstemning ikke komme dem til hjælp?

I gamle dage skulle man gå i kirke om søndagen – og helst ikke lave andet, for det var Herrens dag. Og Herren blev åbenbart opfattet som noget af det mest kedsommelige man kunne forestille sig – en lang søndag eftermiddag efter en lang gudstjeneste med lange salmer og en lang lang prædiken af den sortklædte præst. Livet skulle bogstaveligt talt stå stille om søndagen. Også selv om det lige var den dag, man kunne bjærge høsten, fordi det var godt vejr, og i morgen kommer regnen. Men man frygtede, at livets Gud var en Gud, der blev vred, hvis man ikke gjorde, som han sagde. Hvis man ikke troede, som man skulle. Man frygtede Guds vrede i form af sygdom og misvækst. Tænk, sådan en gudsopfattelse, sådan en livsopfattelse – og ve den arme bonde, der trodsede kirkens bud og høstede om søndagen…

Han satte sig selv i de nederstes sted. Han satte sig op mod de stores fortræd.

Han satte sig ind i de yderstes nød. Han satte sig ud over dødsangst og død.

Alt sammen for frihedens skyld – for skønsomheden til at være menneske – nænsomheden – kærligheden, som bryder alle love og forordninger i livets navn. Alle skrevne som uskrevne regler for god opførsel. For livet handler ikke om at opføre sig på den eller den vedtagne måde, men om at leve, sådan som dit eget menneskehjerte tilsiger dig at leve: frimodigt, opmærksomt, kærligt.

***

Henvendt til ham, der havde indbudt ham, sagde han nu:

- Når du arrangerer en frokost eller en middag, så lad være med at indbyde dine venner eller brødre eller din familie eller dine rige naboer. Så behøver de heller ikke indbyde dig som tak for sidst - som en slags betaling til dig. Nej, når du holder fest, så indbyd fattige, krøblinge, lamme og blinde. Så skal du være velsignet, for

de har ikke noget at betale dig tilbage med. Til gengæld vil du få det tilbage i form af de retfærdiges opstandelse.
Da en af gæsterne hørte det, sagde han til Jesus:
- Velsignet være han, som holder måltid i Guds kongedømme.
- Der var engang en mand, sagde han til ham, der arrangerede en stor middag og inviterede mange. Lige før middagen sendte han sin slave ud for at sige til de indbudte:
- Kom, maden er allerede serveret.
Men de begyndte alle som en at undskylde sig. Den første sagde til ham:
- Jeg har købt en mark og bliver nødt til at gå ud og se på den. Jeg beder dig have mig undskyldt.
- Jeg har købt fem spand okser, sagde en anden, dem skal jeg hen og godkende. Jeg beder dig have mig undskyldt.
- Jeg har lige giftet mig, sagde en tredje, og derfor kan jeg ikke komme.
Slaven gik nu tilbage og fortalte det til sin herre. Så blev husherren vred:
- Skynd dig ud på byens gader og stræder, sagde han til sin slave, og hent de fattige og forkrøblede, de blinde og lamme herind.
- Det er sket, som du befalede, sagde slaven lidt efter, men der er stadig plads.
- Så gå ud på landevejene og ved gærderne, sagde herren til sin slave, og nød dem til at komme, så mit hus kan blive fyldt. For det kan jeg sige jer: ingen af de mænd, som er blevet indbudt, skal smage mit festmåltid.

Som sædvanlig bryder Jesus endnu engang med al god og sømmelig orden. Alt det, vi ligesom pakker vores liv ind i og tager på os – alle disse regler og normer for god opførsel. I det små såvel som i det store. Der er noget man gør, og der er noget, man bestemt ikke gør, og for mange mennesker – måske ikke mindst i de bedre kredse - er det helt afgørende vigtigt, at man følger alle disse forskellige normer, hvis man ellers vil være med i det pæne selskab. Alt det fejer Jesus tilsyneladende af bordet til fordel for noget, der er vigtigere. Og hvad er så det? Ja, han kalder det åbenbart 'de retfærdiges opstandelse'…

I Kasper Rostrups dejlige film 'Dansen med Regitze' med Ghita Nørby og Frits Helmuth i hovedrollerne fortælles det i et tilbageblik, hvordan Regitze en juleaften var kommet til at invitere en hjemløs spritter, som så havde taget alle vennerne med – og tværtimod at blive den katastrofe, man kunne frygte, så blev det jo en uforglemmelig juleaften – den, man fortalte historier om længe efter med stor glæde. Og måske ved vi det egentlig godt et sted derinde i vores hjertes skjulte lønkammer – at det er, når vi bryder med det vedtagne – når vi gør det uventede - ja, når vi bryder ud af vores begrænsninger – at vi virkelig lever, så vores liv bliver en fortælling værd. Det er vel derfor vores hjerte smiler og nikker, når vi hører alle disse fortællinger, Jesus fortæller om mennesker, der brød ud af normen og gjorde det uventede og overraskende. Ham, der hjalp sin fjende, så han blev hans næste. Ham, der betalte samme løn for ulige arbejde. Ham, der tog imod sin uvorne søn med åbne arme. Ham, der snød sin arbejdsgiver, fordi han var blevet fyret og så ham i dag, der går ud og inviterer alle de arme og elendige til middag. Vi burde jo blive forargede – og nogen bliver det måske også, men inderst inde glæder vi os.

Det er et gennemgående træk ved disse fortællinger, at der opstår en situation, der stiller mennesker overfor et valg. Han kunne jo være gået forbi, den barmhjertige samaritaner, som præsten og levitten gjorde – han kunne jo have givet lige løn for lige arbejde, den alt for gode vingårdsejer – han kunne jo have straffet sin uvorne søn, denne kærlige far, og de kunne jo bare være blevet rigtig kede af det og have følt sig krænket – ham, der blev fyret og ham, hvis invitation blev afslået.
Når livet melder sig – som regel i form af et medmenneske – hvordan reagerer vi så? Hvis vi da overhovedet reagerer. Tør vi – eller *kan* vi overhovedet sprudle og boble over af liv, som dem, Jesus fortæller om?

Det turde dagens helt i hvert fald. På trods af den åbenlyse fornærmelse, han var blevet udsat for – ovenikøbet af sine venner og bekendte. I andre udgaver af den samme historie er manden en konge, og han hævner fornærmelsen ved at slå de indbudte ihjel og brænde deres byer ned. Måske ikke helt i Jesu ånd, men altså, det *er* en grov fornærmelse at afslå en invitation. Men i stedet for at lade sig slå ud af denne fornærmelse og aflyse festen, som de fleste nok havde gjort, så sprudler han – så lever han op. Ja, man kunne fristes til at sige: *Så opstår han.* I hvert fald gør han noget uhørt og bliver dermed til en uventet og overraskende velsignelse for arme og elendige mennesker. Præcis som i de andre fortællinger, der også indeholder sådan en uventet glæde til mennesker, der frygtede det værste – og det med god grund. Den døende mand i grøften, de dovne arbejdere, der kun havde arbejdet en time – sønnen, der havde ødslet formuen væk – skyldnerne, der pludselig fik halveret deres gæld - og så disse fattige, krøblinge, blinde og lamme, der pludselig kom til stor fest. Og det er måske netop dette uhørte, spontane, boblende sprudlende liv, Jesus kalder for 'de retfærdiges opstandelse.'

Hvordan skal jeg leve? spørger du måske en gang imellem. Hvordan bliver jeg ligesom klædt på til livet? Og så går du her hen i kirken for at få svar – for at blive klædt på. Og her får du så ikke noget, du kan tage på – ikke nogen kristelig moral, du kan dække dig ind med – ikke nogen love og regler, du kan holde dig til – Nej, du får den ene overraskende fortælling efter den anden – alle de fortællinger, som Jesus fortæller - og ikke mindst fortællingen *om* Jesus, der jo selv brød alle normer, love og regler – både som Gud og som menneske – og overraskede alt og alle, så fortællingen om ham lever den dag i dag. End ikke den visse død og den lukkede grav kunne holde ham på plads.

Der er det særlige ved alle disse fortællinger, vi hører her, at man ikke rigtig kan tage dem til sig og gøre dem til sine egne, ligesom man ikke rigtig kan iføre sig kristendommen, så man bliver en god, troende kristen. Og når jeg går i kirke, så er det måske heller ikke så meget for at blive klædt på eller for den sags skyld blive troende, som det er for at blive *afklædt* hele den tunge oppakning jeg slæber rundt på af normer og regler og konventioner for, hvordan jeg skal leve – hvad jeg skal finde mig i og hvad jeg ikke skal finde mig i – hvad jeg bør og hvad jeg ikke bør – hvad jeg skal tro på, og hvad jeg bestemt ikke skal tro på - hvad jeg skylder at gøre og hvad der ikke er så vigtigt. Alle de begrænsninger, der egentlig bunder i en gedigen angst både for livet og for døden. Det er hele denne tunge tunge oppakning, jeg håber, gudstjenestens fællesskab ligesom løfter af mig, så jeg bliver fri og letsindig nok til at hengive mig til det sprudlende spontane og sært uoverlagte liv, Jesus fortalte om og som han selv var – så også mit liv kan blive en god fortælling – så også jeg kan få lov til blive til en velsignelse for intetanende mennesker – så også jeg kan få lov til at stå op til livet, når det melder sig – på trods af synd og død og fornærmelser og alle mine egne svigt og al min frygt for ikke at være god nok – for ikke at slå til – for ikke at komme i himlen til sin tid, hvis ikke jeg gør, som der bliver sagt.
Her får jeg at vide, at alt det skal jeg slet slet ikke bekymre mig om. For alle mine ubetalte regninger er blevet betalt – alle mine udeståender er blevet indfriet – så nu kan jeg bare leve frit som det menneske, jeg nu engang er – leve med den frimodighed og letsindighed, der i sig selv er en smittende velsignelse.

Egentlig er det en fantastisk tillidserklæring til mennesker, når vi sådan bliver sat fri til at være os selv. De fleste religioner og det meste af den livsvisdom, vi kender, handler om at begrænse menneskers frie udfoldelse, så de ikke gør for meget skade på sig selv og på andre ikke mindst. Så vi arme og elendige syndere dog kan være til nytte for vores samfund og ikke til skade. Men her oplever vi et andet menneskesyn, hvor der stilles store forventninger – *ikke* til at vi overholder loven og gør, som der bliver sagt – ikke til at vi bliver gode samfundsborgere og gode troende kristne - men til at vi lytter til og også efterlever vores eget gudbenådede menneskehjertes inderste og så mange gange undertrykte og fortrængte kald ud i dette sprudlende opstandelsesliv, vi hører om, og som åbenbart er livet efter Guds mening.

***

Efterhånden fulgte store skarer Jesus, så på et tidspunkt vendte han sig om og sagde til dem:
- Hvis nogen kommer til mig og ikke tør give slip på sin egen far og mor, kone og børn, brødre og søstre – ja, sit eget liv, kan han ikke være min tilhænger. Den, som ikke bærer sit kors og kommer med mig, kan ikke være min tilhænger. Hvis én vil i gang med at bygge et tårn, sætter han sig så ikke først ned og udregner omkostningerne, for at se om han har råd til at gennemføre projektet? Han skulle jo nødig have lagt fundamentet uden at være i stand til at fuldføre byggeriet, så alle, der ser det begynder at håne ham: Sikke dog et menneske, der begyndte at bygge, men ikke kunne gøre det færdigt!
Eller hvilken konge, der planlægger at gå i krig med en anden konge, sætter sig ikke først ned og lægger råd op om, hvorvidt han er i stand til med ti tusind mand at møde ham, der kommer imod ham med tyve tusind? Og hvis ikke sender han en udsending og forhandler om fred, mens han endnu er langt borte. På samme måde kan ingen af jer, der ikke opgiver alt, hvad han ejer, være min tilhænger.
Salt er en god ting, men hvis selv saltet bliver smagløst, hvad skal man så salte med? Det dur hverken til jorden eller som gødning. Man smider det ud. Den, som har ører at høre med, han høre!

Jesu disciple har stort set alle det til fælles, at de har fået en voldsom død - korsfæstet, halshugget, savet i stykker, brændt og hvad ved jeg. Og det har de, fordi de fulgte deres Herre og mester – de forlod alt og gav afkald på alt, hvad vi ellers kalder livets goder, for dette ene at forkynde Kristus for mennesker. Og det var åbenbart ikke særlig populært – især ikke i ledende politiske og religiøse kredse. Derfor blev de forfulgt for deres tro – de blev martyrer, som det hedder – eller blodvidner – og derfor har kirken selvfølgelig ophøjet dem til en særlig hædersplads, så de nu står her på alteret kirken – blandt mange andre steder og ser på alle os ganske almindelige mennesker, der måske nok har en lille smule svært ved at leve op til martyrværdigheden i vores eget kristne liv.
For det er jo den, Lukas lader Jesus tale om. Om at tage sit kors op og følge den korsfæstede Kristus – at leve sit liv lidenskabeligt som han gjorde – at lide for sin tro eller sin kærlighed – at dø, om så det gælder. For det at forkynde Kristus kræver åbenbart, at man siger farvel til alt det, vi ellers hæger om i vores liv. Selv den nære familie.
Og det gør det selvfølgelig – hvis vi skal tage Jesu ord alvorligt - lidt svært sådan at hygge sig med kristendommen. Forstået på den måde, at man måske godt kan overveje, om man som en god forbruger kan få noget ud af at være kristen. Hvad gavner det mig f.eks. at gå i kirke – at være døbt osv.? Jeg har lige hørt, at folk, der går i kirke, lever længere end andre – og det er måske derfor både kirkesangeren og jeg selv stadig ser fantastisk ungdommelige ud efter mere end 25 års intens kirkegang - og sådan kunne man jo godt gøre sig sine overvejelser om, hvorvidt det kan betale sig at være kristen. Hvad får vi for kirkeskatten ud over en smuk begravelse?
Men det ser altså ud som om, at det slet ikke er et spørgsmål om at opnå noget – et længere eller bedre liv f.eks. – et lykkeligere liv, når vi taler om kristendom – tværtimod. At være virkelig kristen betyder umiddelbart kamp, ensomhed, modstand, forfølgelse og til sidst som regel en voldsom død. I hvert fald hvis du vil være Jesu discipel. Og advarslen om at være halvhjertet kommer klart til udtryk i de to små lignelser om mænd med store planer, som bare ikke kunne gennemføres. Hvad enten man nu vil bygge et tårn eller føre en krig. Eller være kristen.
Det ser altså ud til, at det at være Jesu discipel handler om at give sit liv væk – at miste alt. Måske med udsigt til at blive foreviget som statue et eller andet sted – eller få en kirke opkaldt efter sig - eller – hvis man er katolik – at blive ophøjet eller kåret til helgen!
Modsætningen til dette voldsomme krav om efterfølgelse – ja, det er vel vores almindelige danske hyggelige tilværelsesopfattelse, som bl.a. kommer til udtryk i vores nationaldigter, Halfdan Rasmussens populære digt: Noget om helte, hvor han lovpriser det stille og rolige liv – kolonihavelivet, kunne man vel sige: *Livet er en morgengave, sjælen er et pilgrimskor. Der står krokus i min have, der står øller på mit bord. Under himlen hænger lærken som et fjernt bevinget frø, for en lærke tænker hverken på at kæmpe eller dø.* Og så videre, og så videre. Det er hyldestdigtet til det gode,

stille og nære liv i pagt med naturen, og det er måske også derfor, det er så populært – ikke mindst hos os i Danmark. For vi er jo nu engang ikke skabte til højhed og blæst, som det hedder. Vi kan så godt lide at hygge os i det små – og for mig selv er Paradis en god frokost sammen med familie og venner i sommerhuset en sommerdag med solskin gennem grønne træer. Livet bliver ikke bedre!
Og så alligevel tror jeg ikke, denne halfdanrasmussenske tilværelsesopfattelse holder overfor virkeligheden. Jeg tror netop vi som mennesker *er* skabt til højhed og blæst. Vi *er* skabt til at kæmpe med vores liv og vores fællesskaber – vi *er* skabt til at søge sandheden og kæmpe for friheden. Vi *er* skabt til højtid og Helligånd. Fordi vi er mennesker – mennesker der er skabt i Guds eget billede. Og jeg tror, det var det, Jesus prøvede at fortælle mennesker – hvem de i virkeligheden var og hvad de i virkeligheden kunne og skulle med deres liv.
I sidste ende handler det vel om at turde lade sig gribe af noget – noget, som gør alt andet mindre betydningsfuldt. Om pludselig at kunne se og vide, hvor man hører til, og hvad mit liv skal bruges til. Så det får mening og ikke bare forbliver et behageligt kolonihaveliv på det jævne. Og så kan der ske det mirakel, at man pludselig træder ud af sin gode og hyggelige dagligdag – og så bliver ens liv på en måde et højtidsliv – og ikke mindst et omblæst liv, som stiller krav om andet og mere end en hyggelig dagligdag eller et langt og lykkeligt familieliv. Eller rettere, så er hemmeligheden vel, at netop sådan et utrygt og farligt og modsætningsfyldt liv netop er et lykkeligt liv – et levet liv – et sandt liv - i modsætning til hvad vi troede.
Lykken er noget af et fortærsket begreb, men et bud på lykken kunne være at vide, at man er, hvor man skal være. Og ulykken er så tilsvarende at vide at man er, hvor man ikke skal være. Jeg tror ikke, lykken har noget at gøre med rigdom og sundhed og et langt liv i familiens skød. Det er rent held. Lykken er at vide, at jeg lever mit liv som det menneske, jeg er. Lever fuldt og helt – det vil sige i troskab mod mig selv, så jeg ikke gemmer mig af frygt for konflikten eller for husfredens og hyggens skyld, men siger både ja og nej, så det kan høres.
Du kan søge tryghed i dit liv, og du kan søge sandheden. Men du kan ikke søge begge dele, for det ene udelukker det andet. For det meste søger vi tryghed for os selv og for vores, og religionerne giver os ret i, at det er det, vi skal, for de har jo netop til opgave at skaffe os tryghed i vores liv. Det er det, de religiøse anvisninger går ud på – det er det, traditionen handler om - det er det, religionens guder er der for – at sørge for at jeg kan være tryg, som så mange – også moderne kristne - salmer handler om. Tryghed og fred. "Så sover vi godt!" Som om det var det, vi skulle.
Men er det ikke vanvid at ville søge tryghed og fred netop hos den Jesus, der taler om alt andet end tryghed. Der taler om kamp og det vilde engagement – om en tindrende lidenskab, der netop er ligeglad med både liv og sikkerhed og fællesskabets tryghed i familie og samfund og religion - for det ene at være, hvor du skal være som menneske – som kristen – derude i livets kampe og nederlag og sejre. Derude, hvor det at give det hele væk er en selvfølgelighed, hvor det at dø er at opstå.
Et sandt liv er ikke at eje sandheden – det er netop et trygt liv – et sikkert liv – religionens og traditionens liv. Nej, et sandt liv er at *søge* sandheden – at følge den Kristus, som er vejen og sandheden og livet med al den usikkerhed, tvivl og ensomhed, det medfører. Han har ikke givet os nogen sikker anvisning på et lykkeligt og sandt liv – bare dette: Følg mig, så skal du leve. Men du må selv finde ud af, hvad det indebærer. Tør du det?

Evangeliet er talt til trygge mennesker, der helst vil have deres på det tørre – gerne med lidt kristendom i bagagen. Og det er talt for at rive os ud af vores tryghed og vores sikkerhed, fordi der ikke er skabt sandt liv i den. Tryghed handler om at overleve, mens evangeliet taler om at sætte livet til for det og for den sandhed, du tror på. Og det kan godt være, det lyder både ufestligt og ubelejligt, men sådan er det altså med det. Og jeg tror på, at hvis mit liv skal have mening – hvis det skal blive et sandt liv - så er det ikke Halfdan Rasmussen og hans mange ligesindede, men den vilde Jesus jeg ser hen til, for livet er alligevel livet værd.
Og derfor er det godt at komme i kirke til højtid og høre det igen og blive anfægtet af sandheden – og det er godt, at alle disse martyrer står oppe på alteret og ser på os og gennemskuer vores trygge liv med deres evindelige irriterende spørgsmål: Og hvad havde du så tænkt dig at gøre med dit liv?

***

Alle tolderne og synderne holdt sig nær ved Jesus for at høre ham, så både farisæerne og teologerne skumlede og sagde:
- Den mand tager imod notoriske syndere og spiser sammen med dem.
Så fortalte han dem følgende historie:
- Hvis I havde 100 får og havde mistet bare ét af dem, hvem af jer ville så ikke efterlade de 99 i ødemarken og gå ud efter det fortabte, indtil han finder det? Og når han så finder det, lægger han det op på sine skuldre af lutter glæde. Når han kommer hjem, sammenkalder han venner og naboer og siger:
- Glæd jer sammen med mig! for jeg har fundet mit får, som jeg havde mistet.
Jeg kan fortælle jer, at der på samme måde vil blive større glæde i Himlen over én synder, der omvender sig, end over 99 retfærdige, der ikke har brug for omvendelse.
Eller hvis en kone, der har ti drakmer, mister én af dem, tænder hun så ikke lys og fejer hele huset og leder og leder, indtil hun finder den? Når hun så har fundet den, sammenkalder hun venner og naboer og siger:
Glæd jer med mig, for jeg har fundet min drakme, som jeg havde mistet.
Sådan, kan jeg sige jer, bliver der glæde for Guds engle over én forbryder, der omvender sig.

Et af de allertidligste billeder af Jesus, vi kender, er billedet af hyrden med det lille bortløbne lam på skuldrene. Og det er måske ikke så underligt, for netop det billede udtrykker et af de helt grundlæggende forhold i kristendommen, nemlig tilgivelsen – eller som vi siger i trosbekendelsen: syndernes forladelse. Ifølge evangelierne var det et bemærkelsesværdigt træk hos Jesus, at han omgikkes det jødiske samfunds udstødte mennesker – altså især de, som den etablerede religion og moral havde forkastet som dårlige – i bedste fald unyttige mennesker. Han rørte ved de urørlige og han indbød de elendige til et åbent måltidsfællesskab i det, han provokerende nok kaldte Guds rige. Og dermed brød han fuldstændig med den herskende religiøse og politiske tankegang, der opdelte samfundet i de gode og retfærdige på den ene side og synderne og de elendige på den anden – adskilt ved et uoverstigeligt skel. Hyrdebilledet er derfor billedet af en ny menneskelighed, der ser det enkelte fortabte eller såkaldt syndige menneske som et uundværligt og umisteligt medmenneske og ikke som en synder eller oprører mod Guds lov, som retfærdige folk bør holde sig for gode til at omgås, hvis ikke de selv vil risikere at blive besmittet med synden og måske endda besmitte hele samfundet.
Dengang Jesus skulle henrettes, gjorde præsterne og de skriftkloge sig visse overvejelser og en af dem blev udtalt af ypperstepræsten: Det er bedre, at ét menneske dør, end at hele samfundet går til grunde. Og dermed udtrykkes altså den almindeligt udbredte tankegang, at ét enkelt menneskes betydning slet ikke tåler sammenligning med samfundet som helhed – og derfor kan man sagtens og med god samvittighed ofre et enkelt eller nogle få mennesker, hvis det tjener samfundets ve og vel.
Det er den tankegang, der retfærdiggør krig, hvor man planlægger omkostninger i form af menneskeliv for at se om det kan betale sig – og det er aktuelt set den samme tankegang, der retfærdiggør umenneskelige overgreb mod f.eks. flygtninge og asylansøgere. Samfundet – helheden - er ikke tjent med barmhjertighed mod disse ganske få mennesker, og derfor behandler vi dem, som vi gør med højrøstet god samvittighed.
Men vi hører også protester mod denne holdning, og protesterne går netop på det enkelte menneskes skæbne frem for det retfærdige eller det rimelige i sagen. Og det er dybest set udtryk for en kristen tankegang. Det er billedet af hyrden, der kerer sig om det enkelte fortabte får, som en ellers fornuftig hyrde af hensyn til helheden blot ville skrive på tabskontoen. Hvor der handles, der spildes! Og vi må nok erkende, at vores fædreland i øjeblikket styres af særdeles fornuftige hyrder med stor sans for helhedens betydning.

For Jesus var kampen mod den etablerede, statsautoriserede retfærdighed - repræsenteret ved farisæerne og de skriftkloge præster – ikke blot et hovedanliggende, det var selve formålet med hans prædiken og med hele hans offentlige liv. Og når Jesus i den grad har kunnet leve videre igennem 2000 år, så skyldes det ikke mindst, at den kamp er fortsat igennem alle årene.

Kampen for ethvert menneskes umistelige og uerstattelige værdi. Hvor samfundet opdrager mennesker til retfærdighed af hensyn til helheden – forkynder Jesus barmhjertighed af hensyn til det enkelte menneske. Hvor samfundet betragter det enkelte menneske som middel for en guddommelig helhed – forkynder Jesus det enkelte menneske som tilværelsens guddommelige mål.
Og mere forskelligt kan man ikke se på forholdet mellem det enkelte menneske og samfundet. Er mennesket til for samfundets skyld, eller er det omvendt samfundet, der skal tjene det enkelte menneske. Eller som Jesus selv siger det i et af sine opgør med de meget lovtro og fromme jøder: Mennesket er ikke til for hviledagens skyld – det er omvendt: hviledagen er til for menneskets skyld. Og det samme gælder lov og moral og alt det, vi ellers går og belærer hinanden om. Hvis ikke det alt sammen tjener mennesket, bliver det dæmonisk og gør mennesker dæmoniske, så loven og reglerne og rammerne pludselig bliver vigtigere end indholdet i livet – det enkelte guddommelige menneske. Og så bliver det pludselig ret og rimeligt at slå visse mennesker ihjel eller vende ryggen til synderne, for de fortjener ikke bedre.
Det er også det, glæden handler om. Der er ingen særlig glæde ved retfærdigheden, men en fantastisk glæde, når barmhjertigheden ligesom fejer retfærdigheden af bordet. Når nåde går for ret. Og det viser jo med al tydelighed, hvor vores menneskehjerte er i denne kamp – og for Jesus er der ingen tvivl om, hvor Guds faderhjerte banker.
Da jeg blev provst for snart mange år siden, fik jeg at vide af en ældre kollega, at jeg som provst bare skulle sørge for, at alt gik rigtigt til. Og det har han jo sikkert ret i, men det er altså lidt kedeligt, og man kan slet ikke leve af det. Man kan ikke leve af at være tilsynsmand og embedsmand og statstjenestemand og bare sørge for at alt går rigtigt og retfærdigt til. Og hvis ikke der var andet end det, så tror jeg, man døde af det – længe før den fysiske død indtræder.
Men der er andet og det er øjeblikke af uendelig skønhed og glæde – netop de øjeblikke, hvor barmhjertighed, tilgivelse og kærlighed fyldte vores liv og gav det indhold.
Her i kirken har vi to sakramenter eller kernebegivenheder, der begge taler med store bogstaver om syndernes forladelse – og det er dåben og nadveren. I dåben bæres det enkelte menneske frem for Gud i hele menighedens påsyn, og det overgives i Guds hænder. Og det betyder, at det fra nu af ikke skal leve på samfundets betingelser – det samfund, som altid vil sætte helheden højere end det enkelte menneske – men nu skal det leve på Guds betingelser, som er kærlighed, barmhjertighed og nåde.
Og i nadveren gør vi os fuldkommen solidariske med den kamp, som dette menneskesyn altid medfører i forhold til det samfund, vi lever i. Vi mindes vores korsfæstede og opstandne Herre, der satte livet til for det enkelte menneskes skyld – satte livet til af kærlighed til det enkelte fortabte menneske, som samfundet retfærdigvis måtte skille sig af med.
Og således styrkede gennem gudstjenestens forkyndelse i ord og handling af det enkelte menneskes umistelige og guddommelige værdi, sendes vi ud i vores samfund som jordens salt og verdens lys – sendes ud til kamp – ikke for retfærdighedens sejr, men for barmhjertighedens nederlag.
Det er ikke nemt altid at holde med de forkerte og kæmpe for de uretfærdiges sag, sådan som Jesus gjorde det, men jeg tror, at deri er livets dybe menig.

***

Der var en mand, der havde to sønner. fortsatte han, Den yngste af dem sagde på et tidspunkt til sin far:
- Far, giv mig den del af ejendommen, der tilfalder mig. Så skiftede han ejendommen imellem dem. Ikke mange dage senere tog den yngste søn afsted efter at have pakket alle sine ting. Han tog til et fjernt land, og der ødslede han sin ejendom bort i et udsvævende liv. Da han havde opbrugt alt, udbrød der tilmed en slem hungersnød i hele landet, så han kom virkelig til at lide nød. Så gik han ud og holdt sig til gode hos en af borgerne i landet, som så sendte ham ud på sine marker for at fodre svin. Her drømte han om at fylde sin mave med de bælge, svinene åd, men ingen gav ham noget. Endelig kom han til sig selv og tænkte:
- Hvor mange af min fars daglejere har ikke overflod af mad, og her sidder jeg og er ved at dø af sult. Nu står jeg op og går til min far, og så vil jeg sige til ham:

- Far, jeg har syndet imod Himlen og imod dig. Jeg er ikke længere værdig til at kaldes din søn. Gør mig bare til en af dine daglejere. Så stod han op og gik hjem til sin far.
Men endnu mens han var langt borte, fik hans far øje på ham og blev fyldt med medlidenhed, så han løb hen og faldt ham om halsen og kyssede ham.
Nu sagde sønnen så til ham:
- Far, jeg har syndet imod Himlen og imod dig. Jeg er ikke længere værdig til at kaldes din søn…
- Skynd jer at komme med det fineste tøj og giv ham det på, sagde hans far til sine slaver, og sæt en ring på hans finger og sandaler på hans fødder. Og hent fedekalven ind og slagt den. Lad os nu spise og være glade. For min søn her var død og er blevet levende igen. Han var fortabt, men er blevet genfundet. Så begyndte festen.
Imidlertid var hans ældste søn ude på marken. Da han kom og nærmede sig huset, hørte han musik og dans. Så tilkaldte han en af drengene og begyndte at udspørge ham om, hvad der foregik.
- Din bror er kommet, svarede han, og din far har slagtet fedekalven, fordi han kom hjem i god behold.
Så blev han vred og ville ikke gå indenfor, men hans far gik ud og tryglede ham:
- Hør nu her, svarede han sin far, i så mange år har jeg puklet for dig uden at bryde et eneste af dine bud, og mig har du aldrig givet så meget som et kid, så jeg kunne holde fest sammen med mine venner. Men så snart han der, din søn, som har fråset din ejendom bort sammen med ludere, dukker op, så slagter du fedekalven for ham!
- Mit barn, sagde hans far til ham, du er altid hos mig, og alt mit er dit. Men nu bør vi da holde fest og være glade, for din bror her var død, men er blevet levende igen – han var fortabt, men er blevet genfundet.

Lignelsen om den fortabte søn er en af de mest berømte lignelser, vi kender fra Bibelen. Og det er på en gang en af de mest befriende og mest forargende historier, som findes i vores kultur. Den handler om to forskellige livsholdninger - repræsenteret af de to sønner i lignelsen. To meget forskellige mennesker. På den ene side den pligtopfyldende, hårdt arbejdende og redelige søn, der bruger sit liv på at efterleve faders bud og gøre alt for at leve op til de forventninger, som stilles – forventninger om arbejde, trofasthed, lydighed. Så at sige de forventninger, som ethvert samfund eller enhver familie stiller til sine medlemmer. Den ældste søn var den gode søn – det forbillede, som de fleste af os vel er blevet opdraget til at følge. Indimellem har han haft lyst til noget andet – haft lyst til at hænge ud med vennerne og holde fest og give slip, men hans pligtfølelse og hans loyalitet mod fællesskabet forhindrede ham i blot at følge sine inderste lyster. Han var en karakterfast og stærk personlighed, der havde truffet sine valg i livet, og som også vidste at efterleve dem. Og han troede fuldt og fast på, at det, han gjorde, og den måde han levede på, var den rigtige, og derfor ville den også bære lønnen i sig selv.

Hans lillebror var hans diametrale modsætning. Han kunne ikke se formålet med at deltage i det givne fællesskabs liv og yde den forventede indsats. Han følte sig ikke solidarisk med de andre i et forpligtende arbejdsfællesskab og havde mest lyst til at bryde ud af alt det forventede og give sig selv lov til at gøre alt, hvad han havde lyst til. Og en dag gør han det så – antagelig til stor forargelse og vel også sorg for de andre. Han afkræver sin far broderparten af arven som et forskud, og med disse penge på lommen forlader han for altid sit hjem og sin familie – det givne fællesskab - og drager ud for at leve livet ude i verden.
Men, som alle de pligtopfyldende og redelige samfundsstøtter kunne have forudsagt, så går det galt derude i verden, for man ikke bare kan leve sit liv i sus og dus uden at bestille noget – uden at yde en indsats.

Som i H.C. Andersens eventyr om Fyrtøjet, slipper de ufortjente penge op, for hvad der kommer let, går let. Og når pengene slipper op, forsvinder vennerne, og soldaten sidder på sit usle hummer – ja, senere kommer han ligefrem i fængsel for at forføre prinsessen, og den fortabte søn sidder til sidst blandt svinene og må leve af deres svinefød og længere ned i sølet kan man vel dårligt komme som jøde.
Men både i eventyret og i lignelsen sker der så en forbløffende vending, netop som det ser allerværst ud. Soldaten kommer i tanke om sit fyrtøj – han får så at sige en lys ide - og det samme gør den fortabte søn, der går i sig selv, som det hedder og begynder den lange vandring hjem i håbet om at kunne formilde sin antageligt meget vrede far.
I begge fortællinger kommer hjælpen på den ene eller anden måde, når det ser allerværst ud, og det er her, livets eventyrlighed begynder, for det viser sig, at livet ifølge både H.C. Andersen og Lukas slet ikke er så firkantet, som vi troede – sådan som den ældste søn i lignelsen troede – sådan som alle de redelige og ordentlige tror, når de fortæller os, hvad der er godt og hvad der er skidt – hvordan vi bør leve vores liv som gode samfundsborgere - og når de oven i købet bruger Gud selv som overdommer i deres egen sag og påstår at Gud er ligeså hamrende kedelig og forudsigelig som de selv.

Begge fortællinger ender med, at de formastelige – de letsindige – de ubetænksomme – de, som gør alt det forkerte og ulovlige, og som derfor også kommer galt af sted – vinder livet – livet i overflod. Soldaten får prinsessen og det halve kongerige – eller det hele - og uendelig rigdom, og den fortabte søn får alt det tilbage, som han havde givet afkald på – og mere til. I begge tilfælde ganske ganske uretfærdigt i forhold til den lov, vi troede var livets lov: Vil du nyde, må du også yde! Hvad den ældste søn i lignelsen jo også klart giver udtryk for, inden han forlader festen for livet. Her skal han i hvert fald ikke være med! Nej, for her belønnes frækhed, ulydighed og uregerlighed tilsyneladende med en sand overflod af liv og rigdom og glæde.

Så hvis nogen stadigvæk skulle mene, at kristendom er udtryk for en kedelig borgerlig moral med en altid løftet pegefinger mod de uregerlige, så er det virkelig på tide at tro om. Kristendom er en intens opfordring til at leve livet og se stort på alle love og regler og religioner, der forhindrer livet i at udfolde sig frit. Jeg tror, det var det forargende budskab, Jesus kom med – jeg tror også, det var det, han blev henrettet for af religionens fortalere – dette råb eller kald til os om at leve vores liv med alt, hvad vi har i os – ikke leve så pænt og ordentligt som verden eller samfundet eller religionen forlanger – det dør vi af, for vi er ikke skabt til at være slaver eller kvæg – men leve lige så uregerligt og frit som han selv levede – og så selvfølgelig betale prisen. Men hellere leve en dag i frihed end tusind dage i selvvalgt fængsel. Det er i hvert fald det, mange af hans lignelser handler om – denne uregerlige livsholdning, hvor frækhed belønnes, og hvor der ingen grænser er for uanstændigheden ifølge den religiøse lov og moral. Men det er den, der er falsk og hyklerisk, hævder Jesus, og den holder mennesker borte fra livet bag en tyk mur af tryghedsforanstaltninger og adfærdsnormer, som skal sikre os livet.

Den ældste søn i lignelsen forspildte sit liv, fordi alt, hvad han gjorde, var båret af frygt for Gud og hver mand – af forventning og lydig efterlevelse. Han levede aldrig selv! Og han satsede aldrig på den kærlighed, som hans far elskede ham med - så han nåede aldrig at opleve den. Og da denne kærlighed endelig trygler ham om at gå med ind til festen for livet, så vender han uden tvivl om på hælen og går sin vej fra både livet og kærligheden. Forarget og bitter på livet.
Den yngste søn, som alle troede var den fortabte – vandt livet, fordi han turde leve – han turde gøre, hvad han havde lyst til – hvad hans hjerte tilsagde ham, og livet selv belønnede ham i sidste ende, for Gud elsker åbenbart uregerlige og frække og fortabte mennesker, der altid kommer galt af sted. Og livets belønning bestod så i at afsløre kærligheden for ham i al sin herlighed. Den kærlighed, som han i modsætning til sin stakkels fortabte bror, modtog med glæde. Opstandelsens kærlighed.

Du kan altså ikke sikre dig mod livet – det fortæller vores livserfaring os – livet er ikke et særlig trygt sted at opholde sig, for alt kan jo ske til hver en tid. Og her hjælper ingen religion – ingen nok så dyre ofre eller nok så intense bønner. Og du kan heller ikke sikre dig livet ved at leve det på en bestemt måde – ved at opfylde bestemte love og regler eller en bestemt moral – du

kan ikke kontrollere dig til livet. Og så står vi der uden sikkerhedsnet og skal alligevel prøve at leve, og så er det, vi får at vide, at det skal vi bare gøre – ja vi skal virkelig leve med frimodighed og glæde – uden frygt – for livet er meget mere og meget større, end vi aner – og det vi frygter, er måske slet ikke værd at frygte. Alt kan vi miste – og det gør vi før eller senere – men kærligheden består, når alt andet forgår. Den kærlighed, der bærer vores liv tværs igennem alle vores sejre og nederlag – alt hvad vi får og alt, hvad vi mister. Og i sidste ende er det altid kærligheden, der modtager os med åbne arme og glad forventning – uanset hvordan vi så kom af sted med vores liv. Opstandelsens kærlighed.

***

Engang fortalte Jesus denne fortælling til sine tilhængere:
- Der var en rig mand, der havde en bestyrer. En dag blev det bedyret ham, at bestyreren ødslede hans ejendom bort. Han kaldte ham så til sig og sagde til ham:
- Hvad er det, jeg hører om dig? Aflæg regnskab for din forvaltning, for du kan ikke længere beholde din stilling.
- Hvad skal jeg nu gøre, tænkte bestyreren ved sig selv, når min herre tager min stilling fra mig? Grave orker jeg ikke – tigge skammer jeg mig ved … Jo, nu ved jeg, hvad jeg skal gøre, så folk vil modtage mig i deres hjem, når jeg bliver fjernet fra min stilling. Han kaldte så alle sin herres skyldnere til sig.
- Hvor meget skylder du min herre? sagde han til den første.
- Hundrede ankre olie, svarede han.
- Tag dit gældsbevis, sæt dig hurtigt ned og skriv halvtreds.
- Og du, hvor meget skylder du? sagde han til en anden.
- Hundrede sække hvede, svarede han.
- Tag dit gældsbevis og skriv firs, sagde han.
Og bestyrerens herre roste hans svindel, fordi han havde handlet kløgtigt. Jo, for denne verdens børn handler snedigere overfor deres egne end lysets børn, så jeg siger ligeud: skaf jer venner ved hjælp af den uretmæssige rigdom, så de venner kan modtage jer i de evige boliger, når det hele er slut. Den, som er trofast i det mindste, er også trofast i det store, og den, der er bare det mindste uretfærdig, er også uretfærdig i det store. Så hvis I ikke har turdet benytte jer af den uretmæssige rigdom, hvem skulle så betro jer den virkelige rigdom? Og hvis I ikke har turdet skalte og valte med andres ejendom, hvem skulle så give jer jeres egen? Ingen husslave er i stand til at tjene to herrer, for enten vil han afsky den ene og elske den anden eller hengive sig til den ene og foragte den anden. I kan ikke tjene både Gud og Mammon.

Der er brugt mange ressourcer, tanker og prædikener på at bortforklare denne umoralske historie om en illoyal eller utro bestyrer, der tilsyneladende snød sin herre, så vandet drev af ham – bare for at redde sit eget skind. Og det får han ovenikøbet ros for – af sin herre. Jo, for gode kristne samfundsborgere bør vel ikke ligefrem opfordres til utroskab, når de kommer herhen i kirken for at høre Guds ord.
Men nu er denne fortælling – ligesom Jesu forkyndelse i det hele taget – for voksne. Dvs. det er ikke på nogen måde en pædagogisk fortælling – altså en fortælling, der skal opdrage os til eller belære os om, hvordan vi helst skal opføre os overfor hinanden. Jeg tror, det en gang imellem er sundt at fjerne den pædagogiske – eller skal vi sige moralsk opbyggelige - dimension fra evangelierne og fra vores gudstjeneste i det hele taget og f.eks. prøve at lytte til Lukas på samme måde som vi læser en novelle eller ser en film i håbet om at få en dybere indsigt i vores liv. På samme måde som med den sjældne kunst, der ikke vil forklare livet eller løse livets gåder for os, men tværtimod åbne alle døre og vinduer til noget større end det lille pænt møblerede og funktionelle rum, vi indretter os i, og som vi har det med at kalde livet.

Børn skal have faste rammer, siger vi – eller sagde vi i hvert fald engang - og det er nok rigtigt – men voksne mennesker skal have alt andet end faste rammer – voksne mennesker skal have uendelige dybder og højder – måske fordi vi er skabt i Guds billede, som de gamle sagde. Måske fordi vi bærer på en længsel efter det guddommelige og ikke for alvor er tilfredse med vores liv her på det jævne. Vi er ikke kvæg eller dresserede abekatte, men frie mennesker af ånd, som Grundtvig sagde.
Det kan godt være svært at blive et frit menneske og komme ud af de faste rammer, vi fik som børn, og som religionerne og moralens vogtere så hjertens gerne fører videre. Somme tider kæmper vi hårdnakket for netop faste rammer og grænser i vores samfund – de gode gamle værdier – det nationale – forfædrenes tro – familien - dengang alting var meget bedre end nu, hvor alting er i opløsning.
Men det er ikke samfundet, der er i opløsning – det er vores eget frie voksenliv – det virkelige liv - der banker på, og som vi ikke tør lukke ind i vores trygge barnekammer. Men det skal vi. Derud hvor alting beror på kærlighed og nåde og ikke så meget på lov og retfærdighed.

Det er sådan – med den voksnes nysgerrighed og længsel, som allerede Adam og Eva gjorde brug af – måske fordi de var skabt som voksne og aldrig havde været børn! – sådan tror jeg vi skal lytte til evangelisternes beretninger om denne Jesus, der sprængte alle grænser for det tilladelige i dette forstenede jødiske radikalt religiøse samfund, han dumpede ned i. Et særdeles barnligt samfund, kunne man sige, hvor faste rammer og grænser ansås for guddommelige – ja, selve meningen med livet.
Jesus brød konsekvent alle disse grænser, hvilket de selvfølgelig korsfæstede ham for – men det lykkedes ham inden da – og måske ikke mindst efter sin død - at få andre mennesker til at bryde dem – mennesker, der var stækkede af sygdom og invaliditet. Stækkede af frygtsomhedens selvforagt. Stækkede af samfundets dom – og måske ikke mindst af deres egen dom over deres misbrugte liv.
Bryd ud! sagde han, Kæmp for livet! Lev med alt, hvad I har i jer selv på afgrundens rand – selv når dommen er afsagt. Gør det umulige – tro på det fantastiske! Opgiv aldrig! Elsk livet! Elsk mennesker!
Og nogle af dem troede virkelig på det umulige, og denne tro – denne hengivne tillid til livet og til mennesker, gav dem livet tilbage, og pludselig kunne de se og høre og tale og gå – pludselig var de raske og frie, og alt var muligt på ny.
Det er, som om evangelierne hylder dette lidenskabelige og ukuelige livsmod, der ikke *vil* give op. Ja, Jesus siger mange gange til de helbredte: "Det er din tro, der har frelst dig. Ikke fordi de kunne trosbekendelsen og fadervor eller Moseloven udenad og efterlevede alle buddene, men fordi de aldrig kunne opgive håbet – håbet om helbredelse og frihed og nyt liv – selv på gravens bred, når alt håb syntes ude. Håbet om dette mere end det normale og forventelige.
Hvis nu denne bestyrer havde levet som et barn, så havde han helt sikkert bøjet sig - opgivet - givet sine forældres manglende kærlighed og samfundet som helhed skylden for sit bedrageri. Men nu var denne forvalter alt andet end barnlig, og derfor konstaterede han meget realistisk sin situation som voksen. Hvordan ser min fremtid ud? Jeg bliver fyret. Fysisk arbejde orker jeg ikke, og jeg skammer mig ved at bede andre om hjælp. Og fyret det blev han. Men inden da nåede han at bruge sine sidste desperate muligheder på at skabe sig et nyt liv efter sammenbruddet – nemlig ved at sætte sin herres skyldnere i en ikke ringe taknemmeligheds-gæld til sig selv i den hensigt at kunne trække på deres gæstfrihed og velvilje, når han nu selv fik sparket. Så langt som noget fra at lægge sin skæbne i Guds eller sin herres hånd eller henfly til Guds eller godsejerens nåde. Så langt som noget fra at slå sig til tåls med sin skæbne med et suk over livets uretfærdighed eller Guds manglende interesse. Men at skabe nyt liv, hvor intet liv er – at trodse enhver håbløshed - det gør han, fordi han ikke kan opgive håbet om at livet er mere end som så - og det er måske pointen i den fortælling.
For mig er den i hvert fald en fantastisk opmuntring til at handle på trods af al modgang og tiltagende alderdom – at leve fuldt og helt selv med dødsdommen hængende over hovedet – og den har vi jo alle hængende, når det kommer til stykket – at turde elske grænseløst, thi deri er livet!
Og dermed rimer den fortræffeligt med resten af evangeliet om den mand, der åbnede dybder og højder i livet, som ingen drømte om, fandtes. Som ingen turde beskæftige sig med, fordi religionen forbød det. Den mand, der nedbrød alle grænser og skel mellem mennesker og gav os til hinanden igen og igen. Den mand, der rev os ud af vores trygge og tomme barneliv og

kastede os ud, hvor vi hører til – ud i dette fantastiske uendelige og ubegribelige, evige liv, hvor alt kan ske, og hvor intet er givet på forhånd – ja, selv den visse død har han sået alvorlig tvivl om.
Det er det liv, vi selv skal forvalte, være med til at forme og tage ansvar for med alt, hvad vi har i os. Frygtløst. Frimodigt. Vildt og inderligt hengivent. Det er, hvad min Gud og skaber forventer af mig. Langt mere det, end at jeg opfører mig ordentligt og gør, hvad der bliver sagt. Ham tror jeg på – ham kalder jeg med glæde min Herre og min Gud – ham skylder jeg en stor del af mit frie menneskeliv, og derfor kan jeg såmænd også finde på at kalde ham min frelser og befrier – også selv om det lyder en lille smule barnligt!

***

Alt dette hørte farisæerne, der elskede penge, så de gjorde nar ad ham. Men han sagde til dem: - I er sådan nogle, der gerne retfærdiggør jer selv overfor mennesker, men Gud kender jeres hjerter. Hvad der lovprises blandt mennesker, er en væmmelse for Gud! Loven og profeterne gjaldt indtil Johannes. Fra da af forkyndes Guds kongedømme og alle kæmper sig vej ind i det. Og dog er det nemmere for Himlen og jorden at forgå, end at så meget som en tøddel af loven falder bort. Så enhver, som skiller sig fra sin kone og gifter sig med en anden, bedriver hor. Også den, der gifter sig med en fraskilt kvinde, bedriver hor.

- Der var engang en rig mand, der gik klædt i fint purpurrødt linned og levede hver dag i sus og dus. Samtidig lå der en fattig mand ved hans dør, der hed Lazarus. Han var fuld af sår og ønskede blot at blive mæt af det, som faldt fra den rige mands bord, men det var kun hundene, der kom hen for at slikke hans sår. Så hændte det, at den fattige mand døde og englene kom og bar ham bort til Abrahams bryst. Også den rige mand døde og blev begravet. Da han åbnede øjnene i Hades, hvor han var under tortur, ser han langt borte Abraham og Lazarus ved hans bryst.
- Min far, Abraham! råbte han så, forbarm dig over mig og send Lazarus, så han kan dyppe spidsen af sin finger i vand og læske min tunge, for jeg martres af denne ild.
- Mit barn, sagde Abraham, husk på, at du havde det godt, mens du levede, samtidig med at Lazarus døjede ondt. Til gengæld trøstes han her, mens du lider. Dertil kommer, at der er lavet en dyb afgrund mellem os og jer, så de, der ønsker at komme over fra os til jer, ikke er i stand til det, så lidt som de kan komme derfra over til os.
- Men lille far, så beder jeg dig om, at du vil sende Lazarus til mit fædrene hus, sagde han, jeg har nemlig fem brødre – så han kan advare dem, for at ikke også *de* skal havne i dette torturkammer.
- De har Moses og profeterne, sagde Abraham, dem kan de lytte til.
- Nej, lille far Abraham, sagde han, men hvis der kommer én til dem fra de døde, skal de nok lægge deres liv om.
- Hvis ikke de lytter til Moses og profeterne, svarede han ham, vil de heller ikke blive overbevist, om så én stod op af døde.

Jesus kom som et mægtigt opgør med sin jødiske samtid. Han var selv jøde med hud og hår, men på en eller anden måde lykkedes det ham at chokere i hvert fald det jødiske præsteskab og de religiøse og politiske ledere på en måde, så de ikke så anden udvej end at rydde ham af vejen.

Jeg tror, han gjorde op med religionens behagelighed – den behagelighed, der kommer af, at den sætter vores menneskeliv i system og opstiller nogle metoder, hvormed man så at sige kan

overkomme livet. Det kan være alt, lige fra foreskrevne ofre til deltagelse i de religiøse fester eller måske mere aktuelt – krav om den rette tro på den ene sande Gud – altså dette, at livets forpligtelser og ansvar gøres til et spørgsmål om den rette metode eller den rette tro eller det rette tilhørsforhold. På den måde bliver religionen ligesom en serviceydelse, man kan abonnere på eller melde sig ind i – så ordner den religiøse ledelse resten. Og så kan du ellers leve behageligt i bevidstheden om at dit liv nok skal gå som det skal. Sådan en slags forsikringsordning kan man vel sige – og så er der ikke noget at sige til, at folk bliver lidt opskræmte, hvis selv forsikringsagenten, som skulle tage sig af vores gudsforhold, viser sig slet ikke at være forsikringsagent og slet ikke vil påtage sig den rolle men smider den tilbage i hovedet på os: Hvad med din egen tro? Da Tårbækpræsten i sin tid tilsyneladende afskaffede store dele af den etablerede folkekirkereligion og dermed chokerede sin kirkelige samtid, var jeg slet ikke sikker på, at han ikke handlede i god overensstemmelse med Jesu forkyndelse – i hvert fald sådan som den kommer til udtryk i fortællingen om den rige mand og Lazarus.

Her har vi et Abrahams barn – altså en god jøde med sit på det tørre. At være Abrahams barn var en fornem hæderstitel – det var at være udvalgt blandt alverdens folk – udvalgt af Gud selv, og det gav jo, som vi også kan se i dag i visse jødiske kredse en helt særlig selvbevidsthed. Vi har Abraham til far, hvordan kan du så komme og belære os om frihed? siger de dybt forargede til Jesus ifølge Johannesevangeliet – og i fortællingen om Zakæus – overtolderen der snød alt og alle, siger Jesus om ham, at på trods af sin umenneskelighed er han dog også et Abrahams barn – altså ligeværdig med de andre forargede.
Og nu nærmer vi os pointen i fortællingen, som mest foregår i dødsriget, der på flere måder skildres som et forfærdeligt sted. Her hersker konsekvensen eller om man vil: retfærdigheden lysende klart. Her bliver du afkrævet din gæld eller får din løn som forskyldt. Og der er ingen pardon! Ingen nåde! Kløften er umulig at overstige selv for barmhjertigheden – derfor kaldes det dødsriget.
Abrahams barn, som havde kronede dage her i livet men som glemte eller overså et medmenneskes lige værdighed og derfor lod ham skøtte sig selv, da han var i nød, hvilket han havde tusind gode undskyldninger for at gøre – som præsten og levitten, der gik forbi den døende mand i grøften – undskyldninger vi alle kender – får nu sin velfortjente straf, som dels består af hedeture og tørst og pine – og måske ikke mindst i udsigten til Lazaronen, som nu har kronede dage netop i Abrahams skød.
Det var dumt, men sådan kan det gå, når man ikke passer på, eller rettere når man glemmer sin menneskelighed for det at være noget særligt. Den menneskelighed som ifølge Jesus er stærkt forbundet til næstekærlighed mod hvem som helst ud fra den holdning, at enhver blot ved at være et menneske har krav på al din opmærksomhed og kærlighed. Det er det, der kaldes lige værdighed. Den værdighed, som ikke kommer af særlige fortrin eller særlig udvælgelse, nationalitet, religion, race eller status på nogen måde – men som kommer af at være et menneske.
Det var det, der var og altid er så nyt i Jesu forkyndelse – dette at der ikke er grænser for vores forpligtelse og ansvar og kærlighed til vores næste. Og ingen religion eller kirke kan erstatte det ansvar – for det er dit og dit alene. Og det hjælper hverken at være Abrahams eller Muhammeds barn eller være luthersk evangelisk kristen – det er fuldkommen ligegyldigt i forhold til den kærlighed, for mennesket lever ikke af sin religion eller sin status i det hele taget, men af kærlighed.
Og på den måde trækker Jesus betydningen væk fra det himmelske så at sige – væk fra trosbekendelser og religiøse bekendelser og forskrifter hen til det væsentlige, som er dette menneskeliv – først og fremmest dit forhold til din næste. I dette forhold er livet! Her har livet sat dig stævne – her og ikke i det himmelblå, som Kaalund synger, og nu giver det pludselig mening at synge den sang: *elske verden, hade ingen – føle sig som født på ny!… Det er livets sejrssang!*

Fortællingen slutter besk. Den rige mand beder Abraham om at sende Lazarus tilbage til jorden, så han kan advare de andre om, hvad der er livets mening, så ikke også *de* ender i dette pinested. Manden har altså fået en vis sans for medmenneskeligheden – men Nej, siger troens fader Abraham: Det nytter ikke en pind, for om de så også oplever, at én opstår fra de døde, så vil det ikke røre dem en fjer.
Bittert konstaterer Lukas her 50 år efter Jesu død og opstandelse, hvor lidt evangeliet har formået at rokke de stærke jøder i deres én gang for alle vedtagne fædrene tro. Der er ikke noget at gøre – det er håbløst at omvende disse mennesker – vi må vende os mod andre. Og

evangelierne flyder jo over med sådanne bitre erkendelser af, at folk skal komme fra øst og vest og sidde til bords med Abraham, mens rigets egne børn skal kastes ud udenfor i mørket, hvor der er gråd og tænders gnidsel. Det er dommen over ubevægeligheden – dommen over den evige barnetro!
Menneskelivet er altså i bevægelse. Du kan ikke stille retningslinjer op for dets udførelse – du kan ikke holde dig til det en gang givne, for pludselig kræves din menneskelighed af dig – den kærlighed, som forsvinder i samme øjeblik, eftertanken sniger sig ind for at sikre dig dit gode liv.
Den store misforståelse er netop at ville sikre sig, når livet og kærligheden nu kræver af dig, at du giver det hele væk – kræver af dig, at du er et medmenneske og derfor giver dine goder og privilegier væk rundhåndet, ødselt og ubetænksomt. Så skal du leve, siger Jesus. Så skal du leve! De, der kan det – en fattig enke, der gav alt hvad hun ejede – en gal kvinde, der ødslede en kostbar salve på Jesus – hans disciple, der forlod deres gode liv for noget andet – alle disse skæbner, de fremhæves i evangeliet – og først og fremmest Jesus selv, der beskrives som Gudesønnen, der forlod sin himmelske herlighed fordi han elskede disse elendige mennesker, som end ikke ville vide af ham, da han kom som et menneske til sine egne, men tværtimod ydmygede ham til døden. De kronede dage blev til den tornekronede langfredag, fordi mennesker ville beholde deres gode liv for sig selv. Fordi de foretrak religionens sikkerhed frem for det medmenneskelige ubegrænsede ansvar. Og hvad gør så vi?

***

Engang sagde Jesus til sine tilhængere:
- Det er umuligt at undgå fristelser, men forbandet være den, der er årsag til det! Det var bedre for ham, om en møllesten blev hængt om halsen på ham og han blev kastet i havet, end at han skulle lokke blot én af disse små på afveje. Vær opmærksomme mod hinanden! Hvis din bror svigter dig, så sæt ham i rette, og hvis han angrer, så tilgiv ham. Om han så svigter dig syv gange om dagen og syv gange vender tilbage til dig og siger, at han angrer, så skal du tilgive ham.

- Mester, giv os tro og tillid, sagde apostlene engang til Jesus.
- Hvis I havde tillid som et sennepskorn, sagde Jesus, kunne I sige til dette morbærtræ: Ryk dig op med rode og plant dig i havet! Og det ville adlyde jer. Hvis I havde en slave, der pløjede eller vogtede får, hvem af jer ville så sige til ham, når han kom hjem fra marken:
- Kom straks og læg dig til bords? Nej, vil I ikke snarere sige til ham:
- Lav mad til mig, og når du har skiftet tøj, kan du servere for mig, mens jeg spiser og drikker. *Bagefter* kan du selv spise og drikke? Han er vel ikke ligefrem taknemmelig mod slaven, fordi han gjorde som befalet? Det samme gælder jer. Når I har udført alt, hvad I er blevet befalet, skal I sige: Vi er kun uværdige slaver, der blot har gjort, hvad vi fik besked på.

Det handler om tro. Troen er blevet et afgørende kendemærke for det at være kristen. Man taler ligefrem om det at være et troende menneske, hvor troen forudsættes som en bestemt kvalitet eller tilstand, man altså kan have eller befinde sig i – eller ikke. Ligesom man kan være religiøs eller ikke.
For mange mennesker er troen derfor også blevet et krav – altså noget, man burde kunne forlange af mennesker – herunder af sig selv. Og spørgsmålet er ofte meget alvorligt ment som et lidenskabeligt ønske eller en bøn til den Gud, man måske føler, man svigter ved ikke at være troende nok: Kunne jeg dog bare tro! Eller som Jesu disciple siger det: Giv os mere tro!

For mig at se er der noget galt med troen – eller måske ikke med troen, men med den måde vi opfatter troen på. Med den måde, vi spørger til troen på – hos hinanden og hos os selv. Der er noget galt i dåbsritualet, hvor troen stilles op som betingelse for dåben – som adgangstegnet så at sige. Tror du nu også? Ja! Jamen, så døber jeg dig! Så er du velkommen… Der er noget

galt med spørgsmålet: Tror du på Gud? Fordi det så nemt som ingenting bliver et inkvisitorisk – et juridisk spørgsmål til, om du er god nok – retfærdig nok til at være sammen med os andre troende. Og det, der er gået galt, er netop at troen er kommet ind i retssalen så at sige – er blevet noget, man måler mennesker med. Der er sket det samme med troen, som der var sket med loven på Jesu tid – og vel i og for sig til alle tider. Fra at være en gave til mennesker – en hjælp til fællesskabet og en beskyttelse af de små i samfundet – blev loven og lovens overholdelse et redskab, hvormed man målte mennesker. Fra at være til for menneskers skyld blev loven overordnet mennesker, og man opdelte mennesker i de lovlydige og synderne. Retfærdighed blev et spørgsmål om at holde loven, som man ovenikøbet kaldte Guds lov, og straks talte man om de retfærdige og de uretfærdige.
Det er præcis det, Jesus gør op med ifølge evangelisterne. Han omgås de såkaldt uretfærdige syndere – det er dem, han henvender sig til – det er dem, han lever sammen med – og det er de såkaldt retfærdige, de lovkyndige, farisæerne, han gør op med – hele deres livssyn og ikke mindst deres menneskesyn. Det samme gør i øvrigt den tidligere farisæer, Paulus, fordi han har fundet en anden vej end lovens. På samme måde var troen oprindelig en gave til mennesker – et hjerteligt anliggende – et spørgsmål om tillid og frimodighed. Men med tiden gik det med troen, som det gik med loven. Den blev det redskab, hvormed man adskilte mennesker fra hinanden – nu i de troende og de vantro. Fra at være en gave til mennesker, blev troen overordnet – gaven tog ligesom magten og blev dæmonisk – et redskab til at så splid og had mellem mennesker med. Mennesker blev til for troens skyld. Troen blev en betingelse – et adgangskrav for at kunne være med i det gode selskab. Og man skal ikke se meget på vores historie og på vores nutid for at få et billede af de umenneskelige konsekvenser, det medfører overalt i verden.
Helt grotesk blev det i oplysningstiden, da troen blev defineret som troen på mirakler – troen på det overnaturlige i modsætning til den fremstormende naturvidenskab og almindelige livsoplysning. Troen blev defineret som en bogstavelig tro på Bibelens fortællinger. Og stadigvæk lider kirken af eftervirkningerne af denne groteske påstand om, hvad tro er.

Jesus afviser spørgsmålet om tro. Gør tykt nar ad disciplenes spørgsmål – hvad i alverden skal det stakkels morbærtræ ude i havet? og foreholder dem noget andet – noget, der er vigtigt – nemlig at være tro mod sit menneskeliv. For det, hans disciple beder om, det er jo netop magt over tilværelsen, så vi kan flytte bjerge - og det er vel også det, vi beder om, når vi beder om mere tro. En slags mirakelkur, der skal klare livet for os. Kunne jeg bare tro! Men den løsning går ikke – så lidt som nogen anden mirakuløs redning gør det, for sådan leger vi ikke med livet, ifølge Jesus. Tro kan ikke flytte bjerge – aldrig i livet!
Jesus taler om at være tro mod sit liv som tjener – måske fordi kristenliv – discipelliv – handler om tjeneste og ikke om at have magt over tilværelsen – ikke om at kunne noget særligt. Det rimer vel i og for sig godt med Jesu eget liv ifølge evangelisterne. Det var netop et liv i tjeneste – et liv som opgav al magt. Jeg er ikke kommen for at herske, men for at tjene – ja, for at give mit liv væk i tjeneste for livet. Tilsyneladende et unyttigt spild – i hvert fald for den djævel, der fristede Jesus til at tage al magten og vise verden, hvad Guds søn virkelig kunne, men for nogle få blev hans tilsyneladende så forspildte liv det allerstørste.
I Thomasevangeliet hedder f.eks. Hvis to skaber fred med hinanden i et hus, kan de sige til dette bjerg: Flyt dig! – og det flytter sig. Altså helt konkret: Skabe fred i familien. Det flytter bjerge – ikke troen i sig selv. Og så er der Paulus, hvis sang til kærligheden, vi kender, hvor han siger nok så spydigt – og jeg tror med en vis adresse til alle de troende: Havde jeg tro, så jeg kunne flytte bjerge, men ikke havde kærlighed, var jeg intet. Dér bliver troen som frelsesvej – som mirakelkur - sat på plads – på samme måde som loven – på samme måde som videnskaben og erkendelsen – på samme måde som religionen - ja, selv selvopofrelsen sættes på plads – af det eneste, der virkelig betyder noget i det alt sammen – nemlig Guds kærlighed. Det er alt sammen ingenting, hvis ikke det bunder i kærlighed. Er det ikke også derfor, Jesus sætter sine disciple på plads?
Vi skal ikke spørge hinanden om vores tro, og vi skal ikke gå og længes efter mere tro. Men det er vel fint at spørge efter vores kærlighed. Om vi tør elske. Spørge efter, hvad det er, der fylder vores liv. Om det er håbet på et eller andet mirakel, der skal gøre alting godt eller gøre os selv anderledes – om det er fornærmelsen, som kræver satisfaktion og retfærdighed og dom over mit forfærdelige medmenneske – min bror, som jeg ikke kan tilgive. (Vi siger altid "kan", når vi mener "vil.") Ham, jeg hverken kan eller vil elske. Det er vel det, vi skal snakke med

hinanden om. Og ikke, om vi nu er troende eller ej – eller hvad det er, vi tror på. I sådan en inderlig samtale om vores kærlighed, giver vi os selv til hinanden. Samtalen er i sig selv en kærlighedserklæring. I modsætning til når det handler om vores tro – dér forskanser vi os imod hinanden. Bygger mure og sætter skel mellem dem udenfor og os indenfor. Ganske som når vi taler om retfærdighed.
Jeg tror godt, vi kan. Selv om guderne skal vide, at det ikke altid lykkes – men jeg tror godt, vi kan ville det i vores ganske almindelige dagligliv med hinanden – og jeg ved, at det er det, vi skal give hinanden mod til – lyst og styrke til gennem vores gudstjeneste. Den gudstjeneste, som ikke først og fremmest er til for at bekræfte os i den rette ene tro, men som er til for at give os sans for kærligheden som vores livs inderste, dybeste og eneste virkelige mening. Uden den var vi intet!
Jeg så forleden en meget smuk film med Jack Lemmon, der hedder Tuesdays with Morrie. Den handler om en professor, der bliver ramt af en dødelig sygdom, og som bl.a. tilbringer sine sidste tirsdage med samtaler med en gammel elev om livet og døden og kærligheden. Der er ikke så meget nyt i det, han siger – i hvert fald ikke for den, der har det mindste kendskab til evangeliet, så filmen var måske en moderne form for forkyndelse – bevægende og stærk, som film kan være det. Nej budskabet var vel det samme med andre ord: Tilgiv dem alle sammen alting. Nu! Det er det, livet handler om. Og prøv selv at gennemtænke konsekvenserne. Fornærmelse, vrede, forargelse, had, hævntørst – alt sammen er det spild af livets umådelige gave. Professoren var jøde, og jeg tror, det var en af filmens pointer, at det ingen betydning havde i forhold til det, som gælder os alle – det rent menneskelige. Kærligheden kender ikke til forskellige konfessioner. Om du er jøde, kristen, muslim eller buddhist – mand eller kvinde – slave eller fri – troende eller vantro – så er du dog et unikt menneske, der er gennemlyst af Guds kærlighed – den kærlighed, som ikke er forkærlighed for bestemte mennesker, men grænseløs og betingelsesløs kærlighed. Det er den, vi skal høre om ved vores gudstjeneste, og det er den, vi skal øve os i i vores daglige liv med hinanden. Den kærlighed, som ikke kender til grænser og skel – mure og forbehold.
Frygt ikke for ikke at være troende eller ikke at have tro nok og lyt ikke til dem, der forlanger tro. Men vær opmærksom på den kærlighed, som hver dag opsøger dig i skikkelse af dit medmenneske – både de gamle kendinge – ægtefæller, børn, forældre og det nye menneske, du møder på din vej.
Evangeliet – det glædelige budskab er, at vi har Guds uforbeholdne og betingelsesløse kærlighed nu og i al evighed – og hvad skulle så hindre os i at give den kærlighed videre i vores eget liv. Frygt ikke – du er både set og hørt og elsket.

***

På sin vej mod Jerusalem rejste Jesus tværs igennem både Samaria og Galilæa. Da han var på vej ind i en landsby, blev han mødt af ti spedalske mænd, der stod langt borte og råbte:
- Jesus, Mester! Forbarm dig over os!
- Gå I bare hen og vis jer frem for præsterne, råbte han til dem, da han så dem, og mens de var på vej, blev de renset. Én af dem vendte imidlertid om, da han opdagede, at han var blevet helbredt. Han lovpriste Gud med høj røst, faldt ned for Jesus' fødder og takkede ham. Det var ovenikøbet en samaritaner.
- Var der ikke ti, der blev renset? spurgte Jesus. Hvor er de ni? Fandtes der virkelig ikke andre end denne fremmede, der kom tilbage for at give Gud æren? Rejs dig op og gå! sagde han til ham, det er din egen frimodighed, der har befriet dig!

I søndags fik vi en mistanke om, at Jesu budskab ikke så meget handler om, *hvordan* vi skal behandle vores nærmeste - for det ved vi godt. Selvfølgelig skal vi behandle vores nærmeste ordentligt - det ved enhver! Men det var som om, Jesus nedbrød enhver grænse for, *hvem,* der er mine nærmeste med historien om den barmhjertige samaritaner, som ikke kunne gå forbi den nødlidende jøde i vejgrøften - selv om han var jøde. Og på den måde gjorde samaritaneren sig til den nødlidendes medmenneske. Hvem er mine nærmeste? Hvem er det, jeg først og fremmest skal elske? Det ser ud til, at det i lige så høj grad er min fjende, som min ven.

Og nu hører vi så igen om, hvordan Lukas fremhæver samaritaneren frem for de ni andre - sandsynligvis jøder, som ikke formåede at vise en så menneskelig og naturlig følelse som taknemmelighed mod ham, der havde gjort ham rask. Barmhjertighed og taknemmelighed er vel nogle af de mest naturlige menneskelige udtryk, vi har. Den danske teolog og filosof K.E. Løgstrup kunne ovenikøbet hævde, at de mest elementære menneskelige følelser som barmhjertighed og tillid og vel også taknemmelighed, er følelser og udtryk, som er der, før vi tænker over det. Og først, når vi begynder at tænke over det - først når eftertanken melder sig, sniger mistanken sig ind - f.eks. med spørgsmålet, om den anden nu også har fortjent min tillid, min barmhjertighed eller min taknemmelighed. Og ikke sjældent - måske i ni ud af ti tilfælde - siger eftertanken nej til den ellers menneskelige og naturlige og spontane reaktion. Der er åbenbart en sær eftertænksom frygt for at være, som vi er. Paulus erkender, at det gode, han gerne vil, det gør han ikke, men det onde, han ikke vil - det gør han. Jeg elendige menneske! Hvem skal fri mig fra dette dødens legeme? Det er som om, det gode liv er fanget i et dødens legeme. Men Gud ske tak, siger han så - ved Jesus Kristus vor Herre, som sætter ham fri - overtaler ham til at være menneske.

Og Lukas hævder altså i sine fortællinger om samaritanerne, at jøderne har mistet en elementær menneskelighed i forhold til dem, de ellers foragter og kalder deres fjender - religiøst såvel som politisk. Det ville vel svare til, at nogen påstod, at muslimer generelt var noget mere menneskelige end vi kristne. Man kunne vel også sige: var noget nærmere Gud end vi, der ellers påstår, at Gud slet ikke kan stå for lige netop os. Der er måske ikke noget at sige til, at jøderne i sidste ende korsfæstede Jesus. For det er jo et frontalangreb på selve hjertet i jødedommen - denne tanke om særlig udvælgelse frem for andre. Og dermed selvfølgelig også et angreb på enhver tanke om at være noget særligt i forhold til andre. Og dermed bliver det uomtvisteligt et angreb på enhver religion, fordi der ligger en umenneskelighed indbygget i selve religionens væsen. Den umenneskelighed, der siger *vi* frem for dem. Vores Gud frem for deres gud.

Det er den umenneskelighed, vi oplever for fuld udblæsning i den sataniske konfrontation mellem kristne og muslimer - mellem jøder og muslimer - eller for den sags skyld mellem muslimer indbyrdes, hvor det åbenbart er livsvigtigt, om man er sunni eller shia - i hvert fald i Irak - eller kristne indbyrdes, hvor det åbenbart også er vigtigt, om man er katolik eller protestant. Kan man ikke somme tider få en fornemmelse af, at mennesker må være dybt berusede eller på anden måde fuldkommen ude af sig selv, siden man kan tage den slags dybt alvorligt. Som Niels Hausgaard siger om den danske politik: De må ha vært fulde! De må ha vært ravendes fulde! Tænk, at mennesker finder sig i at blive så hadefulde mod andre mennesker. Og ovenikøbet på et så løgnagtigt grundlag. Gud, hvor bliver mennesker dog udnyttet af den forbandede og løgnagtige påstand, at *vores* Gud er en bedre og sandere og mere ophøjet Gud en de andres. At *vores* religion er sandere og bedre end de andres. At *vores* land og vores måde at leve på er værd at slå andre ihjel for - at vores slægt er en bedre slægt end de andres - eller bare den tanke, at vi er *mere* forpligtet på vores egen religion - vores eget land - vores egen slægt - end på de andres. Mere forpligtet på dem, vi normalt kalder og anser for at være vores nærmeste - end på alle andre.

Hvem må jeg elske? Hvem må jeg vise barmhjertighed og taknemmelighed? Hvem er min næste? Og hvem skal bestemme, hvem jeg må elske og hvem jeg skal hade? Forleden så jeg igen en stump film om 1. verdenskrig – om juledag 1914, hvor de etablerede fjendskaber mellem englændere og tyskere gik i opløsning, og der sænkede sig en underlig uautoriseret og ganske ulovlig julefred over skyttegravene. Man mødtes, venner og fjender i Ingenmandsland og fejrede jul sammen efter julens inderste mening - og aldrig har ordet julefred vel haft en stærkere klang. Og i de kommende dage nægtede disse barske soldater, der var uddannet og hjernevasket til at dræbe - at skyde på hinanden - nægtede at hade hinanden, sådan som de ellers havde fået befaling om. Men selvfølgelig holdt det ikke. Kampene blev genoptaget og varede de næste fire år med ufattelige menneskelige tragedier til følge. Fordi konger og kejsere og generaler skulle have deres forbandede krig, der kom til at koste 20 mio. unge mænd livet. Men dette lille glimt af sand menneskelighed står stadig som et af de stærkeste minder fra Helvede selv.

Ufatteligt at vi byder os selv dette had mod vores nærmeste - for det er jo det, de er - de andre. Vores nærmeste. Det er dem - vores såkaldte fjender, der har brug for vores menneskelighed - vores kærlighed. Enhver kan elske dem, der elsker os - som Jesus siger - det kan selv hedninger finde ud af - men du skal elske dine fjender - så skal du leve. Det vidste samaritaneren, og vi kalder ham barmhjertig, så længe hans barmhjertighed ikke går ud over vores fjendskaber - så kalder vi ham landsforræder. Det vidste den spedalske samaritaner, som var blevet helbredt, og som ikke ville give religionen og dens præsteskab æren. Ingen præst og ingen religion skal

godkende mig og mit liv! Men han måtte vende tilbage og give udtryk for sand menneskelighed mod den jøde - den Jesus, som havde givet ham hans liv tilbage kvit og frit. Selvfølgelig. Hvad ellers? Var de ni andre stangberusede eller hvad stak dem dog?
De ni andre blev måske nok renset for deres sygdom, men de kunne ikke - selv ikke under oplevelsen af det største og vidunderligste mirakel få sig til at vise taknemmelighed - men fortsatte med at trælle under religionens og dens præsteskabs selvbestaltede autoritet: nu skal vi nok fortælle dig, om du virkelig er ren. Fortælle dig, hvad du er for en. Kan I mærke Lukas' boblende fryd over dette fantastiske opgør med hele den normale livspraksis? Gå hen og lad jer syne af præsterne - Nej vel skal I da ej - I skal gå ud i livet som det, I er - mennesker med alle de største og vidunderligste menneskelige udtryk for barmhjertighed og taknemmelighed mod alle og enhver. Uden opblæst had - uden forlorne fjendskaber - uden den livsødelæggende fornærmelse eller det livsfortærende selvhad. Og hvis jeres religion styrker og underbygger disse umenneskelige følelser - så forlad den dog. Er ikke livet mere end religionen? Er ikke dine nærmeste mere værd end din religion? Eller mener du virkelig, at din Gud, som du ikke kan se, er mere værd for dig, end det levende medmenneske, du kan se hver eneste evige dag?
Og gå så. Din tro har frelst dig - eller måske rettere, som Jesus siger til den taknemmelige samaritaner: *Din* tro har frelst dig. *Din* menneskelighed, der får lov til at komme til udtryk, fordi du ikke længere vil lade den undertrykke af tillærte, politisk bestemte, opstyltede og opblæste forløjede belæringer om, hvem du må elske og hvem, du skal hade. Hvad de ni andre synes, må de om, men du - gå du hjem og vær det menneske, du blev skabt til at være. Du har det i dig alt sammen - brug det! Lev det!

***

Da Jesus engang blev spurgt af farisæerne om, hvornår Guds kongedømme kommer, svarede han dem:
- Guds kongedømme kommer ikke, så man kan udpege det eller sige: Se, hér eller dér er det. For se, Guds kongedømme er midt iblandt i jer.
Henvendt til sine tilhængere sagde han:
- Der skal komme dage, hvor I vil længes efter at opleve blot én af Det sande menneskes dage, uden at I skal få den at se. De vil sige til jer: Se der! Se her! Men gå ikke derhen og følg ikke efter dem! For som lynet, der lyner og lyser op fra den ene ende af Himlen til den anden, sådan vil det være med Det sande menneske til sin tid. Dog først må han lide meget og forkastes af denne slægt. Som det skete i Noahs dage, sådan vil det også være i Det sande menneskes dage. De spiste og drak, giftede sig og blev bortgiftet, lige indtil den dag, hvor Noah gik ind i arken, og oversvømmelsen kom og ødelagde alt. Eller ganske som det skete i Lots dage, hvor de spiste og drak, købte og solgte, plantede og byggede. Men den dag, Lot gik ud af Sodoma, regnede det med ild og slagger fra Himlen, og alt blev ødelagt. Sådan går det den dag, hvor Det sande menneske bliver åbenbaret. På den dag skal den, der befinder sig på hustaget, ikke gå ned og hente sine ting inde i huset. Og den, der befinder sig på marken, skal heller ikke vende tilbage til det, han har efterladt. Husk på Lots kone! Den, der søger at redde livet, skal miste det, men den som mister det, skal bevare det. Jeg siger jer, at den nat, ligger der måske to i den samme seng – den ene bliver taget med, den anden efterladt. To kvinder maler måske korn ved den samme kværn – den ene bliver taget med, den anden efterladt.
- Hvor, mester? spurgte de ham så.
- Hvor liget er, vil ørnene samles, svarede han dem.

Som vi hørte det, fortæller Paulus menigheden i Korinth en hemmelighed - opstandelsens hemmelighed, kunne man sige – eller Guds riges hemmelighed. Det var åbenbart noget, man talte om – det man kunne kalde sejren eller frelsen eller lønnen for at være kristen. Hvornår

får vi vores løn? Og tanken har åbenbart været, at den fik man på et eller andet tidspunkt, når hele verden blev forandret, og for Paulus var dette skelsættende tidspunkt altid nært forestående. Han havde travlt med at oprette kristne menigheder overalt – menigheder som kunne forberede sig på Guds riges komme på denne store store dag – og måske endda medvirke til denne skelsættende begivenhed. Det var den dag, hvor den endelige sejr over døden skulle vindes. De døde skulle opstå og de levende forvandles til uforgængelighed og udødelighed - og der gjaldt det selvfølgelig om at være blandt de frelste.

Denne store dag lod tilsyneladende vente på sig, og nu er der så gået henved 2000 år i stadig venten på Herrens genkomst til dom og til sejr over døden. Mennesker dør stadigvæk og frygten for døden hersker – måske fordi det virker så utroligt dette billede med den store dag, der snart skal komme over jorden. Mange holder sig derfor til troen på et liv efter døden – en sjælens opstandelse eller en genfødsel til et nyt liv – klynger sig til håbet om at døden ikke er så forbandet definitiv, som den ser ud til – at den på en eller anden måde virkelig har mistet sin brod, som Paulus siger. Døden er for mange mennesker en dør til en ny begyndelse og ikke bare den definitive afslutning på dette korte menneskeliv. Håbet og drømmen om mere liv lever i bedste velgående – og selv deler jeg da også dette levende håb, fordi der med budskabet om Jesu opstandelse ligesom er blevet slået et skår i dødens absolutte herredømme. Til gengæld tør jeg ikke gå meget videre i mine forestillinger om, hvordan sådan et liv efter døden former sig, og måske gør vi bedst i at overlade det til Gud, og så leve vores menneskeliv i tillid til, at vores liv og skæbne og død, alt sammen hviler trygt i Guds hånd.

Går vi så til fortællingen fra Lukasevangeliet, så hører vi noget meget mærkeligt i forhold til alle vores forventninger om Guds rige eller det evige liv. En sær selvmodsigelse, synes jeg. Teksten begynder med det helt forunderlige, at Guds rige slet ikke, som vi troede, er noget der kommer her eller der, for vi har det allerede midt iblandt os – eller som det måske rettelig bør oversættes: inden i os. Så vi jager altså rundt og søger i tegn i sol og måne og stjerner og gør os store tanker om det evige liv, som skal komme – og så har vi det hele tiden lige her, hvor vi er. Her og nu. Du har det allerede, og du skal såmænd bare lukke op for det. Kunne det tænkes, at den forvandling, Paulus talte om, eller den dag, som Jesus kalder Menneskesønnens dag med disse voldsomme billeder - er en åndelig forvandling – altså ikke den verdensomspændende begivenhed, vi forestiller os og får udmalet, men en dybt personlig oplevelse, som de gamle kaldte en omvendelse – fra én måde at forstå sig selv og sit liv på – til en helt helt anden? Altså ikke så meget en forandring eller forvandling af verden eller de ydre forhold, vi lever under, men en forvandling af mindst lige så stor betydning, nemlig min egen indre forvandling, der jo kan komme lige så pludselig og uventet som et jordskælv.

Kunne det tænkes, at vi simpelt hen tager fejl, hvis vi går og venter på dommedag som en kosmisk begivenhed af dimensioner – eller hvis vi henslæber vores liv her på jorden som en møjsommelig venten på det egentlige liv efter døden - og at der i virkeligheden er tale om min egen personlige omvendelse i form af en fornyet, levende og virksom tro på livet – på mig selv – på mine nærmeste – en fornyet erkendelse af kærlighedens mægtige afmagt som et sandt livsgrundlag.

Kunne det tænkes, at henvisningerne til Noahs og Lots dage ikke handler så meget om ild og svovl eller regn fra himlen, som de handler om at være årvågne overfor det mirakel, at mit liv pludselig fra det ene øjeblik til det andet kan forvandles fra et frygtsomt liv i stadig angst for fremtiden og for mennesker og i en stadig forgæves flugt fra døden, til et frimodigt og frygtløst liv, hvor det ikke længere kommer an på at få, men om at give det hele væk med glæde. Hvor det ikke længere handler om at redde sit liv, men om at bruge det op i livets tjeneste.

Ja, ikke blot kan det vel tænkes, men det er vel det, vi i virkeligheden søger med vores famlende gudstjenester. Ikke at fremmane dommedag eller jordens undergang, som nogen synes at have en sær længsel efter – men at få åbnet de porte og nedbrudt de mure, der spærrer os ude fra os selv – så at sige - og dermed også fra vores medmennesker. At få fjernet de hegn og frygtsomme fordomme, der holder os borte fra kærligheden – den kærlighed, der er midt iblandt os og inde i ethvert menneske.

Gennem evangeliets stadige og trodsige forkyndelse – gennem dåben til genfødslens nye liv – gennem nadverens gentagne fornyelsesmåltid – gennem gudstjenestens forestilling som en afglans af Guds rige, prøver vi her i det små at åbne os for hinanden og for livet igen og igen – prøver at tage lidt af gudstjenestens glans med ud i vores daglige liv for en tid – indtil vi måske løber tør derude i livet og må tilbage til gudstjenesten og blive fyldt op igen – og måske endda blive forvandlet igen, så vi kommer til os selv.

Og det kan gudstjenesten! Dette mirakel at forvandle sørgende, dødtrætte, mismodige mennesker til ukendelighed – til frimodige kæmper, der pludselig får både lyst og kraft til at kaste sig ud i livet og kækt vove det hele, fordi livet pludselig bliver det hele værd. Og den, der ikke tør sætte sit liv på spil – lever måske heller aldrig.

På en måde foregår gudstjenesten altid i de sidste tider. Rent bogstaveligt i denne tid, hvor kirkeåret går på hæld og et nyt år nærmer sig så sagte – men også i overført betydning er vi her i de sidste tider med dommen over vores liv, som det er, og som vi forvalter det i lyset af dette glædelige frihedsbudskab om at kærligheden har overvundet selv døden. Dommen over vores frygt for livet og for døden og for hinanden. Det er, som om gudstjenestens skønhed – som al anden skønhed – maner os til eftertanke, og det kan jo både være pinligt og føles som et nederlag for vores måde at leve på i frygtens verden. Men vi skal løfte vores blik og vores bøjede hoveder og se gudstjenesten i øjnene – se at skønheden i virkeligheden afspejler vores egen skønhed – vores egen kærlighed, som vi måske fortrængte – men som nu åbner sig på ny ved skønhedens forvandlende mirakel. Og når det sker, så er vi ikke længere bare til gudstjeneste – så er vi selv Guds tjenere – så er vi gået over fra dødens herredømme til livets tjeneste i kærlighed.

***

Engang fortalte Jesus dem en historie om, at man altid skal bede uden at miste modet:
- I en by boede der en dommer, som hverken havde ærefrygt for Gud eller respekt for mennesker. I den samme by boede der en enke, som jævnligt kom hen til ham og sagde:
- Skaf mig ret overfor min modpart!
En tid lang ville han ikke, men til sidst sagde han til sig selv:
- Selv om jeg hverken har ærefrygt for Gud eller respekt for mennesker, vil jeg alligevel give hende ret, for denne enke volder mig besvær. Det skulle jo nødig ende med, at hun kommer og slår mig i ansigtet.
- Hør efter, hvad den uretfærdige dommer siger, sagde Jesus. Skulle Gud så ikke skaffe sine udvalgte ret - de, som råber til ham dag og nat - og have tålmodighed med dem? Jo, siger jeg, han vil skaffe dem ret – og det snart. Men når det så er sagt, så er spørgsmålet, om Det sande menneske nogensinde vil møde virkelig hengivenhed på jorden?
Engang fortalte han denne historie til nogle, som stolede på, at de selv var retfærdige, og som foragtede andre:
- To mennesker gik op til templet for at bede. Den ene var farisæer – den anden tolder. Farisæeren stod frem og bad sådan her for sig selv:
- Gud, jeg takker dig, fordi jeg ikke er som andre mennesker – svindlere, uretfærdige, horebukke – eller som denne tolder. Selv faster jeg to gange om ugen, og jeg betaler skat af *hele* min indkomst.
Tolderen derimod, stod langt borte og ville ikke engang løfte sine øjne mod Himlen, men slog sig for brystet og sagde:
- Gud, vær barmhjertig mod mig arme synder!
Jeg siger jer: tolderen gik hjem som frikendt – den anden ikke. For enhver, der ophøjer sig selv, skal ydmyges – mens den, der ydmyger sig selv, skal ophøjes.

Kan et menneske ændre sit liv, eller er vi ligesom på forhånd programmeret til at være, som vi er – især da, når vi kommer lidt op i årene? Er vi formet og skabt til at tænke og tro og tale, sådan som vi gør – eller kan vi pludselig blive anderledes end før? Gøre ting, som vi tidligere ikke kunne drømme om? Skifte holdning? Skifte tro?

De fleste vil sige Nej, og måske endda på det bestemteste frabede sig den mulighed, men det underlige er jo, at alt, hvad vi sætter højt i kunst og litteratur, handler om det – handler om forandringens lykkelige mulighed - og endnu mærkeligere: vores kristendom handler om det samme – om åbenbaringer og vækkelser og ord, der ændrede verden – menneskers personlige tilværelsesopfattelse og ikke mindst gudsopfattelse. Tænk på en Paulus, der var farisæer og ivrigt forfulgte de kristne jøder – de som fulgte vejen – men pludselig blev slået til jorden og ramt af en åbenbaring om et nyt liv – det nye liv, som kommer af, at han har set den opstandne Kristus. Dvs. han så med egne øjne forandringens vidunderlige mulighed – forandringen fra død til liv. Og det ændrede hans eget liv fuldstændigt, og han går fra den ene yderlighed til den modsatte. Fra forfølgelse af de kristne til forkyndelse af kristendom med livet som indsats. Man kunne også sige fra farisæer til tolder for nu at knytte til ved fortællingen om de to så vidt forskellige mennesker, der mødtes i helligdommen.
Tanken er selvfølgelig, at det er Gud, der gør mig til det, jeg er – det er ikke min egen fortjeneste, som Paulus siger ligeud: *Af Guds nåde er jeg, hvad jeg er.* Det er det, som farisæeren ikke forstår, når han takker Gud for sine egne gode gerninger. Tolderen har til gengæld forstået at lægge sit liv i Guds hånd. Så vidt så godt. Men hvad nu med forandringen – den lykkelige forandring? Hvad betyder det for mig og mit liv, at jeg ikke længere lever i kraft af egne fortjenester, men alene i kraft af Guds Nåde, som det hedder?
For de fleste danskere i dag tror jeg ikke, det betyder særlig meget. Og det tror jeg, hænger sammen med, at vi i grunden mener, vi har det godt, hvad vi jo også har – i hvert fald rent materielt, men også åndeligt. Vi har muligheder, som vores forfædre end ikke turde drømme om, og det kan vi kun være taknemmelige for. Men samtidig tror jeg også vi lever i en forstyrret tid med masser af indtryk, som vi skal forarbejde og tage stilling til, så vi rent ud glemmer vores eget liv – glemmer hvad vi selv egentlig vil. Det er overskudslivet, som er så fuldt af rigtige meninger og holdninger og aktiviteter – og så denne dårlige samvittighed, som ikke betyder noget for alvor, men som netop er et overskudsfænomen: Ja, vi burde jo nok være lidt bedre. Det anerkendte liv - alt det, vi sætter højt og ærer i vores samfund. Det etisk og moralsk forsvarlige - det ordentlige - det pæne og vedtagne og forventede.
Det er hvad der er tilbage, når vi glemmer vores kærlighed - vores ulykkelige kærlighed til livet - når vi slår os til tåls og resignerer – og måske bruger andres elendighed til at styrke os selv med: Vi har det trods alt bedre end så mange andre. Vi er trods alt bedre end tolderne. Så er det, vi glemmer, hvad Gud er! Så er det, vi savner at blive konfronteret med os selv og vores liv for alvor, og det bliver vi nok ikke ved at sidde og gruble eller meditere over tilværelsen for os selv, men ved at lytte til livets egen fortælling – lytte til og leve os ind i denne fortælling, som er kirkens fortælling – i håbet om at blive ramt og blive forandret og fornyet – i håbet om at blive et levende menneske. Og hvis ikke vi har det håb, men føler, at alt er godt, og det, der ikke er det, det skal vi nok se at få ordnet – ja, så siger kirkens budskab os vel ikke så meget – og så er det, vi bruger kirkerne som museer eller koncertsale eller folkemindesamlinger eller til lidt projektørbelyst julehygge. Æstetisk eller etisk skønhed for de i forvejen velbjergede.
Men det er ikke opgaven. Kirkens opgave er at forandre livet for alle fortrykte mennesker – for dem, som Dostojevskij kalder kældermennesker – de mennesker, der kæmper en daglig kamp for at holde sig oven vande, og som ved med sig selv, at deres liv er mislykket – at det, de gerne ville – det når de aldrig, men det, de så nødig vil – det er deres dagligdag.
Det er dem, Grundtvigs store salme - hans gendigtning af salme 42 og 43*: Som tørstige hjort monne skrige* – handler om. En af de smukkeste og mest længselsfulde salmer, der udtrykker denne inderlige længsel efter Guds fred - efter Guds nåde. Det er til dem – det er til os, der tør vedgå os vores sande liv, kirken har en meddelelse: Hør nu her: Blinde ser, lamme danser rundt, døve hører og stumme synger lovsange til livets Gud. Og døde står op og er levende som aldrig før.
Andet er der ikke end denne forandringens mulighed – at livet ikke nødvendigvis skal være, som det er. At du ikke nødvendigvis skal være, som du er – hvad enten du nu er farisæer eller tolder. Livet – det levende liv - kommer altid. Livet i Guds navn.
Tolderen i lignelsen blev mødt med dyb og velfortjent foragt af farisæeren, men af en endnu dybere og fuldstændig ufortjent kærlighed af Jesus, der på sin egen måde vender op og ned på tilværelsens rimelige orden igen og igen. Han udvider vores liv, så det kommer til at handle om noget andet end f.eks. at være retfærdig ifølge gældende lov – så det kommer til at handle om at være elsket - og kærlighed kan man ikke gøre sig fortjent til. Det er det forelskelsen minder os om, når den pludselig ser verdens ottende vidunder i et tilsyneladende ganske almindeligt

menneske. Guds nåde, som de gamle sagde – kan man ikke gøre sig fortjent til, og så er livet altså anderledes skruet sammen, end vi troede, for så handler det ikke om at overleve med alle disse velkendte forsøg på at undgå vrede og straf og dom – men så handler det pludselig om at leve – og at leve det er at turde lukke livets gave op. Det er at turde bruge sig selv – at udsætte sig selv for alt – at udlevere sig selv. Det er at være et glædeligt budskab, der gør livet større og rigere for andre – det er at være solskin i et andet menneskes liv – det er at nedbryde gamle grænser og skel mellem mennesker – at punktere opblæst had og gamle fordomme, så det bliver til ingenting. At leve er at være god og glad.
Der var vist kun to til gudstjeneste den dag i helligdommen - en farisæer og en tolder. Det var hverken særlig festligt eller stemningsfuldt. Men den gudstjeneste, de to holdt, giver genlyd endnu den dag i dag, fordi den rammer lige ned i vores stemningsfulde selvtilfredshed - og den rammer lige ned i vores elendighed - og modsiger begge dele.

***

Engang bar de nogle småbørn hen til ham, for at han skulle røre ved dem, men da hans tilhængere fik øje på dem, skældte de dem ud. Jesus kaldte dem imidlertid hen til sig:
- Lad de små børn komme til mig, sagde han, det må I ikke forbyde dem, for Guds kongedømme er deres. Ja, jeg kan godt sige jer: den, der ikke tager imod Guds kongedømme ligesom et lille barn, han kommer slet ikke ind i det.

Der var engang et medlem af rådet, der spurgte ham:
- Gode mester, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv?
- Hvorfor kalder du mig god? spurgte Jesus ham, ingen er god – ingen andre end Gud selv. Nå, men du kender budene: *Du må ikke bedrive hor, du må ikke slå ihjel, du må ikke stjæle, du må ikke vidne falsk, du skal ære din far og din mor*.
- Alt sammen har jeg overholdt fra ungdommen af, sagde han.
- Endnu én ting mangler du, svarede Jesus, da han havde hørt på ham, sælg alt, hvad du ejer og giv pengene til de fattige. Så vil du have en skat i Himlene. Og kom så med mig!
Men da han hørte det, blev han dybt bedrøvet, for han var overordentlig rig. Da Jesus så hans reaktion, sagde han:
- Hvor er det svært for dem, der er rige, at komme ind i Guds kongedømme. Det er nemmere for en kamel at komme igennem et nåleøje, end for en rig at komme ind i Guds kongedømme.
- Hvem kan så blive frelst? spurgte en af tilhørerne.
- Hvad der er umuligt for mennesker, er muligt for Gud, svarede han.
- Hør her, sagde Petrus, vi har forladt vores eget og har fulgtes med dig.
- Ja, jeg kan godt sige jer, sagde han til dem, der er ingen, som har forladt hjem eller kone, brødre, forældre eller børn på grund af Guds kongedømme, som ikke får det mange gange igen allerede i denne tid – og i den kommende verden evigt liv.

På et tidspunkt tog han De Tolv til side og sagde til dem:
Hør her, nu tager vi op til Jerusalem, og alt, hvad der er blevet skrevet af profeterne om Det sande menneske, skal blive fuldbyrdet. Han skal udleveres til de fremmede. Han skal spottes og hånes og spyttes på. De vil piske ham og slå ham ihjel, men på den tredje dag skal han genopstå.
Dog fattede de intet af dette – det var sort tale for dem, og nej, de begreb intet af, hvad der blev sagt.

Engang, da han nærmede sig Jeriko, sad der en blind mand ved siden af vejen og tiggede. Da han hørte flokken af mennesker drage forbi, spurgte han, hvad der var på færde. De fortalte ham så, at det var Jesus, nazoræeren, der kom forbi. Så råbte han:
- Jesus, Davids søn, forbarm dig over mig!
De, der gik foran, skældte ham ud, så han kunne være stille, men han råbte bare endnu højere: - Davids søn! Forbarm dig over mig!
Så standsede Jesus op og befalede, at han skulle føres hen til ham. Da de havde bragt ham hen til ham, spurgte han ham:
- Hvad vil du, at jeg skal gøre?
- At jeg må kunne se igen, gode herre! sagde han.
- Så se! sagde Jesus til ham, dit gåpåmod har reddet dig.
Straks kunne han se igen, og han gik med ham, mens han lovpriste Gud – ja, hele folket lovpriste Gud, da de så det.

Fastelavns søndag starter Jesu vandring mod lidelse og død i Jerusalem. Det er her, han forudsiger sin skæbne for sine ganske uforstående disciple, der forventer hæder og ære og guddommelig magt for enden af denne skæbnesvangre vandring.
Disciplenes blindhed og mangel på forståelse sættes i skarp kontrast til andres åbenbare tro, og det fortælles med slet skjult brod mod de nærmeste, hvordan selv notorisk blinde mennesker forstod mere af Jesu budskab og hele hans anliggende end hans disciple, og med deres tillid til Jesus fik de livets gave tilbage. Din tro har frelst dig – så se da! To gange på sin vandring helbreder Jesus blinde mennesker og får dem til at se og indse – men med disciplene synes det ganske forgæves: De fattede ikke noget af dette – det var sort tale for dem, og de forstod ikke det, som blev sagt.
Hvad var det så for en sær hemmelighed, de ikke forstod. Ja, det var vel netop lidelsens hemmelighed. Dette at et menneske i kærlighed til andre kan finde glæde ved at gå lidelsen og døden i møde – ikke i sådan en form for masochistisk trang – men fordi denne lidelse og død tjener til at skabe liv for andre. Det er måske kærlighedens inderste væsen: at kunne give noget af sit eget – eller det hele - til andre - at kunne se sig selv være til – med glæde - for andres skyld. Og så er kærlighedens yderste konsekvens altid: med samme glæde at kunne sætte livet til for andre. Og det er vel netop at kunne se en højere og dybere mening med mit liv end blot den sædvanlige menneskelige trang: at få så meget ud af det for mig selv og mine, som jeg kan. Det er jo det, der altid sker netop på andres bekostning. Det er dem eller mig. Og evangeliets valg er så klart: Det er dem! Så nu her på Fastelavns søndag er vi efter min mening inde ved kernen af vores menneskelige selvforståelse – og det er måske derfor kirkeåret beder os om at koncentrere os de næste 40 dage – for det er vel netop, hvad faste handler om. At tænke over vores liv og samtidig bede som den blinde ved Jeriko: Herre, hjælp mig, så jeg måtte kunne se.
Det, der er problemet så at sige, med den kristne kærlighed i forhold til mange andre religioners kærlighedsbegreb – det er, at den kun kan være fri. Det vil sige, at den ikke kan forordnes eller vedtages ved lov. Du kan ikke elske nødtvunget eller splittet – f.eks. ved at være lidt god mod andre en gang imellem eller på bestemte dage - eller give tiende af din formue og så tro, at nu har du elsket nok for denne gang. Nu har du levet op til de forventninger og krav om at elske, som med rimelighed kan forlanges. Den kristne kærlighed er i sit væsen absolut, og derfor koster den altid livet – alt hvad du ejer og har. Og det er så selvfølgelig også her, vi står af, og med kirkens hjælp omformer vi så kristen kærlighed til en rimelig velgørenhed, som vi bør kunne overkomme.

Jeg læste for nylig den gamle russiske forfatter Leo Tolstojs rasende novelle: Kreutzersonaten, som er et langt angreb på hykleriet i det normale – også ægteskabelige - kærlighedsliv, som det formede sig i Rusland omkring århundredskiftet – bl.a. med en stærk kvindeundertrykkelse, hvor kvinden – også i ægteskabet - blev brugt som middel for mandens sanselige tilfredsstillelse, men også den fremspirende brug af prævention af behagelighedshensyn, så den sanselige nydelse og det behagelige liv ikke blev forstyrret af irriterende børnefødsler. En barsk novelle, der ender i jalousimord, men som i et efterskrift af forfatteren bl.a. skelner mellem det, man kunne kalde konkrete etiske anvisninger på den ene side og så idealet på den

anden. Og han ser hele miseren og hele hykleriet som et resultat af, at man blander moral og ideal sammen. Han bruger et billede på forskellen. Moralen eller etikken kan sammenlignes med en mand, som står i skæret fra en gadelygte. Hans liv er oplyst – han ved, hvad han skal og må og bør – f.eks. ud fra religiøse forskrifter. Fint nok for så vidt. Men idealet er noget andet, fordi det altid er uopnåeligt. Det er som en ledestjerne, der har det ved sig, at nok kan den ses, men aldrig nås. Tolstoj bruger billedet af en mand, der går med en lygte på en stang foran sig. Han er på stadig vandring, og han kan se lyset foran sig, men han når det aldrig. Og dog bestemmer lyset – som ledestjernen – den retning, han går i. Tolstoj angriber voldsomt netop kirken for ikke at skelne mellem moral og ideal og dermed gøre livet overkommeligt og for så vidt nemt at leve som kristen. Du skal blot gøre, hvad der bliver sagt – du skal blot følge kirkens lære og bud. Men et menneske uden ledestjerne – uden det uopnåelige ideal – er et dødt menneske.

Jesus og den måde, han levede på og de kærlighedens bud, han levede efter – og som jo i sidste ende selvfølgelig førte ham i døden – er vores ideal – vores ledestjerne, som vi mister i samme øjeblik vi tror at efterleve dem og dermed gør dem muligt overkommelige. Jesu liv kan og skal vi ikke efterligne eller efterabe, men vi skal efterfølge vores Herre og mester og bruge hans ufatteligt høje ideal om den selvhengivende kærlighed som det lys, vi kan styre vores liv efter. Og også styre vores samfund efter, for så vidt som vi kalder vores samfund for et kristent samfund.
Men aldrig kan vi nå vores ledestjerne. Aldrig kan vi blive som han – i hvert fald ikke med vores gode vilje og ikke i dette liv – for det er vi slet ikke indrettet eller bestemt til. Vi er indrettet til i dette liv at vandre gennem livet så godt vi kan og prøve at fastholde blikket mod den ledestjerne, vi tror på, er både liv og lys og sandhed for os. Det er at være levende, længselsfuld – sulten og tørstig – i forhold til den døde mæthed og kedsommelige stilstand, som kommer af at have sit på det tørre – og takke Gud for det. Som den mætte og veltilfredse farisæer i forhold til den sultne og længselsfulde tolder, som Jesus i lignelsen kalder mest retfærdig.
Der er for mig ingen tvivl om, at Jesus vil have os mætte og selvtilfredse mennesker ud på dybet med vores liv. Flot skildret i evangelierne med dette kald til de frygtsomme disciple i båden om at komme ud til ham og gå på vandet. Han vil bringe os ud af den sikre ro og fred, som kommer af bevidstheden om at leve et rimeligt pænt og ordentligt liv – et liv, som nemt kommer til at dreje sig om ikke at vække anstød i forhold til den borgerlige, kirkelige eller for så vidt en hvilken som helst moral.
Men det er måske ikke så nemt for ham i dag at få ørenlyd i et samfund, hvor både sandhed og ikke mindst idealer har trange kår. Måske fordi samfundet i høj grad styres af den laveste fællesnævner, der nærmest betragter idealer som noget opblæst vrøvl, der blot forstyrrer arbejdsindsatsen. Et samfund, hvor underholdning og den umiddelbare tilfredsstillelse af sanserne og følelserne og den evige helbredsreligion synes at spille en hovedrolle. Tænk, at man kan få hele verden til med en nærmest religiøs fanatisme at gå op i, om isen på Grønland smelter mere eller mindre. Tænk, hvad der bruges af ressourcer – både følelsesmæssige og økonomiske på kampen mod forurening. Det er blevet så vigtigt at sikre vores liv og vores udkomme, så vi fuldstændig glemmer, hvordan eller om vi overhovedet lever, mens vi kan. Vi glemmer idealet, ledestjernen, kærligheden her og nu, fordi vi er bekymret for vores overlevelse – og værst af alt – helt galt går det, når idealet – når Jesu intense forkyndelse udnyttes og reduceres til et indslag i kampen mod forureningen.

Lad os nu bruge den kommende fastetid til bøn og lovsang og ikke mindst eftertanke om vores liv her i verden. Om den vandring vi er blevet sat ud på, dengang Jesus bragte sig selv ind i vores verden som det uopnåelige ideal – som den ledestjerne vi skal styre vores liv og vores farefulde sejlads efter – med tro og håb og kærlighed så godt vi nu formår. Og glem ikke, at der ligger en stor stor befrielse i at være på vandring sammen mod et uopnåeligt mål. Som en broget flok af vidt forskellige pilgrimme, der prøver, så godt de kan at udtrykke den samme længsel efter liv og lys og sandhed – den samme længsel efter at måtte blive seende. Det er så langt som noget fra den selvtilfredse fordømmelse af dem, der ikke gør, som der bliver sagt eller tror, som de skal. Det er forskellen på at søge sandheden sammen med et længselsfuldt blik mod vores ledestjerne – og så at mene at have sandheden. En sandhed i himlen er bedre

end ti i hånden. Vær årvågne og tro og lad os så følge vores herre og mester på hans lange vandring mod Jerusalem – mod kors og død og salig opstandelse.

***

Nu kom han ind igennem Jeriko. Se, dér var der var en mand, der hed Zakæus. Han var overtolder og en rig mand. Han var ivrig efter at se, hvem Jesus var, men han kunne ikke komme til på grund af folkemængden. Han var nemlig lille af vækst. Så løb han i forvejen og kravlede op i et morbærtræ, så han kunne se ham, for han ville komme den vej. Da Jesus nu kom derhen, så han op og sagde til ham:
- Zakæus, skynd dig ned, for i dag bør jeg være gæst i *dit* hjem.
Så skyndte han sig ned og tog imod ham med glæde.
Alle, der så det, skumlede og sagde:
- Han er taget ind som gæst hos en værre forbryder.
Zakæus derimod rejste sig op og sagde til Jesus:
- Halvdelen af hvad jeg ejer, giver jeg til de fattige, Jesus, og hvis jeg har bedraget nogen for noget, giver jeg det firedobbelt igen.
- I dag er frelsen kommet til dette hjem, sagde Jesus til ham, fordi også han er Abrahams søn. Det sande menneske er jo kommet for at opsøge og befri det fortabte.

Jesus kom ind i Jeriko og gik igennem byen. Ja, hvad i alverden kommer det mig ved? kunne man spørge i dag så mange århundreder efter på en smuk sommersøndag her på Fyn.
Den amerikanske præsident kommer til København. Se det er relevant. Det er væsentligt og åbenbart så betydningsfuldt, at hele landet står på den anden ende. Nu skal jeg nok lade være med at sammenligne Jesus og USA's præsident, men stemningen i Jeriko har vel været lidt den samme som i København i den forløbne uge: Nu kommer han selv. Den berømte healer og prædikant fra Galilæa - og hvem ved, om man ikke også har forventet noget af den samme good-will i verdens ældste by - måske endda en rosende tale eller en flammetale mod synden eller måske endda imod besættelsesmagten, der terroriserede befolkningen. Man var sig sin historie og sin situation bevidst i Josvas Jeriko. Det var her ugudelighedens mure var faldet for Josvas og Herrens basuner, og byen var som den første i Det forjættede Land blevet indtaget og renset for kanaanæernes Baaldyrkelse. Og nu så de national-religiøse jøder deres by og deres land besat af romermagten. Hjælpeløst måtte man se på, og ingen bønner hjalp - og ingen frelsende Messias kom og vakte det hendøende håb til live. Ikke før rygterne om denne nye Josva fra Nazareth bredte sig som en løbeild ud over det besatte land: Kan han være manden - den der kommer i Herrens Navn? Befrieren - frelseren. Herrens salvede? Man strakte hals - man flokkedes omkring dette spirende håb, som skulle komme til Jeriko.
Og jeg ved ikke, om vi kan forestille os mængdens skuffelse og vrede over det, der nu skete i Jeriko. Så vidt forskelligt fra hærføreren Josvas befrielse af byen. Her var ingen domsbasuner - ingen hellig krigslarm - kun forbavselsens stilhed før forargelsen brød løs. Han kunne lige så gerne have slået dem i ansigtet alle de frihedselskende, nationale farisæere, som kæmpede en forbitret kamp for deres land og deres kulturs overlevelse. Det var en hån og en grov fornærmelse at invitere sig selv til middag hos netop Zakæus af alle mennesker i Jeriko.
For der var ikke noget godt eller pusseløjerligt ved hr. overtolder Zakæus. Han var, hvad man i dag ville kalde et i bund og grund dumt svin. At sammenligne med narkohandlere og værnemagere. Hans menneskelighed og personlighed var som hans krop - ubetydelig. Han var et kryb, som enhver retsindig borger burde træde ned ved den først givne lejlighed. Jeg tror man skal passe på med at ville søge et eller andet blødt punkt hos Zakæus, som Jesus kunne knytte sin befrielseshandling til. Zakæus var et i bund og grund hæsligt umenneske, som kun overlevede i kraft af sin kyniske magt og sin forbindelse til besættelsesmagten. Man skød dem herhjemme under krigen og lige efter. Jo, for ellers mister man pointen i Lukas' fortælling. Denne fantastiske fortælling, som kaster lyset tilbage mod den gamle fortælling om Josvas indtagelse af Jeriko, sådan som så mange af fortællingerne i NT gør det. (Vi skal altså kunne

vores bibelhistorie for at få det fulde udbytte af evangelisterne.) Og som også kaster sit skarpe lys helt op til os i dag. Jo, det kommer os ved i allerhøjeste grad - det som Jesus gjorde i Jeriko.

Hvis vi skulle vælge vores forbillede Josva eller Jesus - hvem valgte vi mon så? Hærføreren - helten, der med Guds hjælp erobrer det gamle land tilbage fra de ugudelige, der så uretmæssigt har slået sig ned i vores land og besudlet vores helligste værdier. Kan I høre ekkoet fra dengang endnu den dag i dag rundt omkring i verden med etniske udrensninger og rene nationalstater – og terrorbomber i Guds navn. Og vel også hos os selv. Også vi vil gerne have orden i vores verden - orden og demokrati - det vi kalder frihed - og Storm P.s vidunderlige sætning er igen aktuel: Vi vil have frihed for alle, og de, der ikke vil det, har vi midler til at tvinge til det. Hvad laver vi i Irak og Afghanistan?
Jo, vi kan godt høre ekkoet af Josvas hellige udrensninger i Jeriko. Lyden er os hverken fremmed eller i grunden vel særlig ubehagelig.
Medmindre vi lytter til denne dybt provokerende Jesus, hvis befrielseskamp er så fuldstændig anderledes uordentlig - urimelig og umådelig. Nu er talen ikke længere om folk og holdninger og hellige krige, men en stilfærdig tiltale til det enkelte menneske - og hvilket menneske. En hæslig mandsling, som aldrig havde gjort noget godt eller rigtigt i sit liv. *I dag skal jeg være gæst i dit hus!*

Det fortælles, at kun én indbygger i Jeriko undgik at blive dræbt af Josvas hellige hær, dengang murene faldt, og det var luderen Rahab, fordi hun havde skjult to af Josvas spejdere. Det var der mening i. Noget for noget. Den ene tjeneste er den anden værd. Men i forholdet mellem Jesus og Zakæus er meningen borte - i hvert fald det, som vi normalt forstår ved god mening. For her er ikke noget - Zakæus har ikke noget at komme med - ingen heltemodig handling som Rahab eller så mange andre - intet godt sindelag - ingen ofre eller gode gerninger - intet andet end smålig ondskab. Og så er det netop ham, der ene af alle frelses, mens de andre frihedselskende farisæere fortabes i deres afgrundsdybe forargelse og så inderligt retfærdige harme. Hvilket fantastisk mirakel og sikke en fortælling.

Zakæus blev glad, fortæller Lukas. Zakæus blev så glad, så han lovede at blive et godt menneske – og det samme tror jeg skete for alle de andre, der kom i berøring med kærligheden i mødet med Kristus. De fik en ny værdighed ved denne uforbeholdne accept af dem som mennesker, og det forandrer altså et menneskes liv, hvis dette menneske har levet med en bevidsthed om, at det var og forblev en synder, der kun fortjente vrede og straf. I dag er frelsen kommet til dette hus, siger Jesus som reaktion på Zakæus iøjnefaldende omvendelse, hvor han lover at forandre sig og blive et nyt menneske. Måske er frelse i virkeligheden det samme som forandring – den forandring, som kærlighed og accept medfører hos mennesker.
Så måske forkynder vi ikke nok, når vi i kraft af vores lutherske og måske også grundtvigske tradition lægger alt i Guds hånd – måske gør den os på en måde mere ligeglade med vores liv denne traditionelle forkyndelse af syndernes forladelse – punktum - så vi nemmere falder for det bestående med alle disse såkaldt nødvendige og retfærdige og rimelige grænser og skel – uden selv at gøre noget virkeligt aktivt for at nedbryde de livsbegrænsninger, som omgiver både os selv og som vi omgiver andre med.
Ja, jeg er bange for, vi går fejl af evangeliet både som mennesker og som menighed, hvis ikke vi er i stand til ud fra evangeliet at sige fra og sige til – at sige ja og sige Nej, så det kan høres. Også som kirke, når vores samfund opbygger grænser og skel mellem mennesker i nødvendighedens og i retfærdighedens eller i frygtens hellige navn. Skal vi så ikke påminde hinanden om den Kristus, der levede og døde for at nedbryde enhver barriere og udjævne alle skel og grænser mellem mennesker? Eller skal kirken og menigheden bare leve sit helt eget liv – langt fra det, der ellers foregår i vores verden? Og hvem er kirken? Og hvem tør udtale sig på kirkens vegne?
Det tør jeg – ja, jeg tør ikke lade være. For at tro på Kristus, som det så smukt hedder, er for mig ikke bare at overgive mit liv til Herren og lade Ham råde i håbet om det evige liv engang. At tro på Kristus er også at turde tage ham på ordet, leve livet og turde skille sig af med alt det, som holder os borte fra livet og fra vores medmenneske, sådan som Zakæus turde. At tro på Kristus er at få mod til at leve med alt, hvad vi har i os, som det menneske, vi blev skabt til at være.

Det er svært, men netop derfor har vi kirken, hvis formål i livet ikke bare er at være til pynt - men at gøre en forskel. F.eks., at hjælpe mig til at blive et helt menneske.

***

Mens tilhørerne var forsamlede, fortsatte han med at fortælle en historie - dels fordi han var tæt på Jerusalem og dels fordi de mente, at Guds kongedømme ville bryde frem inden længe:
- Der var en mand af fornem slægt, sagde han, der tog til et fjernt land for at blive udråbt som konge og så vende tilbage igen. Forinden tilkaldte han ti af sine tjenere, gav dem en mine hver og sagde til dem:
- Dem skal I gøre godt med, indtil jeg kommer tilbage.
Nu var det sådan, at hans medborgere hadede ham, så de sendte en delegation afsted, der meddelte:
- Vi ønsker ikke, at denne mand skal herske over os.
Men efter at han så *var* blevet udråbt til konge, vendte han tilbage og befalede, at de tjenere, han havde givet penge, skulle tilkaldes, for at han kunne få at vide, hvad de havde fået ud af handlen. Den første kom så hen og sagde:
- Kære herre, din mine har skabt ti miner til.
- Det var godt, min gode tjener, sagde han til ham. Fordi du var tro i det mindste, skal du have magt over ti byer.
Så kom den anden frem og sagde:
- Din mine har skabt fem miner til, kære herre.
- Så skal du få magt over fem byer, sagde han til ham.
Nu kom der en anden frem, og han sagde:
- Se, her er din mine, kære herre. Jeg har holdt den skjult i et tørklæde. Jeg frygtede dig nemlig, fordi du er en hård mand, der tager hvad der ikke er dit – høster, hvad du ikke såede.
- Din onde tjener, sagde han til ham, jeg skal dømme dig på dine egne ord. Du vidste altså, at jeg er en hård mand, der tager, hvad der ikke er mit og høster, hvad jeg ikke såede? Men hvorfor satte du så ikke mine penge i banken, så jeg kunne have fået dem tilbage med renter, når jeg kom tilbage?
Så sagde han til dem, der stod der:
- Tag minen fra ham og giv den til ham, der har de ti miner.
- Men kære konge, han har allerede ti miner, sagde de.
- Jeg siger jer: enhver, som har, han skal gives, men fra den, som ikke har, skal endog det, som han måtte have, tages bort. Og hent så lige mine fjender, som ikke ville have mig som deres konge, og hug dem ned her foran mig.
Da han var færdig med at fortælle, gik han i forvejen op mod Jerusalem.

Ind i Jerusalem

Da han nærmede sig Bethfage og Bethania ved det bjerg, som kaldes Olivenbjerget, sendte han to af sine tilhængere afsted:
- Gå ind i den landsby derhenne, sagde han. Når I kommer ind, vil I finde et føl, der står bundet, og som intet menneske endnu har siddet på. Løs det og kom med det. Og hvis nogen spørger jer, hvorfor I løser føllet, skal I svare: Fordi Jesus har brug for det.

De udsendte tog så af sted og fandt det, sådan som han havde fortalt dem. Da de løste føllet, sagde dets ejer det dem: Hvorfor løser I føllet? Fordi Jesus har brug for det, svarede de.
Så førte de det hen til Jesus, og efter at have lagt deres kapper på føllet, satte de Jesus op på det. Som han red frem, spredte folk deres kapper på vejen. Da han kom nærmere, begyndte hele flokken af tilhængere allerede på vej ned af Olivebjerget at juble og lovprise Gud med høj røst for alle de mægtige ting, de havde oplevet:
- Velsignet være kongen, som kommer i Herrens navn! sang de, fred i Himlen og ære i det højeste!
Nogle af farisæerne fra skaren sagde så til ham:
- Mester, få dog dine tilhængere til at holde op!
- Jeg siger jer, svarede han, om de end tier stille, vil stenene råbe.
Da han kom nærmere og så byen, græd han over den:
- Gid også du på denne dag vidste, hvad der tjener til din fred! Men nu er det skjult for dine øjne. For der skal komme dage over dig, hvor dine fjender vil opkaste en vold omkring dig, omringe dig og trænge ind på dig fra alle sider. De skal jævne dig med jorden og dine børn sammen med dig, og de vil ikke efterlade sten på sten i dig, fordi du aldrig forstod, at tiden var kommet for Guds tilsyn med dig.
Så gik han ind i templet og begyndte at smide de handlende ud:
- Der står skrevet, sagde han til dem, *mit hus skal være et bedehus*. Men I har gjort det til et fristed for røvere!
Hver dag underviste han i templet. Men ærkepræsterne og teologerne gik efter at få ham slået ihjel. Det samme gjorde spidserne i folket. Dog kunne de ikke finde ud af hvordan, for hele folket hang ved ham og lyttede til, hvad han sagde.

En dag, hvor han underviste folk i templet og forkyndte frihedsbudskabet, kom ærkepræsterne og teologerne hen til ham sammen med de ældste, og de spurgte ham:
- Fortæl os, med hvilken autoritet du gør dette. Hvem er det, der har givet dig denne myndighed?
- Jeg vil også gerne spørge jer om en sag, svarede han dem; fortæl mig: Johannes' dåb, kom den fra Himlen eller fra mennesker?
De drøftede sagen indbyrdes og sagde:
- Siger vi fra Himlen, vil han spørge, hvorfor vi ikke troede på ham, men siger vi fra mennesker, vil hele folket stene os, for de er overbevist om, at Johannes var en profet. Så de svarede, at de ikke vidste hvorfra den kom.
- Så vil jeg heller ikke fortælle jer, med hvilken autoritet jeg gør, hvad jeg gør, sagde Jesus til dem. Så gav han sig til at fortælle folket følgende historie:
- Der var en mand, der plantede en vingård og lejede den ud til vinbønder. Så rejste han udenlands for en længere periode. Da tiden kom, sendte han en slave til vinbønderne, så de kunne overdrage ham noget af vingårdens høst. Men vinbønderne sendte ham tomhændet bort efter at have gennembanket ham. Manden blev ved og sendte endnu en slave, men også ham sendte de tomhændet bort efter at have gennembanket og ydmyget ham. Manden fortsatte dog og sendte en tredje, men også ham sårede de og smed ud.
- Hvad skal jeg dog gøre? tænkte vingårdens ejer. Nåh jo, jeg sender min elskede søn. Ham vil de nok respektere.
Men da de fik øje på sønnen, gav vinbønderne sig til at drøfte indbyrdes:

- Det her er arvingen, sagde de, lad os slå ham ihjel, så vingården kan blive vores. Så smed de ham ud af vingården og slog ham ihjel.
Hvad vil vingårdens ejer mon nu gøre med dem? Han vil selvfølgelig komme og knuse disse vinbønder og forære vingården til andre. Da de hørte det, sagde de:
- Det kommer aldrig til at ske!
- Hvad betyder så dette, som står skrevet, sagde han, mens han så på dem: *den sten, bygherrerne forkastede, den er blevet hovedhjørnesten*? Enhver, som falder over den sten, vil blive kvæstet, men den, den falder på, ham vil den knuse til støv.
I det øjeblik forsøgte teologerne og ærkepræsterne at lægge hånd på ham, men de var alligevel bange for folket. De forstod jo nok, at han fortalte denne historie imod dem.
De holdt så øje med ham og sendte spioner, der foregav at være retfærdige, så de kunne få ham til at sige noget forkert og på den måde udlevere ham til øvrigheden og til guvernørens myndighed. Nu spurgte de ham så:
- Mester, vi ved, at du taler og underviser korrekt og ikke ligger under for nogen, men lærer Guds vej på sandhedens grund. Er det tilladt os at betale skat til Cæsar – ja eller nej?
Han gennemskuede imidlertid deres rænker og sagde til dem:
- Vis mig en denar. Hvis billede og inskription er der på den?
- Cæsars, sagde de.
- Så giv Cæsar tilbage, hvad der er Cæsars – men giv Gud, hvad der er Guds.
For øjnene af folket var de ude af stand til at få ham til at falde i, så de undrede sig bare over hans svar og sagde ikke mere.
Nu kom der så nogle saddukæere hen til ham. Det er dem, der går imod, at der findes en opstandelse, og de spørger ham så:
- Mester, Moses skrev til os, at hvis ens bror dør, mens han har en kone, men ingen børn, at så skal hans bror gifte sig med konen og skaffe sin bror afkom. Nu var der syv brødre. Den første tog sig en kone, men døde barnløs. Både den anden og den tredje giftede sig med hende – ja, alle syv døde uden at få børn. Til sidst døde også konen. Hvem af dem vil hun nu være kone for i opstandelsen? Alle syv har jo været gift med hende.
- Børn af denne tid gifter sig og bortgiftes, sagde han til dem, men de, som anses for værdige til den kommende tidsalder og til opstandelsen fra de døde, de hverken gifter sig eller bortgiftes, så lidt som de er i stand til at dø. For de er som engle – ja, de er *Guds* børn - børn af opstandelsen. Men at de døde bliver oprejst, viste Moses allerede ved tornebusken, når han kalder Herren for Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. Gud er ikke Gud for de døde, men for de levende. Alle lever jo for ham.
- Vel talt, Mester! svarede nogle af teologerne. De turde nemlig ikke længere spørge ham om noget. Til gengæld spurgte han dem:
- Hvordan kan teologerne påstå, at den salvede konge er Davids søn? Selv siger David jo i Salmernes Bog: *Herren sagde til min herre: Sæt dig ved min højre hånd, indtil jeg stiller dine fjender som en fodskammel for dine fødder.* David kalder ham altså min herre. Hvordan kan han så være hans søn?
Mens hele folket lyttede, sagde han til tilhængerne:
- Vogt jer for teologerne, der gerne går omkring i lange kjoler, og som holder af at blive hilst på torvene og nyder de øverste pladser ved måltiderne. De opæder enkers hjem, mens de beder længe for et syns skyld. De vil få en endnu hårdere dom!

Da han så op, lagde han mærke til de rige, der lagde deres gaver i skatkammeret. Så fik han øje på en fattig enke, der lagde to ører i.
- Jeg kan godt fortælle jer, sagde han, at den der enke lagde mere i end alle de andre. For de gav alle ud af deres overflod, mens hun gav af sin fattigdom – alt, hvad hun ejede.

Da nogle talte om templet, hvordan det var smykket med smukke sten og tempelgaver, sagde han:
- Med hensyn til det, I beundrer, så skal der komme dage, hvor sten ikke vil ligge på sten – alt vil være brudt ned.
- Hvornår vil dette ske, Mester? spurgte de, og hvad er tegnet på, at det skal til at ske?
- Pas på, I ikke bliver forført, sagde han, for mange skal komme i mit navn og sige: Det er mig! eller: Tiden er nær! Dem skal I ikke følge. Når I hører om krig og oprør, så bliv ikke forskrækkede. Det er nødvendigt, at den slags sker først. Men det er ikke enden. Folk skal rejse sig mod folk - kongedømme mod kongedømme. Der vil komme store jordskælv, hungersnød og pest mange steder. Frygtelige ting skal ske og store tegn fra Himlen. Men før alt dette vil de lægge hånd på jer - de vil forfølge jer og udlevere jer til synagoger og fængsler og føre jer frem for konger og guvernører på grund af mit navn. Det vil ende som et vidnesbyrd for jer. Læg jer derfor på sinde, at I ikke på forhånd skal tænke over, hvordan I skal forsvare jer, for jeg vil give jer mund og mæle og visdom, som alle de, der går imod jer, hverken kan modstå eller modsige. I vil blive udleveret selv af forældre, brødre, slægtninge og venner, og nogle af jer vil de slå ihjel – ja, I vil blive afskyet af alle på grund af mit navn - dog ikke et hår på jeres hoved skal gå tabt. Gennem jeres udholdenhed, skal I vinde livet. Når I ser Jerusalem omringet og belejret, så ved I, at hendes ødelæggelse er nær. Så skal de, som er i Judæa flygte op i bjergene, og de, som befinder sig midt i byen, skal se at komme ud. De, som er på landet, skal ikke tage ind i byen. For det er hævnens tid, hvor alt, hvad der er skrevet, skal opfyldes. Stakkels dem, der venter sig, og som giver bryst i de dage, for der vil komme stor elendighed over jorden og vrede mod dette folk. Ja, de skal falde for sværdet og blive ført som fanger til de fremmede folk, og hele Jerusalem vil blive trampet ned af de fremmede, indtil de fremmedes tid er omme. Og der skal ske tegn i sol og måne og stjerner, og på jorden skal folkene ængstes i fortvivlelse over havets brølen og bølgernes rasen. Mennesker skal falde om af angst og bange anelser om det, der kommer over jorden, for Himlenes kræfter skal rystes. Og så – ja, da skal de se Det sande menneske komme i skyen med kraft og stor stråleglans. Men når dette begynder at ske, da skal I se op og løfte jeres hoveder, for jeres forløsning nærmer sig.
Så fortalte han dem en historie:
- Betragt figentræet – ja, alle træerne. Så snart I ser, de springer ud, ved I, at sommeren allerede er nær. På samme måde når I ser dette ske, så ved I, at Guds kongedømme er nær. Ja, jeg kan fortælle jer, at denne generation ikke vil være borte, før alt dette sker. Himlen og jorden skal forgå, men min fortælling vil aldrig forgå!
Vær opmærksomme, så jeres hjerter ikke tynges af tømmermænd og fuldskab eller hverdagens bekymringer, så Dagen ikke pludselig kommer over jer som en fælde. For den *kommer* over alle, som bor over hele jorden. Våg hele tiden og bed om, at I må få styrke til at undfly alt, hvad der skal ske og til at stå fast overfor Det sande menneske.

Jesus var i templet om dagen, hvor han underviste, men om natten gik han ud. Natten tilbragte han på det bjerg, der hedder Olivenbjerget. Tidligt hver morgen kom hele folket til ham i templet for at høre ham.

Festen for de usyrede brød – den som kaldes Påske – nærmede sig. Ærkepræsterne og teologerne søgte at få Jesus slået ihjel, for de frygtede for, hvad folket kunne finde på. Så tog Satan ved Judas, som kaldes Iskariot, og som regnedes blandt De Tolv. Han gik hen og talte med ærkepræsterne og lederne af tempelvagten om, hvordan han kunne udlevere ham til dem. Det blev de glade for, og de blev enige om at han skulle have penge for det. Det indvilligede han i og begyndte at søge efter en lejlighed til at udlevere ham til dem uden at det kom til opløb.

Så oprandt dagen for de usyrede brød – den dag, hvor påskelammet skulle ofres. Jesus sendte Petrus og Johannes afsted med besked om, at de skulle gå hen og tilberede påskelammet til dem, så de kunne spise det.
- Hvor vil du have, at vi skal tilberede det? spurgte de.
- Hør her, sagde han til dem, når I kommer ind i byen, møder I en mand, der bærer en krukke vand. Følg efter ham ind i det hus, hvor han går ind. Så skal I sige til husherren:
- Mesteren spørger dig: Hvor er det værelse, hvor jeg kan spise påskelammet sammen med mine tilhængere? Så vil han vise jer op til et stort rum, hvor der allerede er dækket op. Der skal I tilberede det. Så gik de bort og fandt det, ganske som han havde sagt til dem. Derpå tilberedte de påskelammet.
Da timen kom, lagde han sig til bords sammen med sine apostle og han sagde til dem:
- Hvor har jeg længtes efter at spise dette påskelam sammen med jer, før jeg skal lide. Jeg kan fortælle jer, at jeg aldrig mere skal spise af lammet, før det hele bliver fuldendt i Guds kongedømme.
Så tog han et bæger, takkede og sagde:
- Tag dette bæger og del det mellem jer, for jeg siger jer: fra nu af skal jeg aldrig mere drikke af vinens frugt, før Guds kongedømme kommer.
Og han tog et brød, takkede, brækkede det over, gav dem det og sagde:
- Det her brød er mit legeme, som gives hen for jeres skyld. Spis det til minde om mig.
På samme måde tog han bægeret efter måltidet og sagde:
- Dette bæger er den nye pagt med Gud ved mit blod, som flyder for jeres skyld. Men se! Den hånd, som skal udlevere mig, er sammen med min egen her på bordet. Ja, Det sande menneske går bort, sådan som det er bestemt, men arme det menneske, der udleverer ham.
Så begyndte de at udspørge hinanden om, hvem af dem det dog kunne være, som skulle gøre sådan noget. Det kom også til diskussion imellem dem om, hvem af dem, der skulle anses for størst. Men han sagde til dem:
- Folkenes konger hersker over deres undersåtter, og de, der udøver myndighed over dem, kaldes velgørere. Sådan skal det ikke være blandt jer. Nej, den største iblandt jer, lad ham være som den yngste, og lederen som den, der tjener. Hvem er størst? Den, der sidder til bords eller den, der tjener? Er det ikke den, der sidder til bords? Men jeg er midt iblandt jer som én, der tjener. I har til gengæld holdt fast ved mig i mine trængsler, og ligesom min far har tildelt mig sit kongedømme, tildeler jeg jer, at I skal spise og drikke ved mit bord i mit kongedømme og sidde på troner

og dømme Israels tolv stammer. Simon, Simon! Hør her, Satan krævede, at I alle skulle sigtes som hvede, men jeg bad for dig, at dit mod ikke skulle svigte. Og du! når du er kommet til dig selv, så styrk dine brødre!
- Mester! sagde han til ham, sammen med dig er jeg rede til at gå i fængsel – ja, i døden!
- Jeg kan fortælle dig, Petrus: sagde han, hanen galer ikke i dag, før du har benægtet tre gange, at du kender mig. Han sagde også til dem:
- Dengang jeg udsendte jer uden pung og taske og sandaler, manglede I da noget?
- Intet, svarede de.
- Men nu, sagde han, nu skal den, der har en pung, tage den med sig – på samme måde med en taske. Og den, som intet har, bør sælge sin kappe og købe sig et sværd. For jeg siger jer: Det, som er skrevet, skal gå i opfyldelse på mig: *Han blev regnet blandt de lovløse.* Også for mit vedkommende går det mod enden.
- Se, mester! sagde de, her er to sværd.
- Det er nok!

Henrettelsen

Da han var kommet ud, gik han som sædvanlig til Olivenbjerget sammen med sine tilhængere. Da de kom hen til stedet, sagde han til dem:
- Bed om, at I ikke falder i fristelse.
Selv trak han sig tilbage fra dem omkring et stenkast, faldt på knæ og bad:
- Far, hvis du vil, så lad dette bæger gå forbi mig – dog, ske ikke min vilje, men din!
Nu viste en engel fra Himlen sig for ham og styrkede ham, for han kom i dødsangst og bad heftigere, så hans sved blev som tyktflydende bloddråber, der faldt til jorden. Da han rejste sig fra bønnen og kom hen til sine tilhængere, opdagede han, at de lå og sov af ren og skær bedrøvelse.
- Hvorfor sover I? spurgte han dem, rejs jer og bed om, at I ikke må falde i fristelse!
Mens han endnu talte, se, så kommer der en flok gående hen imod dem, og forrest gik han, der hedder Judas, en af De Tolv. Da han nærmede sig Jesus for at kysse ham, sagde Jesus til ham:
- Judas dog! Forråder du Det sande menneske med et kys?
Da de, der var sammen med Jesus, så, hvad der var ved at ske, spurgte de:
- Skal vi gribe til sværd, mester?
Så huggede en af dem til ærkepræstens slave, så hans højre øre røg af.
- Så er det nok! sagde Jesus, og han rørte ved øret og helbredte ham. Så sagde han til dem, der var kommet ud efter ham – ærkepræsterne, lederne af tempelvagten og de ældste:
- I er draget ud med sværd og køller, som om vi var røvere. Hver dag stod jeg sammen med jer i templet, uden at I lagde hånd på mig. Men dette er jeres øjeblik, hvor mørket har magten.
Så arresterede de ham og førte ham bort. De bragte ham ind i ærkepræstens hus. Imidlertid fulgte Petrus efter på afstand, og da de havde tændt et bål midt i gården og sat sig ved det, satte Petrus sig midt imellem dem. Nu var der en pige, der fik øje på ham, mens han sad i lysskæret. Hun stirrede på ham og sagde:
- Han her var også sammen med ham.
Men han benægtede og sagde:
- Jeg kender ham ikke, kvindemenneske!
Kort efter var der en anden, der fik øje på ham og sagde:
- Du er da også én af dem.

- Vel er jeg ej, menneske! sagde Petrus.
Omkring en time senere var der en anden, der insisterede og sagde:
- Det er rigtigt nok! Han her var også med ham. Han er jo galilæer.
- Jeg aner ikke, hvad du taler om, menneske, sagde Petrus.
I samme øjeblik, mens han endnu talte, galede hanen. Og Jesus vendte sig om og så på Petrus, så han blev mindet om Jesu ord, dengang han sagde til ham: Før hanen galer i dag, vil du fornægte mig tre gange. Så gik han udenfor og græd som pisket.
De mænd, som holdt Jesus fanget, gjorde nar ad ham og slog ham. Efter at have tilhyllet ham, sagde de:
- Profeter så! Hvem var det, der gjorde nar ad dig? Mange andre forhånelser rettede de imod ham.
Om morgenen samledes folkets ældsteråd sammen med ærkepræsterne og teologerne. De førte ham frem for synedriet og sagde:
- Hvis du er den salvede konge, så sig os det!
- Om jeg så siger det, vil I alligevel ikke tro på det, sagde han til dem, og hvis jeg spørger, vil I heller ikke svare. Men fra nu af vil Det sande menneske sidde ved Guds krafts højre hånd.
- Du er altså Guds søn!? sagde de alle sammen.
- I har selv sagt, at det er jeg, sagde han til dem.
- Hvad skal vi med flere vidnesbyrd? sagde de. Vi har jo selv hørt det af hans egen mund!
Så rejste de sig alle sammen og førte ham hen til Pilatus.
Nu begyndte de at anklage Jesus:
- Denne mand har vi grebet i at forføre vores folk og i at ville forhindre os i at betale skat til Cæsar. Han har også sagt om sig selv, at han er en salvet konge.
- Er du judæernes konge? spurgte Pilatus ham.
- Det siger du, svarede han ham.
- Jeg finder ingen skyld hos dette menneske, sagde Pilatus så henvendt til ærkepræsterne og skarerne. Men de råbte op og sagde:
- Han ophidser folket med sin undervisning i hele Judæa lige fra Galilæa og hertil.
Da Pilatus hørte det, spurgte han, om manden var galilæer, og da han havde fået bekræftet, at han stammede fra Herodes' myndighedsområde, sendte han ham hen til Herodes, som også var i Jerusalem i de dage. Da Herodes så Jesus, blev han overmåde glad, for gennem længere tid ville han gerne møde ham, fordi han havde hørt om ham, og han håbede at se ham udføre et mirakel. Han stillede ham derfor en mængde spørgsmål, men Jesus svarede ham ikke et ord. Til gengæld fremførte ærkepræsterne og teologerne voldsomme anklager mod ham, så da Herodes sammen med sine soldater havde hånet ham og gjort nar ad ham, iførte de ham en skinnende hvid kappe og sendte ham tilbage til Pilatus. Den dag blev Herodes og Pilatus gode venner. Tidligere var der nemlig fjendskab mellem dem.
Nu sammenkaldte Pilatus ærkepræsterne og rådsmedlemmerne og folket og sagde til dem:
- I har ført dette menneske til mig som én, der forfører folket, men hør her, efter at have vurderet ham indgående i jeres påhør, har jeg ikke fundet nogen skyld hos dette menneske med hensyn til det, I anklager ham for. Det samme mener Herodes, som har sendt ham tilbage til os, så hør nu efter: han har intet gjort, som fortjener dødsstraf! Nu vil jeg give ham en reprimande og løslade ham. Han var jo nødt til at løslade dem én, fordi det var højtid.
Imidlertid råbte de alle sammen:

- Tag ham væk! – løslad os hellere Barabbas!
Barabbas var blevet kastet i fængsel på grund af et oprør, der havde været i byen og på grund af mord. Atter en gang tilkaldte Pilatus dem, fordi han ønskede at løslade Jesus, men de råbte op og skreg:
Korsfæst! Korsfæst ham!
- Hvad ondt har han dog gjort? sagde han til dem for tredje gang. Intet har jeg fundet hos ham, der gjorde ham skyldig til døden. Så nu giver jeg ham altså en reprimande og løslader ham.
Så begyndte de med høje råb at kræve af ham, at Jesus blev korsfæstet, og deres råb fik efterhånden overtaget, så Pilatus til sidst besluttede, at deres krav skulle opfyldes. Han løslod ham, der var kastet i fængsel for oprør og mord, sådan som de forlangte, og Jesus udleverede han, så de kunne gøre med ham, som de ville.
Da de var ved at føre ham væk, greb de Simon, en mand fra Kyrene, der kom ude fra marken. Ham tvang de til at bære korset bagved Jesus. Der var en stor del af folket, der fulgte efter ham – bl.a. kvinder, der slog sig selv og sang klagesange over ham. Men Jesus vendte sig om mod dem og sagde:
- Græd ikke over mig, Jerusalems døtre – nej, græd over jer selv og over jeres børn. For hør her: der kommer dage, hvor de skal sige: Velsignet være de ufrugtbare – de moderliv, som ikke fødte og de bryster, som ikke gav mælk. Da skal de sige til bjergene: Styrt ned over os! Til højene: Begrav os! For gør de sådan her ved det saftige træ, hvad vil der da ske med det visne?
De førte også andre – det var to forbrydere – ud sammen med ham for at blive henrettet, og da de kom til det sted, der kaldes *Kranios*, korsfæstede de ham dér sammen med forbryderne, den ene til højre og den anden til venstre for ham. Hans tøj fordelte de mellem sig ved at trække lod om det.
Folket stod og så på, og nogle rådsmedlemmer spottede ham:
- Andre har han befriet, sagde de, lad ham nu befri sig selv, hvis han virkelig er Guds salvede, den udvalgte selv.
Også soldaterne gjorde nar ad ham. De kom hen til ham med noget sur vin og sagde:
- Hvis du virkelig er judæernes konge, så befri dig selv.
Der var jo opsat en indskrift over ham: Dette er judæernes konge.
En af de korsfæstede forbrydere spottede ham:
- Er du ikke den salvede konge? sagde han, så befri dig selv og os med.
- Frygter du slet ikke Gud? svarede den anden ham irettesættende. Du er dog under den samme dom, og vi er det med rette, for vi får, hvad vi har fortjent for det, vi har gjort. Jesus! glem mig ikke, når du kommer til dit kongedømme.
- Jeg kan godt sige dig, sagde han til ham, i dag skal du være sammen med mig i Paradis.
Det var allerede hen ved middagstid, da der kom mørke over hele jorden indtil ved tretiden, fordi solen formørkedes. Ydermere flængedes forhænget, der hang i templet, midt igennem. Da råbte Jesus højt:
- Far, i dine hænder overgiver jeg min ånd.
Da han havde sagt sådan, udåndede han.
Da centurionen så, hvad der skete, lovpriste han Gud og sagde:
- Dette menneske var en sand retfærdig.
Alle skarerne, der var stimlet sammen til dette skue, slog sig for brystet og vendte hjem, da de så, hvad der skete. Alle hans bekendte havde imidlertid stillet sig på afstand for at se på sammen med de kvinder, der havde fulgt ham fra Galilæa.

Opstandelse

Se, nu var der en mand, der hed Josef. Han var medlem af rådet og en god og retskaffen mand, der ikke var enig i rådets beslutning og deres handlinger. Han var fra Arimathæa, en af judæernes byer, og han længtes efter Guds kongedømme. Han gik hen til Pilatus og bad om Jesu legeme, og da han havde taget det ned, svøbte han ham i fint linned og lagde ham ind i en gravhule, udhugget i klippen, hvor der aldrig havde ligget nogen før. Det var forberedelsesdag. Sabbatten stundede til. Kvinderne, som havde fulgtes med ham fra Galilæa, så gravhulen og hvordan hans legeme blev lagt ind. Da de var vendt tilbage, tilberedte de vellugtende olier og myrra, men på sabbatten holdt de sig i ro i henhold til buddet. Til gengæld kom de meget tidligt ud til gravhulen på den første dag i ugen med de vellugtende olier, de havde tilberedt. Da opdagede de, at stenen var væltet fra gravhulen, og da de gik ind, kunne de ikke finde vores herre Jesu legeme. Mens de var i vildrede om det hele, stod der pludselig to mænd hos dem i lysende tøj. De blev bange og bøjede deres ansigter mod jorden.

- Hvorfor søger I den levende blandt de døde, sagde de til dem, han er ikke her, han er blevet oprejst. Husk, hvordan han talte til jer, mens I endnu var i Galilæa – om at Det sande menneske skulle udleveres i syndige menneskehænder og korsfæstes, men på den tredje dag skulle han opstå.

Så kom de i tanke om, hvad han havde sagt, og de vendte tilbage fra graven og fortalte det hele til De elleve og til alle de andre. Det var Maria Magdalene og Johanna og Maria, Jakobs mor og de andre, der var sammen med dem, der fortalte dette til apostlene, men deres fortælling forekom disse at være det rene vrøvl, og de troede ikke på dem. Men Petrus rejste sig alligevel og løb hen til gravhulen, og da han bøjede sig ind, så han kun linnedet, der lå for sig selv. Så gik han hjem, mens han undrede sig over, hvad der mon var sket.

Se, to af tilhængerne var samme dag på vej til en landsby, der lå en halv snes kilometer fra Jerusalem. Den hed Emmaus. De drøftede med hinanden alt det, der var sket, og mens de diskuterede, kom Jesus pludselig hen og slog følge med dem. Dog var deres øjne tillukkede, så de ikke genkendte ham.

- Hvad er det, I går og snakker med hinanden om? spurgte han dem. De stoppede op med dystre miner, og en af dem, Kleopas, sagde til ham:
- Er du den eneste i Jerusalem, der ikke ved, hvad der er sket i byen i disse dage?
- Hvad da? sagde han.
- Det med Jesus nazareneren, sagde de, en profet, der var stærk i tale og handling både overfor Gud og overfor hele folket - hvordan vores ærkepræster og rådsmedlemmer udleverede ham til at blive dødsdømt og korsfæstede ham. Vi håbede jo, at det var ham, der skulle befri Israel. Nå, men oven i alt dette er det nu tredjedagen, efter at det skete, og nu har nogle af vores kvinder bragt os helt ud af fatning, for de var tidligt i morges taget hen til gravhulen, men de fandt ikke hans legeme, og så kom de og fortalte, at de i et syn havde set engle, som sagde, at han lever. Nogle af dem, der var sammen med os, løb så hen til gravhulen og fandt det, ganske som kvinderne havde fortalt. Men ham selv så de ikke.
- Åh, hvor er I dog tåbelige og sendrægtige i jeres hjerter til at stole på det, som profeterne allerede har sagt, sagde han til dem. Skulle den salvede konge virkelig ikke lide og indgå til sin guddommelighed? Så gik han ud fra Moses og alle profeterne og udlagde for dem det, som handlede om ham selv i alle skrifterne.

Da de nærmede sig den landsby, de var på vej til, lod han som om, han ville gå videre, men de nødte ham og sagde:
- Bliv dog hos os, for det går mod aften - dagen hælder allerede.
Det var så, da han havde lagt sig til bords med dem - da han tog brødet, velsignede det, brækkede det over og gav dem det - at deres øjne åbnedes, så de genkendte ham. Og da blev han usynlig for dem. Men de sagde til hinanden:
- Brændte ikke vores hjerter i os, dengang han talte til os på vejen og åbnede skrifterne for os?

Vi er til gudstjeneste. Den foregår på vejen som alle gudstjenester, og der prædikes som ved alle ordentlige gudstjenester. Efter prædikenen, som får menighedens hjerter til at brænde, er der altergang – en altergang, som pludselig sætter det hele på plads, så menigheden forstår opstandelsens betydning: at Kristus er levende til stede ikke blot ved denne særlige begivenhed i Emmaus for 2000 år siden, men ved enhver gudstjeneste, hvor to eller tre forsamles i Jesu navn. Og som efter enhver ordentlig gudstjeneste, så haster de ud i verden med dette nye forunderlige budskab: Herren lever – vi har selv set ham! Han er virkelig opstået af graven!
Det er den ideelle gudstjeneste, vi hører om – nemlig den gudstjeneste, som er ideel af en eneste grund: Jesus er selv til stede sammen med sin menighed med al sin kærligheds rigdom. Det er ham, der prædiker – det er ham, der holder nadver – det er ham, der døber. Han er her selv. Det er ikke os – det er ikke os, der skaber ideelle gudstjenester og guddommelige sammenkomster – en gudstjeneste kan jo være nok så flot og betagende med kor og alting, men hvis ikke Kristus selv tager ordet og brødet – ja, så er det bare flot.
Vi er tungnemme til at tro – vi er de uforstandige, som korsfæster kærligheden af frygt for konsekvenserne, men Gud ske lov er han her selv og holder gudstjeneste sammen med os.

De to Emmausdisciple var skuffede. De var på vej hjem med deres dybe frustration, da der pludselig kommer en gudstjeneste i vejen i form af den opstandne Kristus selv, der først prædiker for dem - udlægger skriften og derefter går til bords med dem. Og de forstår det ikke, før sammenhængen pludselig går op for dem - indtil deres øjne åbnes, og de bliver klar over - ikke blot hvad der er sket: at de har været til gudstjeneste uden at vide det - men derigennem også skifter sindelag - fra skuffelsen til begejstring. Eftertanken rammer dem - erkendelsen - og i samme øjeblik er gudstjenesten forbi! Kristus bliver usynlig, og de sidder tilbage med eftersmagen og eftertanken - minderne om oplevelsen.
Når livet virkelig leves - når vi er fuldkommen optaget af en ting eller en sag eller et menneske – eller for den sags skyld en gudstjeneste - ja, så sidder vi jo ikke og tænker på, at nu lever vi virkelig. Oplevelsen fylder os helt, og der er ikke plads til funderinger over, hvad det egentlig er, vi laver. Vi er helt og aldeles koncentreret om vores brændende hjerte - det var det, de gamle kaldte lidenskab!
Det hører med til livets mystik, at vi først erkender det egentlige, efter det er sket - at virkeligheden på en måde er udenfor vores forstands rækkevidde - kun hjertet begriber virkeligheden. Brændte ikke vores hjerte i os, da han talte til os på vejen og lukkede skrifterne op for os. Nu forstod de, at de havde oplevet virkeligheden - mens de var i den, begreb de det ikke.
Underligt som livet er! Virkeligheden er som en drøm, og det er først, når vi vågner af drømmen, vi bliver i stand til at erkende den med vores forstand og fortælle om den, og folk, der er gode til at fortælle om virkeligheden, kalder vi kunstnere, fordi al kunst handler om virkeligheden - den virkelighed, vi længes efter, men som vi ikke kan gribe og holde fast, når den er der - lige så lidt, som vi kan bemægtige os kærligheden - hverken gøre den til vores ejendom og i øvrigt heller ikke slå den ihjel!
De to disciple kom til troen, som det hedder. Det vil sige, de erkendte pludselig deres egen afmagt overfor virkeligheden. Det er måske det, som hele påskebudskabet handler om. At vores forstand og vores erkendelse altid kun strejfer livet. At der findes et dyb af ubegribelig virkelighed hér lige midt iblandt os - en kærlighedens rigdom og fylde - alt det vi længes efter at gribe og forstå og få hold på, men som altid bliver usynlig, når vi forsøger på det.
Og å tænker jeg på det, som kaldes den ubekymrede glæde over livet. Dette at virkeligheden måske ikke er op til os, men at den bare er der med al sin kærligheds rigdom - for så vidt ganske uafhængig af det, vi går og foretager os. Det var jo ikke os, der sprængte graven påskemorgen. Det var jo ikke hans disciple, der henvendte sig til Kristus i deres nød. Virkeligheden, kærlig-

heden kom bag på dem og bragte dem ud af fatning - bragte dem ud af deres bekymrede håbløshed - ligesom det skete for kvinderne ved graven. Det kom fuldstændig bag på dem - livet! Og så tror jeg, at den tro, som evangelierne taler om, slet ikke er en forstandsmæssig erkendelse eller en krampagtig påstand, som vi kan slå hinanden oven i hovedet med - en livsholdning i religiøse gevandter - nej det er frimodighed overfor livet. Det er tillid til, at livet og den ufattelige virkelighed er hér levende tilstede midt iblandt os. At den kommer, når den vil - at vi ikke skal bruge vores liv på at bekymre os om livet, for vi har det allerede - det er jo lige hér!
Virkeligheden - kærligheden - sandheden er ikke lukket land for os. Den kommer til os på trods af alle vores krumspring for at nå den og begribe den. Livet kommer til os - Guds rige kommer til os - ikke fordi vi vil eller kan, men fordi Gud vil. Fordi sådan er det. Livet *vil* leves - derfor kommer det til os. Altid. Selv når det ser allermest håbløst ud. Selv når vi dør, og livet efter alle solemærker og efter vores begreber holder op. Altid dukker det op - det uudgrundelige levende liv!

Så brød de op med det samme og vendte tilbage til Jerusalem. De fandt De Elleve og de andre forsamlede og fik at vide, at Jesus virkelig var oprejst og var blevet set af Simon. Selv beskrev de nøje, hvad der var sket på vejen, og hvordan de genkendte ham, da han brækkede brødet over. Endnu mens de talte, stod Jesus selv midt iblandt dem.
- Fred være med jer! sagde han.
De blev rystende bange og mente, de så en ånd.
- Hvorfor er I rystede? sagde han, hvorfor opstår der tvivl i jeres hjerter? Se mine hænder og fødder. Det *er* virkelig mig! Rør ved mig, så kan I se, at en ånd ikke har kød og knogler, sådan som jeg har. Da han havde sagt det, viste han dem sine hænder og fødder. Men da de endnu ikke kunne hengive sig til glæden, men blot stod og måbede, sagde han til dem:
- Har I noget spiseligt her?
Så gav de ham noget stegt fisk, og det tog han og spiste for øjnene af dem. Så sagde han til dem:
- Som jeg fortalte jer, mens jeg endnu var sammen med jer, så skal alt, hvad der er skrevet om mig i Moseloven og profeterne og i salmerne opfyldes.
Derpå åbnede han deres sind, så de kunne forstå skrifterne, og han sagde til dem:
- Sådan står der skrevet: Den salvede konge skal lide og opstå af døde på den tredje dag. I hans navn skal der forkyndes forvandling med tilgivelse for alle folk - med udgangspunkt i Jerusalem. Det skal I skal være vidner om. Og hør her, jeg sender det, som min far lovede, over jer. Men I skal blive i byen, indtil I bliver iført kraft fra det høje.
Så tog han dem med udenfor – til Bethania - hvor han løftede hænderne og velsignede dem – og mens han velsignede dem, skiltes han fra dem og blev båret op til Himlen.
Efter at de havde kysset ham farvel, vendte de tilbage til Jerusalem med stor glæde. Hele tiden holdt de sig i templet, hvor de lovpriste Gud.